

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO  
TEISĖS FAKULTETO  
KRIMINALISTIKOS KATEDRA**

DARIU<sup>TM</sup>fiEMOIT

Teisės ir valdymo studijų programos

Neakivaizdinių studijų studentas

**PRIVATŪS EKSPERTAI IR JŲ VAIDMUO TEISMO PROCESĖ**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas -  
Prof. dr. Egidijus Kurapka

Vilnius, 2008

# Turinys

<b>ĮVADAS</b> .....	3
<b>I. SPECIALIŲ ŽINIŲ SAMPRATA, EKSPERTO STATUSAS BEI JŲ TEISINIS REGLAMENTAVIMAS</b> .....	6
1.1. Speciali žinių samprata.....	6
1.2. Ekspertas: sąvoka ir teisinis reglamentavimas.....	12
<b>II. PRIVATŲ EKSPERTAI IR JŲ VAIDMUO TEISMO PROCESĖ</b> .....	21
2.1. Privatūs ekspertai ir jų vaidmuo Lenkijos teismo procese.....	21
2.2. Privatūs ekspertai ir jų vaidmuo Latvijos teismo procese.....	26
2.3. Privatūs ekspertai ir jų vaidmuo Lietuvos teismo procese.....	34
<b>III. PRIVAČIŲ EKSPERTŲ VEIKLOS PROBLEMOS IR JŲ SPRENDIMO BŪDAI LIETUVOJE</b> .....	42
<b>IŠVADOS IR PASIŪLYMAI</b> .....	62
<b>LITERATŪROS SĄRAŠAS</b> .....	64
<b>SANTRAUKA</b> .....	70
<b>SUMMARY</b> .....	71
<b>PRIEDAI</b> .....	72

## Ivadas

**Temos aktualumas.** Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 str. 1d. tvirtinta nekaltumo prezumpcija: šis asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas ne rodytas statymo nustatyta tvarka ir pripažintas teisios teismo nuosprendžio<sup>1</sup>, kuris grindžiamas rodymais, surenkamais ikiteisminio tyrimo metu, atliekant Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekse (toliau – LR BPK) nurodytus proceso veiksmus. Renkant reikalingus duomenis, kai prireikia specialiųjų tyrimų – mokslų, meno, verslo ar kitų gyvenimo sričių, būtina tiriantys pareigūnai neišvengiamai turi kreiptis pagalbos –iose srityse kompetentingus asmenis – specialistus ar ekspertus. Specialistui, kuris turi reikiamą tyrimų ir tyrimų, pavedama užduotis, jeigu ikiteisminio tyrimo metu reikia atlikti objektinį tyrimą, taip pat jis kviečiamas dalyvauti atliekant proceso veiksmus (pavyzdžiui, vykio vietos apžiūrą), bei gauti įrašus bei paaiškinimus jo kompetencijos klausimais. Ekspertas yra asmuo, turintis reikiamą specialiųjų tyrimų ir tyrimų Lietuvos Respublikos teismo ekspertų sąrašą, kuriam ikiteisminio tyrimo teisėjai ar teismas statymo nustatyta tvarka paskiria atlikti ekspertizę. Rodymais pagal LR BPK 20 str. 2 d. gauti duomenys laikytini, tik jeigu tokiais juos pripažįsta teismas ar teisėjai, kurio sprendime yra byla. Bet kuri rodomoji medžiaga (skaitant ekspertizės aktą ir specialisto įrašą) tik –ioje stadijoje gauna rodymo baudžiamojoje byloje statusą.

LR teismo ekspertizės statyme (toliau – LR TE), priimta 2002 m. spalio 29 d. (sigaliojusiame 2003 m. gegužės 1d.) pirmą kartą paminima privačių teismo ekspertų voka, kuri veikia, kaip ir valstybinis ekspertų, reglamentuoja 2003 metų gegužės 1 d. sigaliojusių BPK. LR TE tvirtinti kvalifikaciniai reikalavimai valstybiniams ir privatiems teismo ekspertams, teismo eksperto kvalifikacijos suteikimo tvarka, specialiųjų tyrimų panaudojimo atliekant teismo ekspertizės lygos bei tvarka, ekspertų statusas, nepriklausomumas ir atsakomybė. Deja, reglamentuojant privačių ekspertų veiklą yra nemažai trūkumų, o jų atliktų tyrimų panaudojimo praktika nėra pakankamai efektyvi, tuo pačiu neišnaudojamos specialiųjų tyrimų panaudojimo galimybės. Sparčiai besivystant mokslui bei technikai, privačių ir valstybinių ekspertų vaidmuo tiriant nusikaltimus vis auga.

**Tyrimo tikslas.** Pagrindinis baigiamojo magistro darbo tikslas – išnagrinėti privačių ekspertų veiklos praktiką, parodyti reglamentavimo trūkumus bei praktiniuose veikloje iškylančias problemas ir pateikti pasiūlymus privačių ekspertų veiklai efektyvinti.

**Darbe išskiriama hipotezė.** Privačių ekspertų veikla nepakankamai vertinama ir panaudojama rodinimo procese.

---

<sup>1</sup> Lietuvos Respublikos Konstitucija // <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>; prisijungimo laikas: 2008-11-05.

**Tyrimo uždaviniai.** Magistro darbo tikslui pasiekti keliami šie uždaviniai:

- išanalizuoti specialieji šaliniai ir privaie ekspert samprat ;
- pateikti pasiūlymus dėl privaie ekspert teisinio statuso Lietuvoje;
- pateikti pasiūlymus dėl privaie ekspert veiklos tobulinimo krypti Lietuvoje;
- atlikti Latvijos, Lenkijos ir Lietuvos teismo ekspert veiklos praktikos lyginamj tyrim ir patikslinti j vaidmen teismo procese;
- nustatyti ekspert darbo tr kumus ir pateikti pasiūlymus dėl j veiklos gerinimo.

**Tyrimo šaltiniai ir metodai.** Raant darb remtasi LR statymais ir po statyminiais teis s aktais, archyvine medžiaga, istoriniais šaltiniais, Lietuvos ir ufsienio šali mokslinink kriminalist monografijomis, straipsniais, daktaro disertacijomis, Lietuvos bei ufsienio valstybi mokslini konferencij medžiaga, Aukšausiojo Teismo jurisprudencija, ekspertini staig archyvine medžiaga, ekspertini staig praktini darbuotoj siūlymais, interviu, o taip pat interneto svetaini informacija. Vienas iš pagrindini sunkum su kuriuo buvo susidurta raant – magistro baigiam j darb yra susij s su literat ros stoka, ypatingai raant apie Lietuvos bei Latvijos privaie ekspertus. Baigiamajame darbe buvo atlikta respondent anketin apklausa. Tyime tyrime dalyvavo deimt Lietuvos Aukšausiojo teismo teis j (toliau ó teis jai), deimt LR Generalin s prokurat ros prokuror (toliau ó prokurorai) bei deimt vairiose advokat kontorose dirban i advokat , šeiolika privaie bei keturiasdeimt devyni valstybiniai ekspertai (fr. Pried prie magistro baigiamojo darbo ó respondent apklausos anketos ó tomas Nr. 1 ir Nr. 2). Taip pat raant darb kreip m s Lenkijos kriminalist draugij , kur buvo uflmegztas ryšys su draugijos viceprezidentu, moksl daktaru bei esamu teismo ekspertu Mieczyslaw Goc, kuris pad jo geriau išanalizuoti Lenkijos privaie ekspert status bei vaidmen teismo procese. Renkant informacij apie Latvijos privaie ekspertus atlikome interviu su Latvijos nepriklausom ekspert asociacijos prezidentu Juliumi Anšyn, kuris dar ir pad jo surinkti šiam darbui teorin bei praktin medžiag . Darbe atlikto tyrimo metodai, nors išpaflis ros atrodo ir nesud tingi, ta iau reikalauja kruopšumo bei atidumo. Sudarytose lentel se bei diagramose pateikti duomenys yra aktual s. Manytume, kad jie gal t b ti panaudoti ir paskesniuose moksliniuose darbuose ir tyrimuose.

Tiriant pasirinkt tem taip pat naudojamosi loginiu, istoriniu, lyginamuoju bei sistemis analiz s metodais.

**Darbo mokslinis naujumas.** Privaie ekspert vaidmuo teismo procese iki šiol Lietuvos mokslin je literat roje atskirai neanalizuotas.

**Darbo struktūra.** Baigiam j darb sudaro vadas, d stomoji dalis iš trij skyri , išvados ir pasiūlymai, naudotos literat ros s raas bei priedai.

Pirmajame skyriuje šSpeciali flini samprata, eksperto statusas bei j teisinis reglamentavimas aptariama speciali flini ir eksperto samprata, raida bei teisinis reglamentavimas. Antrame skyriuje šPrivat s ekspertai ir j vaidmuo teismo procese nagrin jama –io ekspertiz s instituto raida Lietuvos Respublikoje bei uffsienio valstyb se, tame kontekste taip pat nagrin jama ekspertiz s skyrimo ir vertinimo teisiniai pagrindai bei praktin s problemas. Tre iame skyriuje šPriva i ekspert veiklos problemas ir j sprendimo b daiõ aptartas bei i–nagrin tas priva i ekspert statusas, j veiklos teismo procese teisinis reglamentavimas ir perspektyvos, pateikiami susisteminti anketin s apklausos tyrimo rezultatai, taip pat apibendrinta teism praktika, pateikiami pasi lymai, kaip tobulinti teisin priva i ekspert veiklos reglamentavim ir efektyvinti ekspertin praktik .

# I. SPECIALIŲ ŽINIŲ SAMPRATA, EKSPERTO STATUSAS BEI JŲ TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

*Šiame baigiamojo magistro darbo skyriuje pabandysime panagrinėti specialių žinių sampratą moksliniu bei praktiniu požiūriu. Supažindinsime su įvairių autorių nuomonėmis apie specialias žinias bei jų mokslinę reikšmę. Paanalizuosime specialių žinių vietą bei svarbą ekspertinėje veikloje. Aptarsime eksperto sampratą bei jo statuso teisinį reglamentavimą įstatymuose.*

## 1.1. Speciali žinių samprata

Vystantis mokslui ir technikai, kovai su nusikalstamumu nepakanka vien tik nusikaltimų tyrimų žinių, todėl tiriant nusikaltimus labai dažnai pagalbos kreipiamasi asmenis, turinčius specialias žinias. Tų asmenų dalyvavimą baudžiamajame procese reglamentuoja LR BPK.

Speciali žinių panaudojimas nusikaltimų tyrimo institucijose praktinėje veikloje, nusikaltimų tyrimų diegimas naujausi kriminalistikos mokslo rekomendacijų ir –uolaikini mokslo ir technikos priemonių yra vienas iš pagrindinių būdų efektyvinti nusikaltimų tyrimus.

Terminas „specialios žinios“ teisės aktuose atsiranda XIX amfiuje, kai yra tvirtinamas 1808m. Prancūzijos baudžiamąo proceso kodekse. V liau vartojamas 1832 m. Rusijos imperijos statym s vade (sinonimo prasme šypatingos žinios), 1864 m. Rusijos baudžiamąo proceso statute. Pastarajame baudžiamąo proceso statute yra tvirtinama ne tik pati špeciali žinių ō s voka, bet ir 112 str. bei 325 str. nurodoma j paskirtis: tais atvejais, kai byloje esan i aplinkybi suvokimui reikalingos mokslo, meno, amato, verslo ar kokios nors veiklos specialios žinios<sup>2</sup>.

Terminas „specialus ō lotyn kalboje yra suvokiamas kaip šsusij s su kokia nors specialybe, profesija, priklausantis kokiai nors visuomen s gyvenimo, mokslo, meno, technikos sri iai<sup>3</sup>.

Speciali žinių terminas pla iai naudojamas tiek ufsienio (Rusijos, Lenkijos ir kt.), tiek Lietuvos kriminalistikos bei baudžiamąo proceso moksluose.

<sup>2</sup> Radzevičius E. Speciali žinių panaudojimas tiriant nusikaltimus darb saugos taisykli reikalavimų pafleidimus: teorija ir praktika Lietuvoje: daktaro dis. Soc. mokslai: teis . Vilnius., 2006. P. 18.

<sup>3</sup> Tarptautini flodfi flodynas ō Alma littera, 2001, P. 695.

Siekiant išlaikyti nuoseklumą specialiosios flinios vokos formavimosi kontekste, jos turinys analizuojamas pagal –altinius, apibūdinant specialiosios flinios vokos atsiradimą bei tvirtinimą teisiniu terminu –flinose bei specialiosios flinios vokos reglamentavimą Lietuvos, Rusijos, Lenkijos, baudžiamajame procese ir kriminalistikoje. Lietuva trijų –aliu kontekste išskiria tuo, kad ligi –iol neturi susisteminto teisiniu terminu –flinose, tačiau pasitelkiant dabartinę Lietuvio kalbos –flinose, flinios galima būtų apibūdinti kaip: šmokėjimo, išsilavinimo turinys, informacija<sup>4</sup>. Psichologijos ir filosofijos –flinose pateikia, kad specialiosios flinios yra neatsiejamos nuo –gdybių, kurie yra apibūdinami, kaip šveiksmiai, kurie ilgai kartojami, tampa automatiškai<sup>5</sup>.

1993 m. Rusijoje išleistoje –Trumpojoje kriminalistikos enciklopedijoje, sudarytoje prof. R. Belkino, pateikiamas specialiosios flinios termino apibrėžimas. –Specialiosios flinios – tai profesinio flinios mokslas, technika, meno arba amatas, būtinose išsprendžiamuose klausimuose, kylančiuose tiriant bei nagrinėjant konkrečias bylas<sup>6</sup>. –Specialiosios flinios terminas – tuo metu yra flinomas Lietuvos, Lenkijos, Rusijos, Vokietijos bei kituose –aliu baudžiamajame procese bei kriminalistikoje ir vartojamas Baudžiamojo proceso kodeksuose<sup>7</sup>. Tačiau, –io termino vartojimas neišsprendžiamame tvirtinimo minėtose –aliu BPK. Terminas dažniausiai vartojamas, kai kalbama apie specialiosios flinios panaudojimo formas, priskiriant flinios naudojimą ekspertui, specialistui (Rusijoje – švedu – jais, Lenkijoje – šbiegliu) kompetencijai.

Daugelis užsienio mokslininkų, besidominanti specialiosios flinios vokos tematika, savo darbuose dideliu mastu skiria ekspertui, specialistui funkcijoms ikiteisminio tyrimo metu. –Ta tema apie specialias flinias rašė T. Chrustovskij<sup>8</sup>, T. Hanausek<sup>9</sup>, S. Kalinovskij<sup>10</sup>, T. Tomasevski<sup>11</sup> ir kt., o Lietuvoje daugiausia – doc. J. Juškevičius. –Analizavusi autorių nuomones apie specialiosios flinios voką galima teigti, kad Lenkijos Baudžiamojo proceso bei kriminalistikos specialistai, apibūdinami specialiosias flinias, akcentuoja – du teiginius :

1. tai – ne visuotinai flinomos flinios;
2. tai – ne teisinis flinios, išskyrus flinios kriminalistikoje<sup>12</sup>.

<sup>4</sup> Dabartinis Lietuvio kalbos –flinose // <http://www.autoinfa.lt/webdic/>; prisijungimo laikas: 2007-11-01.

<sup>5</sup> Filosofijos –flinose. Vilnius: Mintis, 1975. P.173; Psichologijos –flinose. Vilnius: Mintis, 1993. P. 109-110.

<sup>6</sup> . . . // . . . . 1993. . 80.

<sup>7</sup> Juškevičius J. Specialiosios flinios panaudojimas tiriant nusikaltimus: būklė ir perspektyvos: daktaro dis. LTU – Vilnius, 1998. P. 17.

<sup>8</sup> Chrustovski T. Post powanie przygotowawcze ze stanowiska procedury karnej kryminalistyki .Warszawa, 1990.

<sup>9</sup> Hanausek T. Zarys taktyki kryminalistycznej.Warszawa , 1994. S. 29-126.

<sup>10</sup> Kalinowski S. Biegly I jego opinia. Warszawa, 1994.

<sup>11</sup> Tomaszewski T. Postanowienie o powiedzeniu bieglego w teorii i praktyce // Problemy kryminalistyki. 1984, Nr. 163. S. 102-136.

<sup>12</sup> Juškevičius J. Specialiosios flinios panaudojimas tiriant nusikaltimus: būklė ir perspektyvos: daktaro dis. LTU – Vilnius, 1998. P.30-31.

1993 m. <sup>TM</sup>mytnos auk-tosios policijos mokyklos kriminalistikos technikos vadov lyje šTechnika kryminalistyczna<sup>o</sup> nurodoma, kad specialios flinios ó tai tokios flinios, kurios vienu poffi riu vir-ija flini apimtimi vidutini-kai i-silavinusio ir inteligenti-ko fmogaus, o kitu yra b tinos esmini fakt ir aplinkybi konkre ioje byloje konstatavimui. Speciali flini sfera yra nustatoma tyr jo<sup>13</sup>.

Rusijos kriminalistikos ir baudfliamojo proceso mokslininkai taip pat domisi ir didel d mes skiria specialia flini s vokos koncepcijai.

Temos aktualumas s lygoja nuomoni gaus , pasisakant apie specialia flini s vok . Jos domios tuo, kad ilg laik b tent Rusijos specialia flini koncepcija s lygojo Lietuvos specialia flini s vokos formavimosi tendencijas. Nuomoni gausa leidffia vertinti visus ufl ir prie-formuojant specialia flini s vokos koncepcij Lietuvos kriminalistikos moksle bei baudfliamajame procese.

Taigi, pirmoji nuomon , kuri i-sako A.Vinbergas, V. <sup>TM</sup>kanovas, V. Arsenjevas ir E. Melnokova specialias flinias i-skiria pagal du pofflymius:

1. tai - ne visuotinai flinomos flinios;
2. tai - ne teisin s flinios.

Visuotin s flinios pagal vairi mokslinink nuomones, tai flinios, kurios i-plaukia i-bendragyvenimi-kos patirties.

Kiti mokslininkai, pavyzdffiui A. Eismanas yra kitos nuomon s ir specialias flinias apibr flia taip: terminas ó specialios flinios yra vartojamas norint apibr fti bet koki galim visum flini , taip pat praktin s patirties bei g dffi , i-skyrus visuotinai flinomas ir teisines flinias, neatsifvelgiant pasiruo-im ir praktinius g dffius, susijusius su faktiniu bylos aplinkybi baudfliamuju teisiniu vertinimu, o taip pat procesini klausim i-sprendimu. <sup>TM</sup>uo atveju visuotinai flinomos flinios yra tokios, kurios yra pilie io bendrojo i-silavinimo sudedamoji dalis.

klausim , kod l yra i-skiriamos b tent teisin s flinios, galima atsakyti apibr fiant termin šspecialios flinios<sup>o</sup> siaur ja bei pla i ja prasm mis.

Mokslin je literat roje yra nurodoma, kad termino šspecialios flinios<sup>o</sup> prasm yra siauresn , nei jo etimologin ó tikroji, pirmin fiodffio reik-m , nes bet kokio teisinio pob dffio klausimo sprendimas kiekvienu atveju reikalauja teisini flini , o jos, savo ruofftu yra specialios, tod l statym leid jas termin specialios flinios vartoja siaur ja prasme<sup>14</sup>.

<sup>13</sup> Technika kryminalistyczna / pod. red. W. K dzierskiego. Szczytno, 1993. T.1 .S. 118.

<sup>14</sup>



Rusijos mokslininkai: P. I–enko, V. Lisenko ir I. Sorokotisginas išskiria specialią fliną baudžiamajame procese specifika. Specialios flinės yra apibrėžiamos minėtame kontekste baudžiamajame procese prasme, kaip visuma flinų moksle, technikoje, mene, ar amate, kurios gytos specialaus pasiruošimo arba procesinės patirties dėka ir naudojamos gauti rodmenų, operatyvinių arba kitą informaciją, kuri yra būtina nusikaltimo tyrimui ir išnagrinėjimui.

Mokslininkai teisininkai ir teisininkai praktikoje vartojama specialią fliną samprata baudžiamajame procese ir kriminalistikoje yra suprantama kaip kriminalistinė techninė flinų samprata.

Pavyzdžiui, Rusijos mokslininkai yra tos nuomonės, kad kriminalistika yra specialusis teisės mokslas. Ši netyrinėjama atskiros teisės šakos ir yra greičiau sandoroje tarp šakinių teisės ir gamtos mokslų<sup>15</sup>. Kriminalistinės flinės, taip pat yra vadinamos sistema mokslų glaudžiai susijusi teisinių ir gamtos mokslų techninė mokslinė flinė. Tam, kad tiksliai galim būtų suprasti specialią fliną šios vokos vietoje Baudžiamajame procese, kriminalistikoje, reikia grįžti prie šio termino atsiradimo Lietuvos Baudžiamajame procesiniame statyme ištekais.

Tarpukario Lietuvoje specialią fliną šio voka vartojama Baudžiamąjo proceso statyme, kurio 325 str., buvo nustatyta, kad šekspertai kviečiami tais atvejais, kada kuriai bylos aplinkybei tiksliau paremti yra reikalinga turėti specialią fliną ar pridėjimo iš mokslo, meno, amato, verslo arba kito kurio darbo<sup>16</sup>. Lietuvos valstybės istorijos raida E. Radzevičiaus nuomone, leidžia daryti prielaidą, jog būtų tokia specialią fliną tvirtinimo forma bei turin galiojanti iš esmės analogiškai Rusijos baudžiamąjo proceso nuostatams, o tuo metu ir tuometinė teisė minties, per mimas.

Šie specialistais (ekspertais) pagal minėtą baudžiamąjo proceso kodekso 326 str. galiojanti būtų gydytojai, farmaceutai, profesoriai, mokytojai, technikai, menininkai, amatininkai, inžinieriai ir asmenys, kurie ilgai dirbdami darbu yra giję ypatingo patyrimo<sup>17</sup>.

Specialią fliną šio voka apima platų flinų ratą tam tikrose srityse, pavyzdžiui, - moksle, versle ar mene. Todėl išsirištinovai buvo visapusiškai išprusę tam tikrose srityse ir galiojanti padidinti fliną neturiniam tyrėjui, kuris susidurdavo su vairiais sunkumais, tais atvejais, kai vien teisinių flinų jam nepakakdavo.

<sup>15</sup> Juškevičius J. Specialią fliną panaudojimas tiriant nusikaltimus: būklė ir perspektyvos: daktaro dis. LTU Vilnius, 1998. P. 25.

<sup>16</sup> Radzevičius E. Specialią fliną panaudojimas tiriant nusikaltimus darbu saugos taisyklių reikalavimų pažeidimus: teorija ir praktika Lietuvoje: daktaro dis. soc. mokslai: teisė. Vilnius, MRU- 2006. P. 18.

<sup>17</sup> Palskys E. Lietuvos kriminalistikos istorijos apybraižos (1918-1940). Monografinė studija.- Vilnius, LPA-1995. P. 170.

Tobul jant mokslo sritims speciali flini s vokos suvokimas –iek tiek keit si, ta iau jos turinys nepakito. Speciali flini s vokos atsiradimas siejamas su j prie–pastatymu teisin ms flinioms. Taip pat svarbus momentas yra tas, kad speciali flini sampratos formavimas negali b ti atsietas nuo mokslo. Tokiu b du, speciali flini samprata i–rei–kia teis s moksl ir ne teis s moksl s sajas, o konkre iau teis s ir speciali flini erdves ir –i erdvi ribas. Specialios flinios lieka savoti–ku rams iu byl tirian iam pareig nui, kurios padeda jam sigilinti atskir neffinom sri i specifik , paliekant kriminalistines flinias ufl speciali flini turinio ribos.

E. Palskio straipsnyje šProcesin specialisto pad tis parengtiniame tardymeõ, buvo flengti pirmieji flingsniai link speciali flini turinio apibr flimo. Tame straipsnyje minima, kad šspecialiomis fliniomis laikomos mokslin s flinios, kurios yra pagr stos giliu kokio nors mokslo, technikos, meno ar amato srities pafflinimuõ<sup>18</sup>. Taigi, min toje s vokoje minimos flini sritys bei gilus t flini pafflinimas, kas i– esm s atkartoja tarpukario metais Lietuvoje gyvavusi speciali flini koncepcij , ta iau kaip ir anks iau specialias flinias flvelgiama procesine prasme, apeinant vien speciali flini dali , kriminalistines technines flinias.

Remiantis doc. J. Ju–kevi i t s nuomone, šffinios turi b ti tikrai gilios, nes gynybos uflduodamus klausimus atsakyti vargu ar pakaks pavir–utini–k flini õ<sup>19</sup>.

Tuolaikinis speciali flini suvokimas remiasi –i s vok sudaraniais komponentais, tokiais kaip:

1. fliniomis;
2. g dffiais.

ffinios yra gyjamos gilinantis tam tikros srities specifik , kai yra gyjama tam tikra specialyb , kurios turin sudaro specifini flini bagaflas.

Min tas pirmas komponentas buvo aptartas analizuojant speciali flini s vokos tvirtinim flodynuose. Taigi, –ioje vietoje galime sugr fti prie kriminalistini technini flini , kaip prie vieno teisininko i–silavinimo bagafl , sudaran i sudedam j element .

Mokslin je literat roje kriminalistin technika yra apibr ffiama kaip teorinio teigini ir jais pagr st technini priemoni ir b d , naudojam rodymams surasti, tvirtinti, paimti ir i–tirti sistema. Tokiam darbui labai daffnai prireikia sud ting technini flini , sudaran i kriminalistini flini turin , kurias tyr jas–teisininkas d l savo i–silavinimo specifi–kumo turi tik tokios apimties,

---

<sup>18</sup> Palskys E. Procesin specialisto pad tis, parengtiniame tardyme // Soc. teis . 1968, Nr. 3. P. 23.

<sup>19</sup> Ju–kevi i t J. Speciali flini panaudojimas tiriant nusikaltimus: b kl ir perspektyvos: daktaro dis. LPA-Vilnius, 1998.P.26.

kurios jam pakanka sudaryti bendrą vaizdą apie ekspertinį tyrimą galimybes o taip pat flinoti, kokios srities specialistai bei ekspertai pagal tikslingiausią pasitelkti atliekant ikiteisminį tyrimą.

Antras specialios flinios komponentas – g dffiai.

Santykije tarp flinios ir g dffio negalime sivaizduoti vieno be kito, tačiau pirmum manytum me reikt teikti fliniomis, kadangi, kad gyti bent kokius g dffius reikalingos minimalios flinios tam tikroje srityje. Pradžioje flmogus gyja tam tikras flinias ir tik po to, pritaikant tas flinias, atliekami tam tikri veiksmai, kurie dažnai kartojami, tampa prastais ir pradedami atlikti automatiškai.

Kad ir kaip būtų susijusios flinios su g dffiais, yra tam tikra riba, kuri flinios ir g dffio tarpusavio santykiuje nustato flinios pirmum g dffio atfivilgiu. g dffiai glaudffiai susij su mok jimu, kuris susideda iš ank–iau gyti flinios ir patirties. Mok jimo d ka tyr jas, specialistas ar ekspertas gali spr sti baudffiamojoje byloje iškilusius sud tingu klausimus, kuriems reikia specialios flinios.

Trumpas g dffio apibr flimas yra pateikiamas filosofijos flodyne: š g dffiai – veiksmai, kurie ilgai kartojami tampa automatiškai<sup>20</sup>. J atlikimo s moninga kontrol minimali, toks reiki–kyns s lygotas tam tikros specializacijos egzistavimu, nuolatinio specifinio veiksm tobulinimu, naudojant naujausius mokslo bei technikos pasiekimus. D l to –ios srities turimos flinios bei g dffiai bus gilesni ir bus išvengiama klaid naudojant tokio pob dffio flinias tyrimo metu ir pasitelkiant proceso dalyvius: ekspert ir specialist .<sup>21</sup> Šis teiginys yra išreiktas 1961 m. LR BPK 25 str., kuriame specialisto procesinis vaidmuo apibr fliamas kaip specialios flinios ir g dffiai. <sup>21</sup>uo metu galiojan iame LR BPK specialios flinios s voka n ra apibr flta, j galime aptikti tik LR BPK komentaro 84 str. 2d.:

Šios specialios flinios išsilavinimo ir specialaus pasirengimo arba profesin s veiklos d ka gytos išsamios mokslo, technikos, meno ar bet kokios kitos flmoni veiklos srities flinios, reikalingos ekspertizei atlikti. Š Kaip netrukus sitikinsime tokia pati s voka yra ir dabartiniame Lietuvos Respublikos ekspertiz s statyme.

Toks specialios flinios s vokos teisinio reglamentavimo baudffiamojo proceso kodekse nebuvimas b dingas ir kit –ali , toki kaip, pavyzdffiu, Rusijos BPK<sup>21</sup>. Tod l galime teigti, kad

<sup>20</sup> Filosofijos flodynas. Vilnius: Mintys, 1975. P. 173.

<sup>21</sup> Rusijos federacijos baudffiamojo proceso kodeksas: 18.12.2001 n 174- ( 22.11.2001) ( . 09.01.2006). <http://www.lawmix.ru/zkrf.php?id=1475>; prisijungimo laikas: 2008-10-12.

pirmuoju teisės aktu Lietuvoje, kuris nustatė specialiosios srities sampratą baudžiamajame procese, tapo LR TE<sup>22</sup>, sigaliojantis kartu su naujuoju LR BPK. Minuto statymo 3 str. 2d. nurodoma:

„Specialiosios srities išsilavinimo ir specialaus pasirengimo arba profesinės veiklos daktarų gytosios srities mokslo, technikos, meno, ar bet kokios kitos srities veiklos srities, reikalingos ekspertizei atlikti“<sup>23</sup>.

Negalima nesutikti su P. Poškos nuomone, kad specialiasios srities turintis subjektas privalo turėti ne tik jas, bet ir srities susijusias su baudžiamuoju procesu<sup>24</sup>, tačiau dažniausiai tos srities srities yra ribotos ir yra apsisojama ties teisiškai ir pareigų srities, kaip ir tyrimo atveju, kuris turi ribotas srities, kriminalistikos technikos srityje (aišku jei neatsitiks taip, kad tyrimo srities subjektas tapo prieš tai baktas ekspertu), kadangi teisinės srities yra prioritetiškai tyrimo kompetencijos sritis, be kurios jis negalėtų atlikti tyrimo ir jau nekalbant apie specialiosios srities panaudojimą tyrimo metu.

Taigi, apibendrinant specialiosios srities sampratą analizavus, galima išvelgti tokias išvadas:

1. tai ne kasdieninės srities, kurios susideda iš dviejų elementų: srities ir gdfli;
2. srities, kurios yra gyjamos išsilavinimo, specialaus studijavimo arba profesinės veiklos daktarų;
3. tai mokslo, technikos, meno, amato ar bet kurios kitos srities veiklos srities srities.

Taigi, specialiosios srities srities srities, gytosios praktinės veiklos, specialaus pasirengimo ar praktinio patyrimo daktarų ir paremtos atitinkamos srities mokslo teorini srities sistema, kuri neturi tyrimo atliekantis pareigūnas ar teismas, reikalingos klausimų, baktin būlai iširti išsprendimui.

## 1.2. Ekspertas: srities voka ir teisinis reglamentavimas

Pradedant analizuoti teismo ekspertizės, ypač privačios teismo ekspertizės statusą Lietuvoje bei jos vaidmenį teismo procese, manytume, kad pirmiausiai panagrinėsime eksperto srities voką, kuri yra nurodoma LR BPK bei LR TE.

Taigi, LR BPK 84 str. 1d. yra tvirtinta, kad „Ekspertu gali būti skiriamas asmuo, turintis reikiamą specialiosios srities ir rašytas Lietuvos Respublikos ekspertizės rašytas“<sup>25</sup>.

<sup>22</sup> Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės statymas // Valstybės srities. 2002, Nr. 112-4669.

<sup>23</sup> Ten pat.

<sup>24</sup> Poškos P. Kriminalistinės ekspertizės // Mokomoji priemonė. Vilnius: VU, 1997. P. 25.

<sup>25</sup> Lietuvos Respublikos baudžiamosios proceso kodeksas // Valstybės srities. 2002. Nr. 37-1341.

Tais atvejais, kai Lietuvos Respublikos ekspertų sąrašą reikiamos specialybės ekspertai, ekspertu gali būti skiriamas – ekspertų sąrašą nerašytas asmuo. Taip pat prireikus ekspertu gali būti skiriamas asmuo, turintis teisę būti ekspertu Europos Sąjungos valstybėje narėje arba valstybėje, su kuria Lietuva yra sudariusi teisinę pagalbos sutartį.

Lietuvos Respublikos teismo ekspertų sąrašas (toliau LR TES) yra sudaromas ir tvarkomas teisingumo ministro nustatyta tvarka<sup>26</sup>. Asmuo gali dirbti teismo eksperto darbais teismo ekspertizės staigoje tik tuo atveju jei yra rašytas LR TES. Tas pats principas galioja ir privatiems ekspertams, kurie dirba privačiose staigose. Kiekvienas asmuo (būsimas ekspertas) norintis būti rašytas LR TES turi turėti atitinkamą kvalifikaciją bei privalo prisiekti teisingumo ministrui. Teismo ekspertas, prisiekęs teisingumo ministrui skirtingai nei kiti asmenys, dalyvaujantys teismo procese (liudytojais, vertėjais ir kt.) atleidžiamas nuo prisaikos teisme ir laikomas nepatvirtintu atsakomybės už melagingos išvados ir paaiškinimų davimą.

Valstybiniai bei privatus teismo ekspertai, gavę kvalifikacinę komisijos išduotą teismo eksperto kvalifikacijos pažymėjimą, įgyja teisę per vienerius metus nuo pažymėjimo išdavimo dienos kreiptis teisingumo ministru prašymu rašyti juos LR TES. Teisingumo ministras per trisdešimt dienų nuo teismo eksperto prašymo gavimo dienos prisaikdina ekspertų sąrašą LR TES. Visi duomenys apie teismo ekspertus, rašytus LR TES ar iš jo išbrauktus, skelbiami šioje Valstybės žiniuose priede šioje Informaciniai pranešimai.

LR TE taip pat yra nurodoma kokiais atvejais teismo ekspertai gali būti išbraukiami iš sąrašo.

Teisingumo ministras išbraukti teismo ekspertų iš sąrašo gali dviem būdais:

- 1) savo iniciatyva;
- 2) gavęs teismo ekspertizės staigos vadovo teikimą.

Teismo ekspertai gali būti išbraukti iš sąrašo šiais atvejais:

- 1) kai ekspertas miršta;
- 2) paties eksperto prašymu;
- 3) kai teismo eksperto kvalifikacijos pažymėjimas yra pripažintas negaliojančiu (tuo atveju tokį sprendimą priima teismo ekspertizės staigos sudaryta kvalifikacinė komisija);
- 4) kai paaiškėja, kad asmuo neatitinka Lietuvos teismo ekspertizės statyme nurodytą reikalavimą.

---

<sup>26</sup>Lietuvos Respublikos teisingumo ministro sakymas šioje LR Teismo ekspertų sąrašo sudarymo ir tvarkymo tvarkos patvirtinimo 2003-04-18 // <http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=63297>; prisijungimo laikas: 2008-10-15.

Lietuvoje jau ne vienerius metus Teisingumo ministerijos oficialiame internetiniame puslapyje [www.tm.lt](http://www.tm.lt) buvo galima surasti bendr visos –alies teismo ekspert s ra– . Ta iau, –is s ra–as buvo nei–samus ir prakti–kai parodydavo tik bendr skai i LR TES ra–yt asmen . S ra–e, kuris buvo atnaujinamas kas m nes , buvo nurodomi teismo eksperto vardas ir pavard bei ekspertiz s r –is, kuri ekspertas atlieka. Min tame s ra–e nesilaikyta ab c lin s ekspert sura–ymo tvarkos nei pagal pavardes, nei pagal atliekam ekspertizi pavadinimus. Tod l asmeniui norin iam asmeni–kai kreiptis pas tok ekspert reik jo d ti nemaflai pastang , norint j rasti.

Nuo –i met rugs jo m nesio situacija pasikeit ir pirm kart (rugs jo 15d.) buvo paskelbtas naujas LR TES<sup>27</sup> (flr. lentel ).

## Lentelė

### Lietuvos Respublikos teismo ekspertų sąrašo ištrauka

Eil. Nr.	Vardas Pavardė	Ekspertizės rūšis	Kontaktinis adresas	Teismo eksperto kvalifikacijos pažymėjimo galiojimo laikas
1.	Valentina Akulova	pluo–tini medfliag ekspertiz	Lietuvos teismo ekspertiz s centras, Lvovo g. 19a, Vilnius, tel. 263 85 40	2008-05-05 ó 2013-05-05
2.	Inta Antoniukien	pluo–tini medfliag ekspertiz	Lietuvos teismo ekspertiz s centras, Lvovo g. 19a, Vilnius, tel. 263 85 40	2008-05-05 ó 2013-05-05

Šaltinis: <http://www.tm.lt/default.aspx?item=aktual&id=16137>;

Naujasis LR TES turi savo privalum , nes jame yra pateikti konkret s staig pavadinimai, kur dirba konkretus ekspertas, nurodyta ekspertiz s r –is, kuri atlieka teismo ekspertas ir, kas itin svarbu asmeniui, ie–kan iam konkreta s eksperto, jo darbo vietos adresas. Tuo atveju, jeigu tai teismo ekspertas, atliekantis priva ias ekspertizes ó nurodomas jo darbo ar nam adresas bei kontaktinis telefonas, kad galima b t lengviau susisiekti su reikiamu teismo ekspertu. Naujajame LR TES taip pat yra pateikiami duomenys apie teismo eksperto kvalifikacijos paflym jimo galiojimo laik .

Kiekvienam valstybiniam ir priva iam ekspertui Lietuvoje yra suteikiamos tam tikros teis s ir pareigos, kuri jie privalo laikytis. Ekspert pareigas ir teises reglamentuoja LR BPK ir LR TE .

Pagal LR BPK 86 str. ekspertai Lietuvoje turi procesines teises susipaffinti su bylos medfliaga, susijusia su ekspertiz s dalyku, pra–yti pateikti papildom medfliag , reikaling i–vadai pateikti, dalyvauti atliekant su ekspertiz s dalyku susijusius tyrimo veiksmus ir nagrin jant byl teisme.

<sup>27</sup> Lietuvos Respublikos teismo ekspert s ra–as // <http://www.tm.lt/default.aspx?item=aktual&id=16137>; prisijungimo laikas: 2008-10-08.

Ekspertas taip pat gali atsisakyti pateikti i–vad , jeigu jam pateiktos medfliagos nepakanka i–vadai padaryti arba ta medfliaga neatitinka speciali jo flini . Tais atvejais ekspertas sura–o akt , kad negalima pateikti i–vados.

LR TE taip pat suteikia ekspertui teis savaranki–kai pasirinkti atliekam tyrim b dus, gauti vis teismo ekspertiz ms atlikti reikaling informacij , pra–yti tyrimui reikalingos papildomos medfliagos, dalyvauti atliekant procesinius veiksmus.

Ta iau, teismo ekspertiz s staigos ekspertas neturi teis s verstis priva ia teismo eksperto veikla, sutartiniais pagrindais konsultuoti proceso –alis arba teikti i–vadas joms i–kilusiais klausimais, reikalaujaniais speciali flini .

Teismo ekspertas privalo –aukiamas atvykti teism ir pateikti ne–ali–k i–vad jam pateiktais klausimais. Ekspertui, kuris be svarbios prieftasties neatvyksta teism arba be teis to pagrindo atsisako atlikti savo pareigas, gali b ti taikomos LR BPK 163 straipsnyje numatytos procesin s prievartos priemon s. Ufl melagingos i–vados pateikim ekspertas atsako pagal LR BPK 235 straipsn .

Teismo ekspertai taip pat pagal savo kompetencij privalo atlikti teismo ekspertizes, atsisakyti spr sti ne jo kompetencijos klausimus ir atlikti speciali flini nereikalaujan ius uflduotis, garantuoti i–sam ir ne–ali–k vis pateikt duomen i–tyrim , saugoti tyrimui pateiktus objektus ufl kuri praradim atsako statym nustatyta tvarka. Taip pat saugoti valstyb s, tarnybos, komercines ir profesines paslaptis ir neskelbti ekspertiz s duomen be j paskyrusios institucijos leidimo.

Teismo eksperto ekspertiz s akto turinys turi atitikti –iuos reikalavimus:

1) atlik s reikiamus tyrimus, ekspertas sura–o ekspertiz s akt . Jis susideda i– flangin s dalies, tiriamosios dalies ir i–vad ;

2) ekspertiz s akto flangin je dalyje nurodoma: akto sura–ymo data ir vieta; nutartis skirti ekspertiz ; ekspertizei pateikta medfliaga ir klausimai; eksperto asmens duomenys ó vardas, pavard , i–silavinimas, specialyb , kvalifikacija, darbo ekspertu staffas; tyrim pradffios ir pabaigos datos; atliekant ekspertiz dalyvav asmenys;

3) ekspertiz s akto tiriamojoje dalyje nurodoma: tyrimo objekt b kl ; j apffi ros rezultatai; atlikti tyrimai, naudoti metodai ir priemon s; gauti rezultatai ir j vertinimas;

4) i–vadose suformuluojami atsakymai pateiktus klausimus.

Eksperto i–vados negali perflengti jo speciali flini rib . LR TE reglamentuoja b tent tokias speciali flini perflengimo ribas. statyme nurodoma, kad teismo ekspertas atlieka jam pavest uflduot remdamasis tik savo srities specialiomis fliniomis. Teismo eksperto i–vados negali perflengti jo srities speciali flini rib . Nes teismo eksperto i–vados, kurios i–eina ufl eksperto

speciali flini rib , negali tur ti rodomosios reik–m s. Taip pat paffym tina, kad teisin s flinios teismo ekspertiz je n ra laikomos specialiomis fliniomis. Teismo ekspertai negali ir neturi tokios teis s duoti i–vados teisiniais klausimais.

LR TE nurodomi reikalavimai asmenims Lietuvoje, kuriais remiantis konkretus asmuo gali tapti teismo ekspertu:

Asmuo, siekiantis tapti ekspertu Lietuvoje, privalo:

- tur ti auk–t j i–silavinim , tinkant pasirinktai eksperto specializacijai;
- i–laikyti teismo eksperto kvalifikacijos egzamin , kurio program tvirtina ekspertiz s staigos vadovas;
- i–laikyti teisini flini egzamin pagal teisingumo ministro patvirtint teisini flini program asmenims, siekiantiems tapti teismo ekspertais;
- b ti neteistais ufl labai sunk ar sunk nusikaltim , taip pat ufl nusikaltim teisingumui, valstyb s tarnybai ir vie–iesiems interesams.

Teismo eksperto kvalifikacija suteikiama vadovaujantis LR TE reikalavimais.

Ekspertinio tyrimo rezultatai ir eksperto i–vada i–d stoma ekspertiz s akte. <sup>178</sup>Šis aktas yra vienintelis procesinis dokumentas, kuriame ekspertas pateikia i–vad . Ekspertiz s aktas susideda i–trij dali : flangin s, tiriamosios ir i–vad .

Ekspertiz s aktas turi b ti tikrinamas ir vertinamas remiantis bendrais pagrindais.

S lygos, kuri b tina laikytis vertinant ekspertiz s akt :

- 1) grieftai laikytis statymo reikalavim ir jais vadovautis;
- 2) vadovautis vidiniu sitikinimu;
- 3) ekspertiz s aktas neturi i–anksto nustatytos galios;
- 4) vadovautis tam tikros ekspertiz s galimyb mis;
- 5) ekspertiz s akt reikia vertinti kartu su visais kitais surinktais byloje rodymais.

Ekspertiz s aktas neturi prana–umo kit rodym atffvilgiu, tod l j reikia vertinti vadovaujantis visapusi–ku ir objektyviu vis bylos aplinkybi i–nagrin jimu. Taigi, ekspertiz s akto vertinimas ó tai visos medfflagos, pateikt klausim pob dffio, i–vados atitikimo uflduo iai ir tyrimams, reikiam priemoni bei metod ir j tikrumo, eksperto kompetentingumo ir objektyvumo analiz . vertinant ekspertiz s akt , galima pasinaudoti tam tikros srities specialist teikiama konsultacija.

Atlikdamas teismo ekspertiz , ekspertas visada turi i–likti nepriklausomu, savo i–vadas turi pateikti tik remdamasis specialiomis fliniomis ir atlikt tyrim rezultatais. Neabejotina, kad ekspert s ra–as ir reikalavimas d l tyrimo ir i–vados pateikimo kreiptis tik s ra–e ra–yt ekspert ,



garantuoja eksperto dalykinę kvalifikaciją. Tačiau, ekspertas praranda savarankiškumą, ypač jei jo ekspertinis ir mokslinis karjera priklauso nuo staigos, kurioje jis dirba, vadovo. Pastebima ir tai, kad sovietiniu laikotarpiu suformuota skirtingų specialybių ekspertų flinų kontrolė, veikianti atitinkamose staigose prie Teisingumo, Vidaus reikalų ir Sveikatos apsaugos ministerijų, išliko ir šiandien<sup>28</sup>.

Jei ekspertinis staigos veikia ministerijose ar kitose valstybiniuose valdymo institucijose, tada išskaidomos ekspertinis pajėgos, ekspertinis staigos ir ekspertai savo veikloje neišvengiamai orientuojami flinų tikslus, o ne vieningus procesinius reikalavimus.

Jei mes, stojant ES, siekiame išsaugoti mūsų nacionalinę teisės sistemą ir galimybes, tai jau dabar turime atkreipti dėmesį į veikiančio LR BPK 84 straipsnio nuostatą, kad prireikus ES valstybės narės arba valstybės, su kuriomis LR yra sudariusi teisinę pagalbos sutartį, ekspertui galima pavesti atlikti ekspertizę, vadovaujantis BPK IV skyriaus bendrosiomis nuostatomis, kurios numato LR teismų ir prokuratūros susifinavimą su užsienio valstybių staigomis ir tarptautinėmis organizacijoms.

Speciali flini taikymas tiriant nusikalstamas veikas esant išuolaikiniams mokslo ir technikos lygiui teisinėje praktikoje tapo praktiškai neišvengiamas ir neginijamas.

Dėl radikalaus teisinės bazės atnaujinimo ir spartaus naujų teisės aktų normų taikymo vyksmo tiriant nusikaltimus ir baudžiamuosius nusikaltimus, kyla naujų, dar neaptartų ir neišanalizuotų problemų. Ši problema gali būti konstatuota, kad išuolaikiniame tyrime tiriant nusikalstamas veikas pasigendama sisteminiu metodu grindžiamam teisiniam ir konkrečiam mokslo aspektų ir jų ribų vertinimo.

Iš visose srityse egzistuojančių problemų, esminės yra teisinio tyrimo ir specialios flini tarpusavio santykio nustatymas bei optimali štyro eksperto, taip pat štyro specialisto modelių nustatymas, kai savaime voka *tyrėjas* reikškia nusikalstamą veiklą tiriant pareigūnais.

Atliekant mokslinius tyrimus taikomi visos nurodytosios problemos sprendimo principai. Tačiau, apibendrinant nurodytą problemą, gali būti formuojamos dvi pagrindinės tendencijos: viena grindžiama flini integracijos (sujungimo) principu, kita – diferenciacijos (visumos skaidymo) principu.

Pirmojo principo esmė nurodytos nusikalstamos veiklos tyrimo atveju sudaro teisinis ir kitas, vadinamąjį specialios flini, sąsąją paieška, antrojo – teisinis ir ekspertinis (specialios) kompetencijos atskyrimas. Dėl tokių išesmės prieingų principų taikymo ir galima rasti racional

---

<sup>28</sup> Stungys K. Speciali flini samprata ir panaudojimo ypatumai // Jurisprudencija. 2004, Nr. 52 (44). P. 89.

nurodytos problemos sprendim , t.y. nustatyti tyr jo ir eksperto (ar specialisto) kompetencijos s sajas ir ribas<sup>29</sup>.

Eksperto arba specialisto atlikto tyrimo duomenys rodin jimo procese yra specifiniai. Tai s lygoja metodologinis i–vad pagr stumas, eksperto ir specialisto procesinis savaranki–kumas, –ali galimyb s rodin jimo procese remtis specialisto ar eksperto i–vada.

Tuo metu LR BPK deklaruoja ai–ki disproporcij tarp kaltinimo ir kit proceso dalyvi galimybi pasinaudoti specialiomis fliniomis procesiniame tyrime.

tariamasis, nukent j s asmuo, civilinis ie–kovas ir atsakovas gali inicijuoti speciali klausim sprendim tik kreipiantis prokuror ir ikiteisminio tyrimo teis j , kuriems toki pra–ym svarstymas neprivalomas. Specialisto ir eksperto procesin s kompetencijos sutapatinimas speciali flini panaudojimo formas ó eksperto ir specialisto i–vadas ó daro dirbtinas, nemotyvuotas. Kai yra toks nekonkretumas, prokurorai ir ikiteisminio tyrimo staig pareig nai ikiteisminiame tyrime naudojami ekspertini staig ekspertais, kaip specialistais.

Kad teismas gal t remtis ekspertiz s aktu kaip rodymu, neturi likti joki abejoni d l eksperto ne–ali–kumo ir nepriklausomumo. Tod l teismas privalo patikrinti, ar buvo laikomasi vis tam skirt procesinio statymo reikalavim , taip pat atsifvelgti kitas aplinkybes, kuri poveikis ekspertui teisin je literat roje dar nebuvo pakankamai nagrin tas. Tai eksperto politinis nepriklausomumas, jo tarnybinis pavaldumas ir poveikis, kur gali daryti eksperto darb apmokanti proceso –alis. Teismo ekspertas baudffiamajame procese yra asmuo, turintis kurios nors mokslo, meno, technikos ar amato srities speciali flini (i–skyrus teis s flinias), kuriam teismas paveda atlikti specialius tyrimus, reikalingus byloje i–kilusiems ufdaviniams i–spr sti ir atsakyti jam pateiktus klausimus. Ekspertas yra savaranki–kas baudffiamojo proceso dalyvis, kurio teises ir pareigas apibr flia statymai.

Eksperto nepriklausomum reglamentuoja LR TE 13 str., kuriame pasakyta, kad atlikdamas teismo ekspertiz , ekspertas yra nepriklausomas. Savo i–vadas jis teikia remdamasis tik specialiomis fliniomis ir atlikt tyrim rezultatais. Valstyb s valdffios, valdymo ir teis saugos institucijoms, Seimo nariams ir kitiems pareig nams, politin ms partijoms, politin ms ir visuomenin ms organizacijoms ar kitiems asmenims ki–tis teismo eksperto darb draudffiamas.

I–vadas ekspertas turi teikti remdamasis tik specialiomis fliniomis ir atlikt tyrim rezultatais. Ekspertas atliek ekspertiz ir duoda i–vad savo vardu, ufl kuri pats atsako. LR BPK nenumato ekspertiz s atlikimo ir i–vad davimo juridinio asmens vardu.

---

<sup>29</sup> E. Radzevi ius. Speciali flini taikymas tiriant nusikalstamus darb saugos taisykli paffeidimus // Jurisprudencija. 2003, Nr. 43 (35). P. 128-129.

Baudžiamajame procese ekspertas negali priklausyti nuo proceso dalyvių. LR BPK 87 str. ir LR TE 13 str. pagrįstai pabrėžiama, kad ekspertizė galima pavesti atlikti tik asmeniui, nesuinteresuotam bylos baigtimi. Todėl negalima laikyti nepriklausomu ekspertu, kuriam tyrimas paveda tik vienas iš proceso dalyvių. Rungimosi procese šios šalys siekia savo tikslus ir yra suinteresuotos bylos baigtimi, o tai neišvengiamai tampa vienu iš pagrindinių duodantiems išvadams ekspertams.

Teisingumo vykdymo uždaviniai reikalauja užtikrinti byloje dalyvaujančių teismo ekspertų nepriklausomumą ir jų išvadų patikimumą.

Taigi galima siekti šiais būdais:

- 1) sprendžiant ekspertų tarnybinio pavaldumo problemas;
- 2) dar išsamiau ir tiksliau reglamentuojant teismo ekspertų procesinį statusą griežtai laikantis galiojančių statymų nustatytos tvarkos.

Šiaurinėje Europoje šalių specifiniai ekspertų padaliniai, o kartu atsakomybė ir nepriklausomumas pabrėžiamas specialius teismo ekspertų šarvus. Tiesiogiai paprastai siejama su ekspertų kvalifikacija ir ar jis atitinka kitus būtinius reikalavimus patikrinimu, priesaikos arba iškilmingo pasiskundimo davimu. Pagal Austrijos statymus iš prisaikdinti teismo ekspertai ir vertėjai tokiais šarvais sudaro ir tvarko pirmosios instancijos prezidentai. Šiame regione teisė patikėti teisingumo ministrui arba jo galiotiems šalies teismų pirmininkams. Lenkijoje pretendentų ekspertus kandidatūrą patikrina ir teismo ekspertų šarvą Apygardos teismo pirmininkas<sup>30</sup>. Toks asmens šarvas teismo ekspertų šarvą patvirtina jo oficiali pripažinimo ir sudaroma lygis būtis nepriklausomam atliekant teismo pavedamus tyrimus.

Taigi, vien teisinis reglamentavimas negali užtikrinti teismo ekspertų nepriklausomumo. Būtinai, kad visos teisės normos būtų vykdomos, tai yra, kad visi baudžiamąjį procesą dalyviai griežtai laikytųsi statymo reikalavimų. Šiandien, praktiniame veikloje ekspertų nepriklausomumo garantijos dar būna pažeidžiamos<sup>31</sup>. Dažniausiai pasitaikantys tokio pobūdžio pažeidimai yra šie:

- ekspertais paskiriami nekompetentingi asmenys, neįtikrinamas jų nepriklausomumas;
- reikalaujama, kad ekspertai pateiktų išvadas ne pagal kompetencijos klausimus;
- iškreipiamas eksperto procesinis statusas ir suvaržomos jo teisės (ekspertas kviečiamas apklausti kaip liudytojas, kartu su liudytojais pašalinamas iš posėdžio salės ir nedalyvauja tiriant rodymus ir pan.);
- ekspertams pateikiami neišsamūs ir nepatikrinti bylos duomenys;

<sup>30</sup> Rinkevičius J. Teismo ekspertų nepriklausomumas // Jurisprudencija. 2001, 22(14). P. 196.

<sup>31</sup> Ten pat.

- ekspertizės skiriamos be pagrindo ir be reikalo, nekritiškai vertinami –ali pr–ymai skirti ekspertizę paveriami byl proceso vilkinimo priemone.

Kad viso to nebūt, manytume, kad reikia kelti ikiteisminio tyrimo staig pareig n ir teis j kvalifikacij , reikalaujant, kad jie perimt b tiniausias teismo ekspertizės teorijos ir praktikos finias. statymo reikalavim vykdym –ioje srityje turi uftikrinti prokuror vykdoma ikiteisminio tyrimo eigos kontrol , teism reiklumas ikiteisminio tyrimo staig praktikai ir auk–tesni j teism d mesys teisminiame byl nagrin jime pasitaikan ioms klaidoms:

1. teismas gali remtis tik ne–ali–komis nepriklausomo eksperto i–vadamis. Eksperto nepriklausomum turi uftikrinti jo procesin s pad ties teisinis reglamentavimas ir tikslus teis s norm gyvendinimas naudojant teismo ekspertizę praktiniame baudffiam j byl procese;
2. galiojan iuose LR statymuose tvirtintos teismo ekspert nepriklausomumo garantijos yra nepakankamos. statyme ne tvirtintas ekspert nepriklausomumo principas, jis nepakankamai apsaugo ekspert vidinio sitikinimo laisv ;
3. policija ir kitos ikiteisminio tyrimo staigos privalo tur ti stiprias kriminalistikos technikos tarnybas, ta iau valstybin s teismo ekspertizės staigos negali b ti pavaldffios policijai.

Reikalingas nuolatinis vadovaujan i ir kontroliuojan i teis saugos institucij ir teism d mesys ekspert nepriklausomyb ginan i teis s norm praktiniam gyvendinimui.

## II. PRIVATŪS EKSPERTAI IR JŲ VAIDMUO TEISMO PROCESĖ

*Šiame skyriuje nagrinėsime privačių ekspertų veiklos įstatyminį reglamentavimą užsienio valstybėse. Susipažinsime su privačių ekspertų reikšme bei paanalizuosime koks yra jų vaidmuo teismo procese Lenkijoje, Latvijoje bei Lietuvoje. Aptarsime pagrindines problemas, su kuriomis savo veikloje susiduria privatūs ekspertai. Sužinosime kaip privačių ekspertų ekspertizės aktus vertina teismai.*

### 2.1. Privatus ekspertai ir jų vaidmuo Lenkijos teismo procese

Analizuojant Lenkijos privačių ir valstybinių teismo ekspertų veiklą –alyje bei kitus su šia tematika susijusius klausimus kreipiamės į Lenkijos kriminalistų draugiją, kurios nariai išsakė nuomonę šioje nagrinėjama problematika. Pasak Lenkijos kriminalistų draugijos viceprezidento Mieczyslaw Goc, Lenkijoje iki šio laiko, skirtingai negu Lietuvoje ar Latvijoje nėra statymo, kuris reguliuotų ekspertizę bei teismo ekspertų veiklą. Todėl, pastaruoju metu tarp vairių sričių ekspertų apie – klausimų yra kalbama vis dažniau ir jau tampa tokio statymo reikalingumas. Darbai, susiję su tokio statymo projekto parengimu, vyksta jau nuo 2001 metų, Lenkijos Kriminalistų draugijoje aktyviai diskutuojama šia tema. Viena iš priežasčių, kodėl iki šiol Lenkijoje nebuvo priimtas tokio pobūdžio statymas yra ta, kad nei viename pasiūlytame projekte nebuvo vieningos nuomonės kokios svarbiausios statymo normos, reguliuojančios teismo ekspertų statuso klausimus, turėtų būti jame nurodytos. Taip pat svarbu, kad tokiaime statyme būtų paminėti dviejų rūšių teismus kviejami ekspertai, kurių veiklą reglamentuoja Lenkijos baudžiamąjį proceso statymo kodekso (toliau – Lenkijos BPK)<sup>32</sup> 193 str. 1 ir 2 punktai, – t.y. individualūs ekspertai ir ekspertai iš mokslinių įstaigų. Lenkijos BPK 193 str. taip pat nurodyta, kad šis susiklosčius tokioms aplinkybėms, kai atliekant tam tikrą tyrimą reikia specialių šifrių, yra kviejami ekspertai<sup>33</sup>. Ekspertu Lenkijoje laikomas asmuo, turintis specialių šifrių, pakviestas tyrimo ištyrėti ir išaiškinti savo išvadose esminius reikšmingus išvados turinčias aplinkybes, kurioms nustatyti reikia specialių šifrių mokslų, meno, technikos ar verslo sričių šifrių<sup>34</sup>. Kai reikalinga atlikti tyrimą iš vairių sričių ir yra kviejami skirtingų sričių ekspertai, tyrimą turi pats nuspręsti ar šie ekspertai atliks bendrą tyrimą ar

<sup>32</sup> Lenkijos Respublikos baudžiamąjį proceso kodeksas // <http://karne.pl/kpk.html>; prisijungimo laikas : 2008-10-05.

<sup>33</sup> Ten pat.

<sup>34</sup> Kalinowski S. Biegly i jego opinia. Warszawa, 1994. S. 78.

kiekvienas pateiks savo ekspertizės aktą. Tų, jas priima nutarimais dėl eksperto dalyvavimo tyrime. Nutarime nurodomi eksperto vardas ir pavardė, eksperto specializacija, klausimai ekspertui, ekspertizės atlikimo terminas ir kt. Viename iš paskutinių tokių statymo projektų buvo pasiūlyta, perimti kitą pavyzdį: sukurti bendrą ir viešą elektroniniame variante visos šalies teismo ekspertų sąrašą, kuris būtų administruojamas Teisingumo ministerijos, tokio koks jau yra šiuo metu Lietuvoje. Beliko tik išspręsti klausimus, susijusius su pateikiamais ekspertų duomenimis, kurie galėtų būti pateikiami viešame sąraše, nepažeidžiant jų duomenų apsaugos teisių.

Lenkijos Kriminalistų draugijos nariai pastebi, kad šiuo metu Lenkijoje susiformavusi praktika, kad teismo ekspertais gali būti pavieniai asmenys, kurie nėra nei koki nors organizacij ar staig nariai ir savo veiklą oficialiai nurodo kaip kin veiklą. Tokie asmenys dažniausiai ir yra privatus asmenys, kurie Lenkijoje taip pat vadinami individualiais ekspertais, bei yra sąrašyti Apygardos teismo ekspertų sąrašu. Sukuriant tokių statymo projektų pasiūlyta vesti didesnį tvarką tokiems asmenims ir veiklos reglamentavime, nurodyti kvalifikacinius reikalavimus tokiems asmenims, kurie nori būti sąrašyti teismo ekspertų sąrašu. Taip yra siekiama steigti naują tokių asmenų finansiškai patikrinimo ir patirties, susijusios su konkrečia specialybe, mechanizmą, taip pat nustatyti flėmiausi ir aukštesni amfliaus ribas asmenims, norinti vadintis bei tapti teismo ekspertais.

Nuo 2001 metų buvo pasiūlyta keletas projektų, tačiau nei vienas taip ir nebuvo patvirtintas. Tačiau, šiuo metu Lenkijos teisingumo ministerija yra parengus naują statymą, kuris reguliuotų teismo ekspertų veiklą, projektas<sup>35</sup> ir yra tikimasi, kad šis statymas bus priimtas seime. Tačiau, šiame naujame projekte nėra straipsnių, susijusių nei su privačiais ekspertais nei su jų atliekamomis ekspertizėmis. Taip yra todėl, kad pagal Lenkijos statymus atliktos privatus ekspertizės nėra laikomos rodymais teisme.

Nuo metų Lenkijoje, kol dar nėra priimto jokio statymo, kuris reguliuotų klausimus, susijusius su teismo ekspertais bei ekspertizėmis, yra vadovaujama Lenkijos teisingumo ministro saku, priimtu 2005m. sausio 24d. (sigaliojusiu 2005m. sausio 27d.) šD 1 teismo ekspertų<sup>36</sup>. Šiame Teisingumo ministro priimtame saku yra nurodyta, kad Lenkijoje, taip pat kaip Lietuvoje ir Latvijoje, teismo ekspertai yra skiriami penkeriems metams. Tokios kadencijos laikas pasibaigia kartu su kalendoriniais metais. Prieš pradėdant verstis ekspertine veikla, kiekvienas ekspertas, kuris yra sąrašytas konkrečios apygardos teismo ekspertų sąrašą turi prisiekti apygardos teismo pirmininkui, kad sfliningai ir nepriekaištingai atlikin s jam suteiktas funkcijas.

<sup>35</sup> Projekt ustawy reguluj cej problematyk bieglego s dowego // [www.sre.pl/strony/konferencje/czwarta/wyst/wyst\\_jla.doc](http://www.sre.pl/strony/konferencje/czwarta/wyst/wyst_jla.doc); prisijungimo laikas: 2008-10-06.

<sup>36</sup> Lenkijos Teisingumo ministro priimtas sakas dėl Teismo ekspertų 2005-01-24 // <http://www.abc.com.pl/serwis/du/2005/0133.htm>; prisijungimo laikas: 2008-10-05.

Apygardos teismo pirmininkas gali atleisti ekspert nuo jam pavest funkcij atlikimo, kai:

1. pats teismo ekspertas to prašo;
2. teismo ekspertas praranda tam tikras sąlygas, kurios jam leist atlikti jam pavestas funkcijas, arba kai bus konstatuota, kad sąlyg nustatymo metu ekspertas buvo pripažintas netinkamu ir toliau išlieka netinkamu atlikti jam pavestas funkcijas;
3. ekspertas netinkamai atlieka savo funkcijas.

Antrame ir trečiame punkte nurodytais atvejais apygardos teismo pirmininkas privalo iš klausyti teismo ekspert, išskyrus tuos atvejus, kai to padaryti ne manoma.

Apygardos teismo pirmininkai veda teismo ekspert sąrašus (pavyzdžiui, Liublino Apygardos teismo ekspert sąrašas<sup>37</sup>) ir paskirstant juos pagal atskiras rūšis: mokslo, meno, technikos, amato ir kt.

Apygardos teismo pirmininkai yra atsakingi už teismo ekspert sąrašus, kuriuose yra nurodoma teismo eksperto vardas, pavardė bei adresas o taip pat terminas iki kada galioja konkretaus teismo eksperto kvalifikacijos pažymėjimas.

2005m. sausio 24d. Lenkijos teisingumo ministro priimto įstatymo 12 str. yra nustatyta, kad teismo ekspertu Lenkijoje gali būti asmuo, kuris atitinka šemiau nurodytus reikalavimus:

- 1) turi visas civilines ir pilietines teises;
- 2) yra ne jaunesnis kaip 25m. amžiaus;
- 3) turi teorini bei praktini specialieji žinios : mokslo, technikos, meno, amato ar kitose srityse;
- 4) garantuoja, kad neprikaitingai vykdys jam pavestas pareigas;
- 5) išreiškia sutikimą būti teismo ekspertu.

Apie tai, kad teismo ekspertas turi specialieji žinios tam tikroje srityje turi būti išreikšta specialiaame dokumente, kuriame tai būtų patvirtinta arba būtų kitoks rodymas. Tuos klausimus sprendžia Apygardos teismo pirmininkas nustatyta tvarka.

Teismo ekspertas turi nedelsiant pranešti Apygardos teismo pirmininkui šiais atvejais:

- kai pasikeičia jo adresas;
- ketinama pertraukti jam pavest pareig atlikimui jei toks terminas viršija 3 mėn.;
- kiti atvejai, kurie nurodyti įstatyme.

Toliau gilinantis Lenkijos teismo ekspert veiklą, galime teigti, kad Lenkijoje ekspert specialieji žinios panaudojimas, kuo toliau, tuo labiau tampa vis svarbesnis baudžiamajame bei

---

<sup>37</sup> Lublino Apygardos teismo ekspert sąrašas:// <http://bip.so.lublin.pl/wykazy/biegli.php>; prisijungimo laikas: 2008-10-05.

civiliniame procesuose. Nuolat didėja daiktinių rodymų ir tyrimo reikšmė. Ypač svarbus yra eksperto (flinovo) vaidmuo bylose, kuriuose nusikaltėlis taiko naujausius mokslo ir technikos laimėjimus.

Lenkijoje ekspertu (flinovu) gali būti tik fizinis asmuo, kuris turi specialią fliną ir yra pakviestas tyrinėti reikalingas bylos sprendimui aplinkybes.

Lenkijoje yra išskiriamos penkios rūšys ekspertų (flinovų)<sup>38</sup>:

- profesionalūs ekspertai, kurie dirba specialiose ekspertinėse staigose, pavyzdžiui, Policijos kriminalistinėje laboratorijoje (Centrinėje kriminalistinėje laboratorijoje ir vaivadijų kriminalistinėse laboratorijose), Krokuvos teismo ekspertizės institute (Teisingumo ministerijos staiga), Karinės flandarmerijos laboratorijoje, Pasienio policijos laboratorijoje ir kt.;
- moksliniai staigdarbuotojai, atliekantys tyrimus pagal tyrinėjimo nutarimus;
- ekspertai, rašyti apygardų teismams rašus;
- flinovai, dirbinti privačiose specialiose firmose;
- flinovai šad hoc (kviečiami tais atvejais, kai nėra flinovų ekspertinėse staigose ir apygardų teismams rašuose)<sup>39</sup>.

Tris paskutines rūšis galime priskirti privačiai ekspertų kategorijai.

Praktikoje, apygardų teismo ekspertams rašus be jokių trukdžių yra rašomi asmenys, turintys policininko eksperto teises. Policijos laboratorijose dirbantys ekspertai gali būti rašyti apygardų teismo ekspertams rašus tik gavę savo tiesioginį vadovų sutikimus.

1997m. Lenkijos kriminalistų draugijos valdyba kūrė Ekspertizės biurą, kuriame atliekama daug vairių ekspertizė. Šios institucijos atliekamų ekspertizė lygis iki šio dienos lieka labai aukštas. Taip yra todėl, kadangi šioje institucijoje dirba itin patyrę kriminalistai (turintys eksperto kvalifikaciją universitetinėje kriminalistikos katedroje dėstytojai ir policijos mokyklų pedagogai, buvę bei esantys policijos ekspertai ir kt.).

Tuo metu Lenkijoje yra kuriama vis daugiau privačių ekspertinių firmų, kurias dažnai steigia buvę policijos ekspertai, todėl šiose firmose ir yra atliekamos tradicinės kriminalistinės ekspertizės.

Pastaraisiais metais Lenkijoje susiklostė tokia praktika: nusikaltusius asmenis ginančioji pusė (advokatai) baudžiamosiose ir civilinėse bylose teismams vis dažniau kviečia privatus ekspertus. Privačiai ekspertai pareiškia nuomonę teismuose, susijusi su konkrečiu atliktu tyrimu

<sup>38</sup> K. dziński W. Biegli prywatni w Polsce // Jurisprudencja.2000, Nr. 18 (10). P.41.

<sup>39</sup> Koczynski G. Konfrontacja biegłych w polskim procesie karnym. Warszawa, 2008. S. 50.



tampa vis populiareesn . Lenkijos BPK yra nustatyta, kad teismo ekspert dalyvavimo baudffiamajame procese klausimus sprendffia tyr jas, kuris kaip jau buvo min ta anks iau, priima nutarim d l teismo eksperto dalyvavimo atliekant konkret tyrim . Tyr jas taip pat savo ruoftu sprendffia ir i-renka konkret asmen ó ekspert , kuris atliks ekspertiz . Tokios –io pareig no teis s parengiamojose stadijose atliekant ikiteismin tyrim , apriboja kaltinam j bei nukent jusi j pus pasirinkti norim ekspert , kuris atlikt ekspertiz . Ta iau, min tos pus s gali teikti pra–ymus d l teismo eksperto kvietimo dalyvauti konkre iame tyrime ir netgi pasirinkt norim asmen i–ekspert s ra–o, kuris atlikt ekspertiz <sup>40</sup>. Ta iau, abi –ios pus s neturi teis s kviesti teismo eksperto dalyvauti ikiteisminiame tyrime, toki teis kaip jau buvo min ta priklauso tik tyr jui. Taigi, jeigu ekspertiz buvo atlikta ne tyrim atliekan io pareig no pavedimu, o suinteresuoto asmens pavedimu (kaltinamojo ar nukent jusiojo) ji negali b ti laikoma rodymu teisme. Ta iau, baudffiam j statym normos nedraudffia kaltinamajam bei nukent jusiajam asmeniui kreiptis pagalbos d l konkre ios ekspertiz s atlikimo pas norim ekspert kuris yra ra–ytas Lenkijos Apygardos teism s ra– , ta iau tuomet pakviesti ekspertai negal s b ti vadinami teismo ekspertais.

Galimyb pasirinkti kaltinamajai pusei privat ekspert , kuris atlikt savo tyrim , suteikia jam ir daugiau galimybi rodyti savo ties ar netgi b ti i–teisintam, nes ikiteisminiame tyrime ir yra svarbiausia - paneigti arba patvirtinti, kad konkretus asmuo yra kaltas d l tam tikros nusikalstamos veikos padarymo. Nors privataus eksperto atlikta ekspertiz negali b ti laikoma rodymu teisme, ta iau susiformavusi Lenkijoje praktika yra ta, kad tai gali b ti naudinga tokiais atvejais, kai privataus eksperto atlikta ekspertiz nesutampa su ekspertize, kuri buvo atlikta pakviesto eksperto arba kai ikiteisminiame tyrime nebuvo pakviestas joks ekspertas. Pastaruoju atveju toks privatus ekspertas gal t i–sakyti savo nuomon konkre ioje situacijoje, taip pat pateikti ir paai–kinti tam tikrus faktus, kurie nesutampa su jo atlikta ekspertize ir kito (pakviesto) eksperto ekspertiz s akte pateikiama i–vada. Lenkijoje privataus eksperto i–reik–ta nuomon konkre ioje situacijoje leidffia aptikti naujus duomenis, faktus bei rodymus, kurie, pavyzdffiui, nebuvo pamin ti pakviesto eksperto atliktame ekspertiz s akte<sup>41</sup>. Tokiais atvejais tai suteikia daugiau galimybi ir suaktyvina ginan i j pus teismo procese. Praktikoje, advokatas panaudoj s i– šsavoð eksperto gaut , galb t nauj reik–ming rodom j informacij byloje, gali pareikalauti pas tyr j surasti naujus rodymus byloje ir pan. Daffnai b na, kad toks neprocesinis bendravimas tarp advokato ir privataus eksperto kei ia net vis konkretaš asmens gynimo taktik teisme.

---

<sup>40</sup> K dzierski W. Biegli prywatni w Polsce // Jurisprudencija.2000, Nr. 18 (10). P.34.

<sup>41</sup> Ten pat, P.35.

Tam tikrais atvejis, kai iš privataus eksperto atliktos ekspertizės metu gaunama nauj labai svarbi rodym ginan ioji pus tur t kreiptis tyr j su pra–ymu, kad teism b t formaliai pakviestas privatus ekspertas, kuris surinko –iuos rodymus. Tokiais atvejais ikiteismin tyrim atliekantis asmuo turi toki teis ir po kruop– ios privataus eksperto pateiktos ekspertizės analiz s jis gali j oficialiai pakviesti dalyvauti teisme, kur jo pateikta ekspertizė tur t rodym gali .

## 2.2. Privat s ekspertai ir j vaidmuo Latvijos teismo procese

Latvijoje, kaip ir Europos S jungoje, priva ius ekspertus priimtina vadinti nepriklausomais, tod l Latvijoje 1996m. rugpj io 12d. buvo kurta Latvijos nepriklausom ekspert asociacija (toliau LNEA), o 2003m. vasario 12d. ir Tarptautin nepriklausom ekspert federacija (toliau TNEF) (angli–kai ó šInternational Federation of independent expertsō). Abi –ios organizacijos yra registruotos Latvijoje, adresu: Turgenevo g. 21a, Ryga, Latvija. Tam, kad b t s kmingai gyvendinama komercin Latvijos nepriklausom ekspert veikla buvo sukurta ribotos atsakomyb s bendrov SIA šLNEAō, kurta 2002m. vasario 7d. (lietuvi–kai SIA ó tai ribotos atsakomybes bendrov ).

Latvijoje taip pat egzistuoja –ios organizacijos:

- SIA šEkspertiz ō - kuri ne traukta Latvijos nepriklausom ekspert asociacijos s ra– , ta iau atlieka nevalstybines (priva ias) ekspertizes ir tyrimus, dafniausiai susijusius su vartotoj teisi apsauga;
- šTUV Nord Balticō ó Vokietijos bendrov s filialas, veikiantis Latvijos teritorijoje, kuris n ra laikomas LNEA bei TNEF nariu, ta iau atliekantis nevalstybines technines ekspertizes. Be to, –ios bendrov s specializacija - duomen kaupimas apie –al gabenamus techninius prietaisus bei aparatus kurie atitikt –ios –alies standartus (vandentiekio rengimai, katilai, vair s automatiniai rengimai ir kt.).

Abi –ios organizacijos, pasak LNEA prezidento Julius An–yn, yra konkuruojan ios su bendrove SIA šLNEAō .

TNEF yra –ie nariai :

- LNEA;
- Estijos nepriklausom ekspert biuras šNora Kasemaaō;
- Lietuvos nepriklausom teismo medicinos ekspert biuras, kurio atstovas yra prof. Antanas Garmus;

- Rusijos uždaroji akcinė bendrovė „Moskspertiza-Pskov“, (jungianti Maskvos ir Pskovo miestų ekspertus);
- fondas „Antipiratinis Rusijos ir Baltijos aljansas“;
- pavieniai nepriklausomi ekspertai (fiziniai asmenys) iš Maskvos, Sankt-Peterburgo, Kijevo, Hersono, Irkutsko bei Krasnodaro miestų.

TNEF atliekamos –ios nevalstybinės ekspertizės ir tyrimai:

1. kriminalistiniai, tame tarpe ir rašytinės, dokumentinės (dokumentų rekvizitai, dokumentų medžiaga, spausdinti tekstai ir spausdinimo priemonės), trasologiniai, balistiniai ir kt.;
2. teismo medicinos;
3. teismo psichiatriniai;
4. psichologiniai;
  - 4.1 psichologinės konsultacijos ir testavimai;
  - 4.2 intelekto testavimai;
5. autotechniniai;
6. gaisrų ekspertizės;
7. statybinės bei architektūros ekspertizės;
8. kilnojamo ir nekilnojamo turto vertinimo ekspertizės;
9. darbų saugos ekspertizės;
10. technologijos rengimo ekspertizės;
11. kompleksinės flemingio agregatų ir jų rengimo vertinimo ekspertizės;
12. energijos aprašymo ir elektros rengimo, garinimo ekspertizės;
13. biologinės ir cheminės ekspertizės;
14. cheminės ir struktūrinės dirvos analizės ekspertizės;
15. nuodingų, narkotinių ir stipriai veikiančių medžiagų augalinių ir neaugalinių kilmės ekspertizės;
16. ekologinės ir meteorologinės ekspertizės;
17. kavinių, restoranų ir maisto prekių parduotuvių ir kt., rekonstrukcijos projektų ir statybos higieninės ekspertizės;
18. geologijos ir geodezijos ekspertizės;
19. farmacinės (vaistų) ekspertizės;
20. prekių kokybės (avalių, riebalių kokybės) ekspertizės;
21. radiologinės ir dozimetrinės ekspertizės;
22. akustinės, vibracijos bei vienkartiniai akustiniai procesai (–vio, smūgio);

23. oro erdvės (dujų sudėtis) ekspertizės;
24. patento bei licencijų ekspertizės;
  - 24.1 ekspertizės, susijusios su išradimų moksle apsauga;
25. intelektinės nuosavybės vertinimo, tamė tarpe ir išradimų ekspertizės;
26. techninio-ekonominio pagrindo, susijusios su kilnojamo ir nekilnojamo turto draudimu ekspertizės;
27. buhalterijos, finansų ekspertizės;
28. teisinės, tamė tarpe jėr, oro, tarptautinės bei prekybos teisės ekspertizės;
29. lingvistikos (autorystės), meno ekspertizės;
30. techninės dokumentų ekspertizės, nustatančios į atsiradimo laiką.

TNEF ir LNEA prezidentas yra Tarptautinės Baltijos –ali akademijos docentas Julius An–yn.

LNEA susideda iš 75 asmenų, TNEF jungia jau daugiau kaip 400 asmenų ó narių.

Latvijos nepriklausomi ekspertai veikia vadovaudamiesi –iais Latvijos statymais:

- Teismo ekspertų statymu (toliau LV TE);
- Baudfiamojo proceso statymu (toliau LV BP);
- Civilinio proceso statymu;
- Administracinės teisės pafleidimų proceso statymu.

Latvijoje minėti statymai, skirtingai nei Lietuvoje, nevedinami kodeksais. Tuose statymuose yra numatyta, kad ekspertais gali būti asmenys turintys specialią finį mokslo, technikos, meno ar amato srityse.

LV TE, kaip ir LR TE, reglamentuoja teismo ekspertų veiklą. Tš statymas buvo priimtas 2006m. rugsėjo 14d. J sudaro 27 straipsniai, kuriuose yra nurodytos teismo ekspertų teisės bei pareigos, išaiškintos –iame statyme naudojamos pagrindinės s vokos, apibrėžta teismo ekspertų atsakomybė, statusas ir kt.

Pasak LNEA ekspertų nors LV TE yra oficialiai priimtas, tačiau realiai –is statymas yra šneveikiantis, nes jei tekt vadovautis tik –iuo statymu, tai praktiškai privati ekspertų vykdoma veikla būtų laikoma nelegalia ir nors –i problema jau seniai yra finoma Latvijos Teisingumo ministerijoje iki –iol niekas jos nesprendžia. Visgi darbe pasistengsime plačiau panagrinėti LV TE ir palyginti j su LR TE.

Jau pirmame LV TE straipsnyje antrame punkte mes matome, kad yra išskiriami teismo ekspertai ir valstybiniai teismo ekspertai. Pagal LV TE <sup>42</sup>:

1. *Teismo ekspertas* ó asmuo, turintis speciali žini bei praktini g dffii , tam tikroje mokslo, technikos, meno arba bet kokios kitos žmoni veiklos srityje, kuriam yra suteikta teis atlikti teismo ekspertizes statym nustatyta tvarka. Teismo eksperto pareigas atlieka (vykdo) valstybinis teismo ekspertas arba privatus teismo ekspertas, kuris tokiu yra pripažintas Latvijoje;

2. *Valstybinis teismo ekspertas* ó teismo ekspertas, atliekantis teismo ekspertizes valstybin je ekspertin je staigoje, kurioje pats dirba, tiesioginio valdymo valstybin je staigoje arba valstybin je turto bendrov je, kurioje teismo ekspertizi atlikimas yra viena iš atliekam funkcij .

Palyginus LR TE su LV TE , Latvijos statyme nėra aiškiai suformuluotos privataus teismo eksperto s vokos (LR TE 17str.<sup>43</sup>).

LV TE 3str. nustatyta, kad teis atlikti teismo ekspertizes Latvijoje turi:

1. valstybiniai teismo ekspertai;
2. valstyb s pripažinti privat s teismo ekspertai.

Teis atlikti teismo ekspertizes, teismo ekspertas gauna, kai jam yra suteikiamas teismo eksperto sertifikatas. Tš sertifikatas kandidatui teismo ekspertus yra išduodamas po patikrinimo. Sertifikato išdavimo bei galiojimo laike klausimus sprendžia Ministr kabinetas. Plaiau tai reglamentuoja LV TE 6, 7 str.<sup>44</sup>

Tuo metu n viename Latvijos statyme, kuriais vadovaujasi ekspertai savo veikloje, nėra apibr žta eksperto s voka. Pasak LNEA atstov , su kuriais bendravome, eksperto s voka, paskutin kart buvo minima senajame LV BPK, kuris galiojo tuomet, kai Latvija dar buvo Soviet S jungos sud tyje, kod l dabar tokios s vokos nėra, niekas paaiškinti negali.

LV TE 5 str. rašoma, kad škandidatu tapti teismo ekspertu gali Latvijos pilietis, turintis aukšt j išsilavinim bei gerai mokantis valstybin kalb <sup>45</sup>. Pasak LNEA ekspert , tai yra dar viena aktuali problema Latvijoje, nes nėra nurodyta, kokios specialyb s turi b ti išsilavinimas, tod l, pasak LNEA ekspert , išuo metu Latvijoje valstybiniai rašenos ekspertai yra asmenys, turintys aukšt j išsilavinim , yra baig trij savai iš rašenos ekspertiz s kursus Norvegijoje ir jau yra laikomi kvalifikuotais savo srities specialistais. Be to, jie turi teisingumo ministerijos išduotus

<sup>42</sup> Latvijos Respublikos teismo ekspert statymas // <http://www.likumi.lv/doc.php?id=144788>; prisijungimo laikas: 2008-10-06.

<sup>43</sup> Lietuvos Respublikos teismo ekspertiz s statymas // Valstyb s žini. 2002 Nr. 112-4969. 17str.

<sup>44</sup> Latvijos Respublikos teismo ekspert statymas // <http://www.likumi.lv/doc.php?id=144788>; prisijungimo laikas: 2008-10-06.

<sup>45</sup> Ten pat.

sertifikatus. LNEA rašyenos ekspertai, kurie turi po 20 ir daugiau metų ekspertinio darbo stažą srityje tokių sertifikatų neturi, o tam, kad gauti tokius sertifikatus privalo laikyti kvalifikacinius egzaminus pas anksčiau minėtus valstybinius teismo ekspertus, turintys tik tris savaites patirties srityje ir tai, pasak LNEA prezidento, yra visiškai absurdas, taigi tokią tvarką nustatė Teisingumo ministerija.

LV TE 5 str. yra taip pat nurodyta, kad Latvijoje, kandidatas teismo ekspertus turi atitikti šiuos reikalavimus:

1. turi būti susijęs su tam tikra specialia akredituota aukštosios mokyklos mokymų programa;
2. turi būti gijęs profesionali finiai bei teismo eksperto praktini g dffiai dirbant eksperto padėj ju pagal pasirinkt specialyb ;
3. prajus tam tikram laikui, kai buvo gautas dokumentas liudijantis, kad yra vykdyti antrame punkte išdyti reikalavimai, - per metus laiko pateikti prašym sertifikatai gauti;
4. turi pateikti pagal savo specialyb sertifikat liudijant , kad yra gijęs profesionali finiai ;
5. gerai mokėti valstybine kalba ;
6. būti nepriekaištingos reputacijos.

Tuo metu galiojančiame LV BP yra išskiriami dviej tip ekspertai:

- 1) ekspertas iš ekspertin s staigos (LV BP 33str.);
- 2) pakviestasis ekspertas (LV BP 34str.).

Pagal LV BP ekspertas iš ekspertin s staigos turi teis atlikti procesinius veiksmus, jeigu jis:

1. turi teis atlikti tam tikr r iš ekspertizes;
2. gavo pavedim atlikti ekspertiz iš asmens, vadovaujan io procesui.

Gav s nurodym atlikti tam tikr ekspertiz , ekspertas pagal LV BP :

1. atlieka ekspertiz , jei reikiamai informacijai gauti proceso metu yra būtinyb atlikti tyrim , panaudojant specialias finias, rang bei medffiaig ;
2. atlieka vykio vietas, apylink s, lavono arba daikt apffiair ;
3. atlieka fizini asmen apffiair ;
4. paima m ginius lyginamajam tyrimui;
5. dalyvauja kai yra atliekami kiti procesinio tyrimo veiksmai;

6. panaudoja specialias flinias, tam, kad būtų surasti bei išimti nusikalstamos veikos p dskai ar kiti reik–mingi daiktai.

Ekspertas turi teis :

1. susipaflinti su baudffiamosios bylos medffliaga;
2. reikalauti pas procesui vadovaujant asmen papildomos informacijos bei medffliagos, reikalingos ekspertizei atlikti;
3. atsisakyti atlikti ekspertiz , jei jam nebuvo pateikta visa reikiama medffliaga ekspertizei atlikti, arba ekspertui ufduoti klausimai perffngia jo kompetencijos ribas;
4. reikalauti, kad būtų atlygintos išlaidos;
5. ekspertas turi teis atlikti tik jam nutarime nurodyt ekspertiz bei atsakyti esan ius klausimus. Jeigu ekspertas mano, kad panaudojus specialias flinias galima gauti baudffiamajai bylai reik–mingus duomenis, d l kuri jam nebuvo ufduoti klausimai, apie tai ra–tu turi informuoti procesui vadovaujan iam asmeniui.

LV BP 34str. nurodomas kitas tipas ekspert ó *pakviestasis ekspertas*. LV BP nurodyta, kad šasmuo vadovaujantis procesui, pri m s nutarim gali pavesti atlikti tam tikr ekspertiz ekspertui, kuris n ra ekspertin s staigos ekspertas, ta iau turi pakankamai flini bei praktini g dffi , leidffian i jam atlikti ekspertiz ó<sup>46</sup>. Pakviestasis ekspertas turi visas teises, kaip ir ekspertin s staigos ekspertas. Pasak LNEA prezidento, –is straipsnis yra skirtas Latvijos privatiems ekspertams.

Anks iau min tuose Latvijos procesiniuose statymuose yra numatytas valstybinio teismo eksperto ir asmen , kuriems n ra išduotas teismo eksperto sertifikatas dalyvavimas teisme. Ta iau, Latvijos nepriklausomi ekspertai išskiria nemaflai problem , susijusi su sertifikat gavimu. Pasak LNEA atstov , –iuo metu visi valstybin se ekspertin se staigose dirbantys ekspertai turi sertifikatus, o privat s ekspertai neturi, tod l teismuose daflnai b na vairi nesklandum , ypatingai tais atvejais, kai teis jas papra–o pas privat ekspert pateikti sertifikat . Ta iau, daugumai teis j yra flinoma –i problema, tod l pastaruoju metu j daflniausiai nereikalauja. Valstybiniams ekspertams, kuriems pasibaigia išduoto sertifikato galiojimo terminas, automati–kai toks terminas yra prat siamas penkeriems metams, nelaikant joki egzamin bei skait . Ta iau, privat s ekspertai turi laikyti specialius teisini bei praktini flini vertinimo egzaminus ir tik juos išlaikius gali gauti atitinkamus sertifikatus. Ta iau, Latvijoje, pasak LNEA ekspert , kol kas nei vienas priva ias ekspertizes atliekantis ekspertas n ra gij s tokio sertifikato, nes problema yra ta, kad n ra sukurtos

<sup>46</sup>

jokios programos, kuria remiantis būtų tikrinamos ekspertų finios. Nors –ia tema diskutuojama, tačiau iki –iol joks –ios problemos sprendimo būdas nebuvo priimtas. Kartais, pasak LNEA ekspertų, būna visai absurdiški atvejai: kaip pavyzdį LNEA prezidentas pateikė tokį atvejį, kai vienas iš –j asociacijos privataus eksperto, atliekantis tam tikras technines ekspertizes visai neseniai, kreipėsi sertifikacinėje taryboje dėl sertifikato gavimo, tačiau jam buvo atsakyta, kad jis tokio sertifikato gauti negali, nes tiesiog nėra kam sukurti programos, pagal kurią jis galėtų laikyti egzaminą, todėl jam tiesiog buvo pasiūlyta, kad jei jis nori, tegul pats sugalvoja ir sukuria reikiamą jo manymu finį patikrinimo programą, pagal kurią jis išlaikys egzaminą ir gaus sertifikatą.

LV TE yra nustatyta, kad ekspertų sertifikatus išduoda sertifikacinė taryba, kurios sudėtyje yra atskiri valstybiniai ekspertiniai staigai atstovai, Latvijos nepriklausomų ekspertų asociacija, policijos, prokuratūros ir Aukščiausiojo teismo vadovai.

Norintys gauti tokio pobūdžio sertifikatus privalo išlaikyti specialius egzaminus pagal savo specialybę bei būti nuolat testuojami. Praėjus penkiems metams terminui po sertifikato gavimo, kiekvienas ekspertas gaus prieš tai sertifikatą turėdamas gauti iš naujo naują sertifikatą bylojant apie tai, kad gali toliau užsiimti ekspertinė veikla, tačiau naują sertifikatą suteikimo klausimą sprendžia ta organizacija ar staiga, kurioje konkrečiai dirba ekspertas. Tos pačios taisyklės galioja ir nepriklausomiems ekspertams, tačiau realiai kaip matome nėra vykdomos. Jeigu nepriklausomas ekspertas dirba LNEA, tai tokiu atveju sertifikatą turintis išduoti asociacija.

Latvijoje –iuo metu visi valstybiniai teismo ekspertai yra rašomi teismo ekspertų registre, Lietuvoje vadinamame teismo ekspertų sąraše. Latvijos teismo ekspertų registre yra nurodomi teismo ekspertų vardai bei pavardės, vieta kur dirba konkretus teismo ekspertas, sertifikato išdavimo bei galiojimo laikas, taip pat jeigu tokios yra, pastabos apie konkretaus eksperto veiklos apribojimus susijusius su tam tikru ekspertizės atlikimu. Ties sąrašas Latvijoje, kaip ir Lietuvoje, yra viešas ir visiems prieinamas. Sąrašas sudaro ir saugo Teisingumo ministerija. Visi pakeitimai, susiję su ministru sąrašu yra spausdinami Latvijos laikraštyje „Latvijas vestnesis“<sup>47</sup>. Taigi, palyginus su Lietuvoje esančiu sąrašu skirtumas yra tas, kad Lietuvoje – sąrašas yra rašyti visiškai alyje dirbantys ekspertai, o Latvijoje rašyti tik valstybiniai. Taip pat norėtume paminėti tai, kad Lietuvoje išsamus ekspertų sąrašas yra pateikiamas visuomenei nuo 2008m. rugsėjo 15d.. Ties sąrašas yra pateikiamas teismo ekspertų darbo vietas, adresai, telefonai bei teismo ekspertų kvalifikacijos patyrimo galiojimo laikas. Anksčiau buvo pateikiami tik šie duomenys: teismo eksperto vardas, pavardė ir atliekamų ekspertizės rūšis, todėl norint išsiaiškinti konkretų ekspertą buvo gana sudėtinga.

<sup>47</sup> Latvijos Respublikos oficialus laikraštis // <http://www.vestnesis.lv>; prisijungimo laikas: 2008-10-06.



LV TE yra nuodugniai išdyti straipsniai, kurie gana aiškiai apibrėžia valstybinį teismo ekspertų darbo veiklą, į atlyginimo už darbą dydžius, koeficientus, atostogų tvarką, bei vairių išmokų kompensacijų dydžius, pavyzdžiui kompensaciją, kuri būtų išmokama konkrečiam ekspertui jei valstybinis staigis, kurioje dirba teismo ekspertas būtų likviduota arba būtų likviduotos konkrečios eksperto pareigos valstybinėje staigoje.

LV TE yra keli straipsniai taip pat kaip ir LR TE, kuriuose yra reglamentuojama privataus teismo ekspertų veikla, registracija, apribojimai, susiję su vykdoma privataus veikla, o taip pat privataus teismo eksperto veiklos kokybės užtikrinimas.

LV TE yra nustatyta, kad privatus teismo ekspertas per penkias darbo dienas po teismo eksperto sertifikato gavimo turi pranešti Teisingumo Ministerijai apie savo darbo vietą, kurioje jis dirbs.

LV TE 20str. yra pateikiamas ekspertizės sąrašas, kuri negali atlikti privataus teismo ekspertai:

- 1) –aunamųjų ginklų ir jų prietaisų teismo ekspertizės;
- 2) sprogstamųjų medžiagų ir sproginimo pūdsakų ekspertizės;
- 3) monetų bei piniginių ženklų teismo ekspertizės, išskyrus objektus, turinčius istorinę vertę;
- 4) narkotinių ir psichotropinių medžiagų teismo ekspertizės;
- 5) teismo medicinos, mirusių žmonių ir jų kūno dalių teismo ekspertizės;
- 6) teismo ekspertizės, nustatančios gydytojų profesionalumą konkrečioje specialybėje;
- 7) teismo ekspertizės nustatančios kaltinamojo bei nukentėjusio asmens sveikatos būklę;
- 8) stacionarios teismo psichiatrinės ekspertizės.

LV TE yra straipsnis (LV TE 21str.), skirtas privataus teismo eksperto veiklos kokybei kumui užtikrinti. Tame straipsnyje nurodoma, kad privatus teismo ekspertas privalo reguliariai verifikuoti (tikrinti) savo ekspertinę veiklą naudojant rangą, kad ji atitiktų nustatytus reikalavimus ir standartus<sup>48</sup>.

LR TE tokio sąrašo ekspertizė, kuri negali atlikti privataus ekspertai nėra<sup>49</sup>. Teismo ekspertų veiklą koordinuoja ir kontroliuoja teismo ekspertų taryba, kurios sudėtį tvirtina Latvijos

<sup>48</sup> Latvijos Respublikos teismo ekspertų statymas // <http://www.likumi.lv/doc.php?id=144788>; prisijungimo laikas: 2008-10-06.

<sup>49</sup> Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės statymas // Valstybės žinios. 2002 Nr. 112-4969.

teisingumo ministras. Tai atvejais, kai teismo ekspertas nemotyvuotai atsisako atlikti ekspertizą arba pateikia sūmoningai melagingą išvadą, ekspertas atsako LV BP nustatyta tvarka.

Apibendrinus tai, kas išdėstyta, galime teigti, kad Latvijos privatusis ekspertas padėtinai yra viena iš geriausių. Nors iki galo sureguliuotos LV BP ir LV TE normos, skirtos privatai ekspertinei veiklai. Nepaisant to, Latvijoje tarp valstybinio bei privatusio eksperto vyksta tam tikras rungtyniavimas. Klausimas koks yra privatusis ekspertas vaidmuo teismo procese Latvijoje galime atsakyti, tai yra alternatyva, kai asmuo yra nepatenkintas valstybinio teismo eksperto atlikta ekspertize arba mano, kad ji yra atlikta nekokybiškai, gali kreiptis dėl ekspertizos atlikimo į privatų ekspertą, kuris dažniausiai būna LNEA ekspertas. Tais atvejais, kai valstybinio teismo eksperto nėra reikiamos srities eksperto, pati Teisingumo ministerija nukreipia asmenis į LNEA, Pavyzdžiui, Latvijoje yra vienintelis privatusis ekspertas, atliekantis ekspertizes, susijusias su vaikų pornografija.

### 2.3. Privatusis ekspertas ir jo vaidmuo Lietuvos teismo procese

sigaliojus LR TE pirmą kartą buvo paminėtas voka „privatusis teismo ekspertas“<sup>50</sup>. Tuo paty statymo 17 str. reglamentuoja, kad privatusis teismo ekspertas yra asmenys, turintys teismo eksperto kvalifikaciją, rašyti LR TES, bet nedirbantys teismo ekspertizos staigoje. Privatusis teismo ekspertas gali steigti juridinius asmenis, kurių steigimą ir veiklą reglamentuoja atskiri statymai. Tuo atveju tai ir yra du pagrindiniai požymiai, kuriais privatusis teismo ekspertas skiriasi nuo valstybinio teismo eksperto. Statymas taip pat numato, kad privatusis teismo ekspertas, atliekantis teismo ekspertizą teismo ar teisėjo pavedimu, veiklą reglamentuoja LR BPK ir LR TE nuostatos, kurios nustato teismo eksperto veiklą. Kaip numato statymas, sutartiniais pagrindais proceso dalyvis gali kviesti privatusį teismo eksperto konsultantą. Tačiau, tokiais atvejais atliktų tyrimų rezultatai, užfiksuoti rašytiniame dokumente, neturės teismo ekspertizos akto statuso. Privatusis teismo ekspertas, kuris sutartiniais pagrindais konsultavo proceso dalyvis, negalės toje pačioje byloje atlikti teismo ekspertizos. Teismo ekspertizos staigą ir privatusį teismo eksperto veiklą koordinuoja Teismo eksperto veiklos koordinavimo taryba, kurios sudėtis ir nuostatus tvirtina teisingumo ministras.

Analizuojant šiame skyriuje privatusį eksperto vaidmenį teismo procese, kaip pirmą pavyzdį galima būtų pateikti rašyenos ekspertus.

---

<sup>50</sup> Ten pat, 17str.

Taigi, rašyenos tyrimus Lietuvoje gali atlikti tiek valstybės ekspertiniai staigieji ekspertai, tiek ir privatus ekspertai. Rašyenos ekspertas ar specialistas dalyvauja ikiteisminiame tyrime bei teisiniame baudžiamosios ar civilinės bylos nagrinėjime pateikdamas ekspertizės aktą ar specialisto išvadą bei, jei reikia, teismo posėdyje atsako įkilusius klausimus. Lietuvoje rašyenos tyrimai yra atliekami dviejose valstybinėse staigose: Lietuvos teismo ekspertizės centre (toliau – LTEC) ir Lietuvos policijos kriminalistinio tyrimų centre (toliau – KTC), o taip pat juos atlieka privatus rašyenos ekspertai.

Analizuojant valstybinio rašyenos eksperto ir specialisto, kuris atlieka rašyenos tyrimus, veiklos specifiką baudžiamosiose bylose galima pastebėti, kad šiuo metu LTEC rašyenos ekspertai pateikia gerokai daugiau specialisto išvadų nei ekspertizės aktų. Taigi, rašyenos ekspertai daugiau dirba specialistais nei ekspertais. Taip atsitinka todėl, kad specialisto paskyrimas baudžiamajame procese yra daug paprastesnis nei ekspertizės paskyrimas, ir uždutis specialistui skiriama daug dažniau. Rodomosios informacijos atfvlilgiu specialisto išvada nėra menkesnė ufl ekspertizės aktą. Specialisto išvadai LR BPK 90str., keliami maflesni reikalavimai ir pabrėfiama, kad tai neturi būti ekspertizės akto variantas, mini ekspertizė.

Specialisto išvadoje turi būti nurodyta:

- specialisto asmens duomenys;
- tirti objektai;
- tyrimo metodai ir techninės priemonės;
- specialisto nustatytos aplinkybės, turinios reikšmės nusikalstamai veiklai tirti.

Specialisto išvadoje nereikalaujama tyrimo aprašymo. Šiuo metu Lietuvoje yra susiklosčiusi tokia situacija, kad specialisto išvados apie rašyenas bei parašus procesiniuose dokumentuose pateikiamos ir labai lakoniškai, neaprašant tyrimo, ir išsamiai aprašant tyrimą bei jį iliustruojant, panašiai kaip ir ekspertizės akte. Tuo atveju, kai specialisto išvada yra pateikiama neaprašius tyrimo yra sunku suprasti, kiek išsamiai buvo gilintasi tiriamam medžiagai, taip pat kokiais poflymiais remtasi padarant išvadą.

Jei nagrinjant bylą teisme suabejojama išvada, nesant išsamaus tyrimo aprašymo, tokios išvados teisingumo ne manoma patikrinti. Tada nepakanka specialisto apklausos teismo posėdyje ir teismas skiria to paties objekto ekspertizę. Pasitaiko ir tokie atvejai, kai specialistas neatsako savo išvadoje jam pateiktus klausimus. Tada teismas ekspertui surenka daugiau lyginamosios medžiagos. Viena iš dažniausiai šiuo metu pasitaikančių priežasčių, dėl kurios rašyenos tyrimo specialistai negali atsakyti klausimus kaip tik ir yra lyginamosios medžiagos stygius.

Kodeksas nenumato specialistui galimybę s reikalauti papildomos lyginamosios medžiagos. Tačiau, praktika yra tokia, kad LTEC rašyenos ekspertai, dirbdami kaip specialistai, papildomos medžiagos reikalauja, kadangi pavyzdžiui lyginimui dažnai trūksta. Specialisto išvada turi būti surašyta arba atskiru dokumentu, arba rašoma tyrimo veiksmo protokolais. Antruoju atveju objektas nėra tiriamas laboratoriai, protokolais surašomi specialisto paaiškinimai ar net išvados tik apflir jus dokumentus. Identifikuoti rašius ar pasirašius asmenis be detalaus laboratorinio tyrimo yra rizikinga (tiksliau ne manoma) dėl vairių priežasčių. Dažniausiai rašyenos tyrimo specialistui duodama uždavimas atlikti objektų tyrimą, ir šio tyrimo rezultatus jis turi aprašyti atskirame dokumente. Tyrimo veiksmo protokolais rekomenduotina rašyti tik konsultacinio pobūdžio paaiškinimus. Pavyzdžiui, paflir jus dokumentais nustatoma, kad parašas ar rašas dėl trumpumo ir paprastos sandaros netinka rašiusio asmens identifikacijai, specialistas turi surašyti paaiškinimą, kad rašyenos tyrimas skirti netikslinga.

Kaip minėjome privačių ekspertų s voka Lietuvoje atsirado neseniai ir yra pakankamai jauna, daug daugiau išuo atffvilgiu yra pasiekusios mūsų kaimynines šalis. Lietuvoje kol kas nėra joki moksliniai darbai ar literatūros šia tema. Tačiau, interneto svetainėse, pavyzdžiui, [www.ltec.lt](http://www.ltec.lt) (Lietuvos teismo ekspertizės centro), retkarbiais galima aptikti straipsnius apie privačių teismo ekspertų veiklą, apie kuriuos dažniausiai kalbama su kritika.

ŠPrivatūs rašyenos ekspertai Lietuvoje ó tai iš valstybini ekspertiniai staig pensij iš j ekspertai, traukti ekspertų s raš ir kartais darantys privačius ekspertizes. Turdami didelį ekspertinio darbo patirtį jie gali s kmingai dirbti šalia valstybini staig ekspertų, juo labiau, kad rašyenos tyrimui nebūtina brangi ranga. Tačiau, darydami mažai ekspertizę, jie negali išlaikyti tokio profesionalumo, kokį tur jo dirbdami ekspertin je staigoje<sup>51</sup>. Tačiau, remiantis atliktu ekspertų apklausos anketiniu tyrimu išiai nuomonei galima paprieštarauti, nes nors ir dauguma privačių ekspertų iš tikr j anksčiau yra dirb valstybin se staigose, tačiau manytum me, kad jiems netrūksta profesionalumo savo ekspertin je veikloje. Tuo atffvilgiu reikia atkreipti dėmesį toki privačių ekspertų turim ilg ekspertin patirtį, kuri praktikoje tikrai leidflia profesionaliai atlikti jiems pavest ekspertizę, nes ekspertų profesionalumas tikrai neturi būti matuojamas atlikt ekspertizę kiekiu, o, vienareikšmiškai, atliktos ekspertizės kokybe.

Paflym tina, kad ikiteisminio tyrimo metu privatūs rašyenos ekspertų kreipiamasi labai retai. Suabejoj vienos valstybin s ekspertin s staigos rašyenos tyrimo specialisto išvada tyr jai skiria naują uždavimą kitos valstybin s ekspertin s staigos specialistams. Tų pakartotin ekspertizę

---

<sup>51</sup>Lietuvos teismo ekspertizės centras // <http://www.ltec.lt/naujienos.php?item=37>; prisijungimo laikas: 2008-08-01.

jau daro ne vienas ekspertas, o ekspert komisija, jie patvirtina arba paneigia buvusi i–vad . Ta iau, pasitaiko toki atvej , kai prokuroras nepaiso kaltinamojo tvirtinim , kad specialistas padar neteising i–vad . Tada kaltinamojo gyn jas savo iniciatyva kreipiasi privat ekspert ir jo pateikt i–vad pra–o prid ti prie bylos medfliagos. Kai byloje atsiranda dvi prie–ingos i–vados, tenka skirti tre i tyrim - ekspertiz . Taip ufsit sia bylos nagrin jimo laikas, ta iau kartais to reikia, kad b t nustatyti teisingi faktai.

Civilin se bylose privatus ra–ysenos ekspertas dalyvauja dafniau. Paprastai jis pasitelkiamas tokiais atvejais:

- kai vienai –aliai nepriimtina valstybinio eksperto i–vada;
- kai buvo daryta ne viena ra–ysenos ekspertiz valstybin je staigoje, ir tarp j yra prie–taravim .

Gin teismuose tarp valstybinio ir privataus ra–ysenos eksperto Lietuvoje pasitaiko retai. Paprastai teismas, gav s privataus eksperto i–vad , prie–taraujan i valstybinio eksperto i–vadai, v l skiria tyrim kitam valstybinam ekspertui.

Baudfliamosiose bylose teismo pos dffiuose paprastai dalyvauja valstybiniai ekspertai ir specialistai, kadangi ikiteisminio tyrimo medfliagoje b na ir specialist i–vad , ir ekspertizi . Civilin se bylose teismo pos dffius kvie iami valstybiniai ir privat s ekspertai. Visi jie dafniausiai –aukiami atsakyti advokatams kilusius klausimus.

Tarp Lietuvos teisinink paplit s poffi ris, kad ra–ysenos tyrimus galima kritikuoti ir su specialistais diskutuoti vos –iek tiek pasimokius i–kriminalistikos vadov lio. Lietuvoje vis dar n ra advokat , kurie b t specialiai gilin si ra–ysenos tyrimus (kaip yra gerai i–manan i eismo vykius ar ekonomin ekspertiz ). Bet diskusijose apie ra–ysenos tyrimus advokatai labai aktyv s. Atsakin ti neprofesionalius klausimus sunkiau nei ai–kintis su profesionalais, tod l dalyvavimas teismo pos dyje yra savita ir vertinga patirtis. Neretai ir po eksperto dalyvavimo teismo pos dyje skiriama dar viena ekspertiz .

Pastaruoju metu nemaflai kritikos privat s ekspertai taip pat susilaukia atliekant dokument amffiaus ir jo rekvizit atlikimo eili–kumo ekspertizes dabar yra labai paklausios. Pasak LTEC ekspert , paskutiniu metu i–teis j , prokuror ir priva i asmen gaunama pra–ym pakomentuoti priva i ekspert atliktus tyrimus ir padarytas i–vadas d l ra– datos ir dokument rekvizit atlikimo eili–kumo nustatymo. I–analizav ekspertizi akt kopijas, LTEC dokument ekspertai teigia, kad priva ia praktika besiver ian i ekspert tyrimo metodai nepatikimi, tod l tyrim i–vados dafniausiai b na niekin s.

Pasak LTEC ekspert šPrivat s ekspertai ra– amffiui nustatyti naudoja dr gno kopijavimo metod , kuris n ra tinkamas d l daugelio priefflas i : subjektyvumo, ra–ymo s lyg ir ra–to medfflag sud ties ne vertinimo, dokument saugojimo s lyg ne vertinimo ir daugelio kit ō.

Kaip teigiama kopijavimo metodas ra– datai nustatyti n ra taikomas n vienoje Europos –ali valstybin je ekspertin je staigoje. Jis n ra rekomenduojamas –iam ufdaviniui spr sti, nes nepavyko patikrinti ir uftikrinti rezultat pasikartojimo, tikslumo ir patikimumo.

Nustatydami dokument rekvizit atlikimo eili–kum , privat s ekspertai remiasi mikroskopinio tyrimo rezultatais. Pasak LTEC dokument ekspert , vien –io tyrimo rezultat nepakanka i–vads suformuluoti, nes jos prilygsta sp jimui. Taip pat i–LTEC pateikt priva i ekspertiz s akt pridedamo literat ros s ra–o matyti –altiniai, kuriais privat s ekspertai naudojami atlikdami ekspertizes. Naudojami –altiniai tai tik Rusijos arba labai seni (198261989 m.) buvusios TSRS autori darbai (pastaruosiuose analizuojamos tik rusi–kos ra–to medfflagos, o j paplitimas Lietuvoje labai sumafl j s). Pasak valstybini ekspert , tokiais metodais tokio ir pob dffio klausimai n ra spendffiami jokioje Rusijos (taip pat Estijos, Latvijos) valstybin je ekspertin je staigoje. N viena i– –altiniuose nurodyt metodik n ra rekomenduojama ar nurodoma kaip pakankama nagrin jamiems ufdaviniams spr sti. Taigi, visiems susid rusiems su pana–aus pob dffio tyrimais rekomenduojama vertinant i–vadas reikalauti, kad b t pateiktos literat ros –altini puslapi kopijos. Ten tur t b ti oficialiai paskelbtos priva i ekspert naudojamos metodikos, tinkamos rankra– io ra– amffiui ir dokumento rekvizit atlikimo eili–kumui nustatyti.

Teism praktikoje neretai susiduriama su atvejais, kai nagrin jant byl pirmosios ar apeliacin s instancijos teismuose, teismui yra pateikiamas dokumentas, kur tariamojo, kaltinamojo, gyn jo ar kito proceso dalyvio pra–ymu atlik s daikt ar dokument , turin i reik–m s nusikalstamai veikai tirti ir nagrin ti, tyrim , sura– privatus ekspertas ar kitas asmuo, turintis speciali flini . Apibendrinus kasacin s instancijos teismo nutartis sprendffiamas, kad teismai tokiose situacijose elgdavosi vairiai, - t.y. kartais toki dokument nepriimdavo net nenurodydami joki motyv , kartais vertindavo kaip sura–ytus bylos baigtimi suinteresuoto asmens pra–ymu ir tod l jais negr sdavo teismo i–vad , kartais priimdavo ir vertindavo kaip specialisto i–vad .

Lietuvos Auk–iausiojo Teismo jurisprudencijoje yra aptariamasi priva i ekspert vaidmuo teismo procese.

Vis pirma, teismai, i–skyrus kasacin s instancijos teism , bet koku atveju privalo spr sti pateikto dokumento prid jimo prie bylos klausim . Tys klausimas yra sprendffiamas vadovaujantis LR BPK normomis, reglamentuojan iomis pra–ym nagrin jim (LR BPK 238, 270, 292, 324 straipsniai). Tys nuostatos n ra taikomos nagrin jant byl kasacine tvarka, nes, nagrin damas

kasacin byl , nuosprendfius ir nutartis, d l kuri panaudotas kasacinis skundas, teismas tikrina teis s taikymo aspektu (LR BPK 376 str. 1 d.), tod l –is teismas rodym netiria<sup>52</sup>.

Antra, nepaisant to, kaip yra pavadintas privataus eksperto, ar kito asmens turinio speciali flini , sura–ytas dokumentas (dafniausiai vadinamas šspecialisto i–vadaõ), proceso dalyvio pra–ymu atliktas tyrimas n ra objekt tyrimas LR BPK 205 str. prasme, o j sura–ytas dokumentas pagal LR BPK 88 str. n ra laikomas nei ekspertiz s aktu, nei pagal LR BPK 90 str. specialisto i–vad . Taigi, –io dokumento atskleidimo esm randame LR TE 18 str. 2 d., kurioje nurodyta, kad sutartiniais pagrindais atlikt tyrim rezultatai, uffiksuoti ra–ytiniame dokumente, neturi teismo ekspertiz s akto statuso. Taigi, toks jau min tas dokumentas tur t b ti vadinamas konsultacine i–vada.

Tre ia, pritartina susiformavusiai praktikai, kai prid ta prie bylos konsultacin i–vada tiriama ir vertinama kaip ir kiti dokumentai, o tais atvejais kai teismui kyla abejoni d l asmens, davusio konsultacin i–vad , speciali flini , tirtos medfliagos i–samumo, taikyt tyrimo metod ir kitais klausimais, asmuo, dav s toki i–vad yra kvie iamas teismo pos d ir apklausiamas kaip specialistas (LR BPK 284 str.).

Pastaruoju metu susiformavusi teism praktika yra ta, kad proceso dalyvio teismui pateikta konsultacin i–vada paprastai prie–tarauja byloje esan iai specialisto i–vadai ar ekspertiz s akto i–vadoms<sup>53</sup>. Esant tokiom aplinkyb m, teismai turi imtis priemoni i–siai–kinti prieflastis ir pa–alinti prie–taravimus tarp konsultacin s i–vados ir specialisto i–vados ar ekspertiz s akto. Tuo atveju teismai netur t skub ti skirti ekspertiz s, o i– pradfi panaudoti kitus LR BPK numatytus b dus nurodytiems prie–taravimams pa–alinti ó teismo pos d kvesti konsultacin i–vad davus asmen ir specialisto i–vad davus specialist ar ekspertiz atlikus ekspert ir juos apklausti LR BPK 284 ir 285 straipsniuose nustatyta tvarka. Jeigu tokios apklausos metu paai–k ja, kad pirmin i–vad davusiam specialistui ar ekspertui buvo pateikta nei–sami, nepakankama ar nekokybi–ka medfliaga, ekspertiz gali b ti skiriama tam pa iam ekspertui (ekspertiz , jeigu prie–tai buvo atliktas objekt tyrimas, papildoma ekspertiz , jeigu prie–tai buvo daryta ekspertiz ). Specialisto ar eksperto apklausa tuo atveju, kai byloje yra specialisto i–vadai ar ekspertiz s aktui prie–taraujanti konsultacin i–vada, reikalinga ne tik prie–taravim prieflastims i–siai–kinti ir jiems pa–alinti vertinant speciali flini reikalaujan i tyrim i–vadas, bet taip pat ir tais atvejais, kai tokie prie–taravimai gali b ti pa–alinti tik skiriant nauj ekspertiz . Ta iau, praktikoje dafnai pasitaiko,

<sup>52</sup> Lietuvos Auk–iausiojo Teismo Baudfiam j byl skyriaus teis j kolegijos 2004 m. spalio 5d. nutartis Nr. 2K-563/2004.

<sup>53</sup> Lietuvos Auk–iausiojo Teismo biuletenis. Teism praktika. Nr.27. Teisin s informacijos centras. Teisin literat ra.Vilnius, 2007. P. 371.

kai specialisto ar eksperto apklausa nepadedą išsiaiškinti, kuri išvada yra nepagrįsta, tada turi būti skiriama nauja ekspertizė. Tokiais atvejais ekspertizės darymas negali būti pavedamas asmenims, jau atlikusiems byloje specialieji reikalaujantys tyrimus, tarp jų ir konsultacinę išvadą davusiam asmeniui (LR TE 18 str. 3 d.). Tokios nuostatos nesilaikant, t.y. naujos ekspertizės darymą pavedant specialisto išvadą davusiam ar ekspertizę atlikusiam ekspertui ir konsultacinę išvadą davusiam asmeniui, teismas paprastai gauna ekspertizės aktus su tomis pačiomis ankstesniuose dokumentuose išdėstytais priešinamais išvadomis. Taip pat, tais atvejais, kai byloje yra vienas kitam prieštaraujantys ekspertizės aktas ir konsultacinę išvadą, prieštaravimą nepavyksta pašalinti eksperto ir asmens davusio konsultacinę išvadą, apklausimo metu, pakartotinai ekspertizę paprastai skiriama atlikti ekspertizės staigai. Būtent tokią praktiką Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pripažįsta teisingą<sup>54</sup>.

Taigi, šprivatiems ekspertams ekspertizę pavestina atlikti tais atvejais, kai ekspertizės staigoje nėra reikiamos specialybės ekspertų, galinčių atlikti ekspertizę, o jeigu reikiamos specialybės privatusis ekspertas nėra, - asmeniui, ne trauktam ekspertui, bet turinčiam reikiamą specialieji. Tačiau, nereikia pamiršti, kad priešskiriant ekspertizę privatumui ekspertui ar kitam asmeniui, turinčiam reikiamą specialieji, reikia neužmiršti teisės aktų nustatyta tvarka išspręsti apmokėjimo už ekspertizę klausimą<sup>55</sup>. Todėl, šnepakankamas prieštaravimų tarp konsultacinės išvados ir specialisto išvados ar ekspertizės akto prieššiaiškimas, nepakankamas išsiaiškimas, kurioje iš išvadų duomenys yra patikimesni, ir nepakankamas motyvavimas nuosprendyje ar nutartyje, kuria iš byloje esančių išvadų grindžiamos teismo išvados, pripažįstamas esminiu baudžiamąjo proceso statymo pažeidimu<sup>56</sup>.

Išanalizavus teismų praktiką paaiškina, kad daiktas ar dokumentas, turintis reikšmę nusikalstamai veikai tirti ir nagrinėti, tyrimas, kurį tariamojo, kaltinamojo, gynėjo ar kito proceso dalyvio prašymu atliko privatusis ekspertas ar kitas asmuo, turintis specialieji, nėra objektas tyrimas LR BPK 205 str. prasme, todėl iš asmenų surašytas dokumentas nėra nei ekspertizės aktas LR BPK 88 str. prasme, nei specialisto išvada LR BPK 90 str. prasme. Toks dokumentas yra proceso dalyviui duotas privataus eksperto ar kito asmens, turinčio specialieji, konsultacinę išvadą.

<sup>54</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006m. sausio 24d. nutartis Nr. 2K-76/2006, 2K-78/2006.

<sup>55</sup> Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003m. balandžio 25d. nutarimu Nr. 524 patvirtinta Liudytojams, nukentėjusiems, ekspertams, specialistams, ir vertėjams išmokėtinų sumų dydžių nustatymo ir apmokėjimo baudžiamajame procese ir administraciniame teisme sprendimų tvarka.

<sup>56</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006m. lapkričio 28d. nutartis Nr. 2K-641.



Taip pat apibendrinant privačią teismo ekspertų savybę bei vaidmenį teismo procese galima pastebėti, kad privačių ekspertų vis dar yra gana gana skeptiškai. Tuo teiginius patvirtina ir informacija, pateikiama valstybinėje ekspertinėje staig internetinėje svetainėje, o taip pat ir susiformavusi teismo praktika. Eksperto nepriklausomumas yra labai svarbi savybė, kaip ir valstybinėje, taip ir privačioje ekspertų veikloje. LR TEK 13 str. nurodoma, kad ekspertai turi būti nepriklausomi ir savo iniciatyva teikti remdamiesi tik specialiomis žiniomis ir atliktų tyrimų rezultatais, tačiau praktikoje besiformuoja nuomonė, kad dauguma privačių ekspertų, kaip tik yra priklausomi nuo savo užsakovų, kurie už atliktą darbą pateiktą konsultacinę iniciatyvą, sumoka nemažą pinigų sumą. Tačiau, tai tik privačioje teismo ekspertų veikloje kritikuojama asmeninė nuomonė, kuriai manytume iniciatyvos dalies reikėtų pritarti.

### III. PRIVAČIŲ EKSPERTŲ VEIKLOS PROBLEMOS IR JŲ SPRENDIMO BŪDAI

*Šiame skyriuje nagrinėsime privačių bei valstybinių ekspertų veiklos reglamentavimo privalumus bei trūkumus. Susipažinsime su valstybinių bei privačių teismo ekspertų ekspertizės aktų vertinimu teismų praktinėje veikloje. Atliksime privačių bei valstybinių ekspertų, teisėjų, prokurorų ir advokatų atliktos anketinės apklausos atsakymų analizę, aptarsime svarbiausias jų išskiriamas problemas.*

Tam, kad geriau suvokti privačių ekspertų problematiką, atlikome privačių teismo ekspertų, o taip pat valstybinių teismo ekspertų anketinį apklausimą. Apklausoje dalyvavo valstybiniai teismo ekspertai ir specialistai iš valstybinių staigų: Mykolo Romerio Teismo medicinos instituto (toliau TMI), LTEC, KTC bei Muitinės laboratorijos (toliau ML). ML dirbantys specialistai neatlieka ekspertizės, be to nėra pripažinti ekspertais, tačiau laboratorijoje specialistai atlieka daug tyrimų ir pateikia specialisto išvadą. Atliktame tyrime taip pat dalyvavo prokurorai, advokatai bei teisėjai.

Atliktame tyrime buvo apklausiami ekspertai iš vairių Lietuvos privačių staigų bei biurų:

- 1) audito staigų atliekanti monistinės apskaitos ir atskaitomybės ekspertizės;
- 2) pavieniai asmenys, atliekantys privačias ekspertizes:
  - 2.1 rašybos;
  - 2.2 darbų saugos;
  - 2.3 elektrotechnikos;
- 3) privačių staigų, atliekanti:
  - 3.1 teismo vykių ekspertizes;
  - 3.2 transporto trasologines ekspertizes;
  - 3.3 kilnojamo ir nekilnojamo turto vertinimo ekspertizes;
  - 3.4 ypatingo statinio projekto ekspertizes;
  - 3.5 pastatų energinio naudingumo sertifikavimo ekspertizes;
  - 3.6 teismo medicininės ekspertizes.

Taigi, LR TE reglamentuoja, kad teismo ekspertu Lietuvos Respublikoje gali būti tik asmuo, turintis aukštąjį išsilavinimą, todėl visi apklausti teismo ekspertai, o taip pat ir kiti tyrime dalyvavusi respondentų išsilavinimas yra aukštasis.

Atlikto tyrimo metu paaiškėjo, kad didesnė privatai teismo ekspertų dalis turi nuo 5 iki 10 metų ekspertinio darbo stažą, dauguma iš jų yra baigę technines arba teisinių studijas ir tuo metu vykdoma ekspertinė veikla yra susijusi su gyta specialybe. Iš atliktos apklausos paaiškėjo, kad dauguma teismo ekspertų, kurie yra steig savo privatai staigas eina vadovo ir eksperto pareigas, o taip yra todėl, nes dažniausiai privataus eksperto biuras susideda iš kelių asmenų iš kurių vienas yra ekspertas, o kiti tik padėjai tam tikriems darbams atlikti. Apibendrinus valstybinį ekspertinio darbo stažą, kur nurodė anketose respondantai, buvo nustatyta, kad valstybinėse staigose dirbantys ekspertų stažas dažniausiai yra nuo 10 iki 15 metų, ypatingai ekspertų, dirbantys KTC ir TMI.

Atliktame anketiniame tyrime dalyvavo privatai teismo ekspertai, atliekantys vairių rūšių privatai ekspertizę:

1. rašybos;
2. transporto trasologinės;
3. buhalterinės;
4. eismo vykių;
5. darbų saugos;
6. elektros energijos ir apskaitos prietaisų;
7. elektrotechninės;
8. medicininės;
9. statinių, statybos, statinio projekto, teritorijų planavimo dokumentų;
10. verslo, kilnojamų ir nekilnojamų turto vertinimo.

Apklausoje taip pat dalyvavo LTEC ekspertai, atliekantys rašybos, transporto trasologinės, eismo vykių, informacinių technologijų, fonogramų, audiovizualinių kūrinių ir kompiuterinių flaidybinių programų laikmenose ekspertizę, vaizdų ekspertizę, gyvųjų, mirusių kūrinių tyrimą, neontologinius bei histologines ekspertizę. KTC ekspertai, atliekantys rašybos, dokumentų, trasologinės, daktiloskopinės, transporto trasologinės, biologinio tyrimo, maisto bei transporto priemonių identifikavimo ekspertizę. TMI ekspertai, atliekantys gyvųjų, mirusių kūrinių tyrimą, deontologines ir histologines ekspertizę. ML specialistai, atliekantys tyrimus bei teikiantys specialisto išvadas, susijusias su pluoštinių medžiagų, daflių, naftos produktų, narkotinių ir psichotropinių medžiagų, alkoholinių skysčių ir aparatų naminei degtinei gaminti, stiklo, metalų, augalinių ir gyvulinių kilmės objektų tyrimais.

Atlikto tyrimo metu gauti duomenys rodo, kad didesnė privatai ekspertų atlieka nuo 1 iki 5 ekspertizė per mėnesį ir šie skaičiai palyginus su valstybinio ekspertų atliekamomis

ekspertiz mis tikrai yra nedideli. Suskai iavus valstybini ekspert atliekam ekspertizi skai i per m nes buvo nustatyta, kad dauguma KTC dirban i ekspert atlieka nuo 10 iki 25 ekspertizi , TMI ekspertai - vir-25 ekspertizi , LTEC ekspertai - nuo 1 iki 10 ekspertizi .

Kalbant apie vairiuose staigose atliekam ekspertizi skai i , manytume, kad svarbiausias d mesys turi b ti kreipiamas atliktos ekspertiz s kokyb . Atliktos ekspertiz s kokyb , kaip nurodo privat s ekspertai, yra vienas i- svarbiausi faktori . Tod l, vykdomojoje priva ioje veikloje ekspertas turi pasirinkimo laisv , nes gali pats pasirinkti tiek ekspertizi , kiek realiai gal s atlikti per reikiam laik , ir kokybi-čiau atlikti jam pavest darb . Apie atlikt ekspertizi kokyb nuomon i-rei-k LTEC direktor p. G. Juodkait -Granskien viename i- interviu šEksperto, kaip šmokslinio teis joõ, atsakomyb neatitinka reglamentuot nepriklausomumo garant ...õ interneto svetain je [www.infolex.lt](http://www.infolex.lt)<sup>57</sup>. LTEC direktor nurodo, kad kaip ir kiekviena valstybin staiga, LTEC susidurdavo su finansavimo problemomis, ta iau -iuo metu, jau iasi sugr fl s savo v fles ir ple ia veikl . Pastaruoju metu LTEC ypatingas d mesys yra skiriamas atliekam ekspertizi kokybei uftikrinti. Ank- iau taip pat LTEC tur jo toki sipareigojim , ypa stojant Europos S jung , kad atliekami tyrimai b t kokybi-ki. Bet dabar jau oficialiai LTEC yra sertifikuotas pagal ISO 9001 standart , tai rei-čia, kad veikia kokyb s vadybos sistema, visi procesai kontroliuojami, maffinama rizikos ar klaidos galimyb . Ekspert skai ius priklauso ir nuo tyrim srauto, ir nuo j sud tingumo. Pasak LTEC direktor s, 15 ra-yenos ekspert atlieka beveik 1000 tyrim per metus, kompiuterinius tyrimus atlieka 9 flmon s, ta iau tyrim atlieka tik 77 per metus. LTEC direktor p. G. Juodkait -Granskien min tame interviu taip pat pabr fl , kad sertifikuojamos tik valstybin s ekspertin s staigos, priva i ekspert biurai n ra akredituojami.

Apklaustieji respondentai - privat s teismo ekspertai - taip pat i-sak savo nuomon apie ekspertizi atlikimo kokyb Lietuvoje. Paai-k jo, kad dauguma priva iai dirban i teismo ekspert yra nepatenkinti ekspertizi atlikimo kokybe Lietuvoje, ir vardijo pagrindinius tr kumus:

- atliekamose ekspertiz se yra nepakankamai naudojamos -iuolaikin s technologijos;
- -alyje vis dar tr ksta kvalifikuot ekspert ;
- nepakankamai yra reglamentuotas teismo procesas;
- nei-samiai atliekamos ekspertiz s ir kt.

I- apklaust j valstybini ekspert , dalyvavusi anketin je apklausoje, atsakym matyti, kad dauguma KTC, LTEC ekspert ir ML specialist yra patenkinti ekspertizi kokybe Lietuvoje,

---

<sup>57</sup> Gabriel Juodkait -Granskien : šEksperto, kaip šmokslinio teis joõ, atsakomyb neatitinka reglamentuot nepriklausomumo garant ...õ Interviu // <http://www.infolex.lt/Portal/start.asp?act=news&Tema=50&str=21153>; prisijungimo laikas: 2008-10-25.

ko negalima būtų pasakyti apie TMI dirbančius ekspertus, kuri dauguma pasisakė, kad yra nelabai patenkinti arba išvis nepatenkinti atliekamais ekspertizės kokybe. Tokius atsakymus galima suprasti, nes TMI ekspert atliekamais ekspertizės kiekis, kaip jau minėta anksčiau, išalyje yra tikrai vienas iš didžiausių.

Apklausti respondentai - privatus teismo ekspertai taip pat nurodo, kad jie glaudžiai bendradarbiauja su kaimyninėmis šalimis, bei atlieka ekspertizės Latvijos, Lenkijos, Rusijos, Baltarusijos, Ukrainos ir kitose Europos Sąjungos šalyse. Tokia privati teismo ekspertų praktika, manytume yra naudinga, nes bendradarbiaujant su kitose šalyse ekspertinėmis staigomis, bei ekspertais, Lietuvos privatus teismo ekspertai įgyja naujos ekspertinės patirties, o laikui bėgant ir profesionali gegdži ekspertinė veikloje. Tuo atžvilgiu valstybinėse ekspertinėse staigose dirbantys ekspertai taip pat gali pasigirti tarptautiniu bendradarbiavimu bei tam tikrais ekspertizės atlikimu kitose šalyse. Pavyzdžiui LTEC ekspertai nurodė, kad teko atlikti tam tikras ekspertizės Latvijos, Lenkijos šalyse, KTC ekspertai iš Latvijos, Rusijos, Norvegijos, JAV šalyse, TMI ekspertai iš Rusijos šalyse, ML specialistai nurodė, kad taip pat teko atlikti tam tikrus tyrimus Latvijos, Lenkijos bei Rusijos valstybėse ar pavieniškai asmenų šalyse. Pasak LTEC direktoriaus p. G. Juodkaitis iš Granskienės, LTEC ekspertai pasislymi savo kompetencijos ribose. Vykdamas tarplaboratorinius testus, kartais keliolika arba keliasdešimt šalių gauna išslykaniosios šalies šalyse ištyrėti kūrniais, o vertinanioji šalis nustato, ar teisingi yra atsakymai. Pavyzdžiui medžiagų ir gaminių tyrimuose LTEC ekspert atsakymai visada būna teisingi. Buvo atvejais, kai tokiam tyrimo dalyvavo 40 šalių, tik 5 šalių atstovai pateikė visus teisingus atsakymus, tame tarpe ir Lietuva<sup>58</sup>.

LR TE ekspertinė veiklos reglamentavimas, pasak daugumos apklaustųjų - privati teismo ekspert yra vertinamas tik kaip patenkinamas, todėl j dar reikia tobulinti. Valstybinėse institucijose dirbantys ekspertai - statym vertina panašiai kaip ir privatus ekspertai, kai kurie iš apklaustųjų ekspertinė veiklos reglamentavimą apskritai vertina labai blogai.

Privatus ekspertai nurodė, kad statymas nepakankamai reglamentuoja j teisinį statusą, tam mūsų nuomone, reikėtų pritarti. Taip pat jie paminėjo, kad statyme trūksta specialistų veiklos reglamentavimo. Didesnė ekspert dalis taip pat nurodo, kad privati ekspertinė veikla statyme yra nepakankamai reglamentuota, trūksta teismo ekspertizės nuostatų tvarkos, neišreikštos kvalifikaciniai reikalavimai, nenurodytas privati teismo ekspert veiklos reglamentavimas, o taip pat vienas iš

---

<sup>58</sup> Gabriel Juodkaitis -Granskienė : ŠEksperto, kaip šmokslinio teiso jo, atsakomyb neatitinka reglamentuot nepriklausomumo garant ...o Interviu // <http://www.infolex.lt/Portal/start.asp?act=news&Tema=50&str=21153>; prisijungimo laikas: 2008-10-25.

ekspertai nurodė, kad reiktų patikslinti 18str., reglamentuojant LR TE nuostatų taikymą privatiems teismo ekspertams. Kai kurie privati ekspertai išvėgia problemas, susijusias su privati teismo ekspertų apmokėjimais, t.y. pasisako už tai, kad valstybės mastu būtų tvirtinti privati ekspertų kainiai (valandiniai) už darbo atlikimą tada iškilus daugiau problemų su apmokėjimais už atliktus darbus. Dauguma valstybinių ekspertų – LTEC, KTC ir ML – klausimą atsakė, kad jiems manymu LR TE yra tinkamai apibrėžta privati ekspertinė veikla, tačiau TMI ekspertai nurodė, kad jiems toks privatus ekspertinės veiklos reglamentavimas LR TE atrodo nepakankamas. Apklausoje dalyvavę teisėjai nurodė, kad juos valstybinių ir privati ekspertų veiklos reglamentavimas statyme tenkina, dauguma advokatų atsakė taip pat, kad tenkina, tik vienas iš prokurorų nurodė, kad valstybinių ekspertų veiklos reglamentavimas yra pakankamas, o privati – ne. Tačiau, – klausimą dauguma apklausoje dalyvavusių advokatų atsakė, kad valstybinių ir privati ekspertų statuso teisinis reglamentavimas ji netenkina.

Privatus teismo ekspertai nurodė, kad šiuo metu Lietuvoje nereikia jokių papildomų teisinių aktų, reglamentuojančių privati teismo ekspertų veiklą. Reikia tobulinti jau esamus ir darant tokio statymo pataisas atkreipti dėmesį privati bei valstybinių ekspertų siūlymus bei pastebėjimus, nes šis statymas turi tarnauti jiems. Dalis valstybinių ekspertų nurodė, kad reikalingi po statyminiai aktai, kurie reglamentuotų teismo ekspertų veiklą, steigimą, teisinį statusą. Kitaip tariant, gerai yra ir tai, kad toks statymas Lietuvoje buvo priimtas ir belieka jį tik tobulinti, nes pavyzdžiui mūsų kaimyninėmis – Lenkija, kurioje privati teismo ekspertų praktika yra didesnė, o ir –alyje esamų privati teismo ekspertų skaičius yra didesnis, tokio statymo nėra, kaip jau buvo minėta anksčiau darbe, nors ir buvo sudaryta nemažai tokio statymo projektų, tačiau nei vienas iki šio laiko dar netapo statymu.

Privatus bei valstybiniai ekspertai atlikdami ekspertines funkcijas susiduria su šiomis problemomis: nepakankamas teisinis reglamentavimas, prastas klausimų formulavimas, literatūros stoka ir pan. Taigi, atlikus anketinį apklausos tyrimą bei apibendrinus privati ekspertų atsakymus paaiškėjo pagrindinės problemos, kurias pagal svarbą galima sugrupuoti taip: 1- klausimų formulavimas; 2- teisinis reglamentavimas; 3 – metodikų ir literatūros stoka ir kt. Valstybiniai ekspertai nurodo, kad jių veikloje svarbiausios yra šios problemos: 1- klausimų formulavimo; 2- bendradarbiavimo su užsakovais; 3 – kvalifikacijos kėlimo ir kt. (flr. diagramas Nr.1, Nr.2).

Diagrama Nr.1

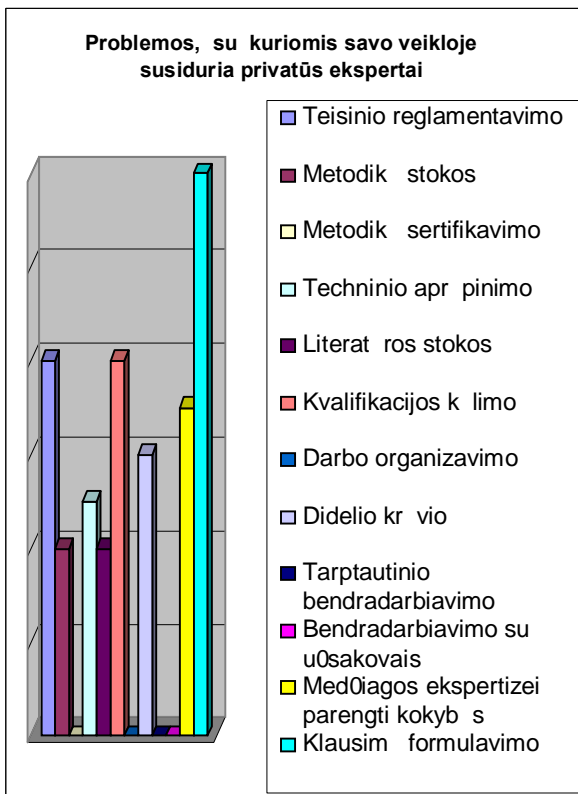
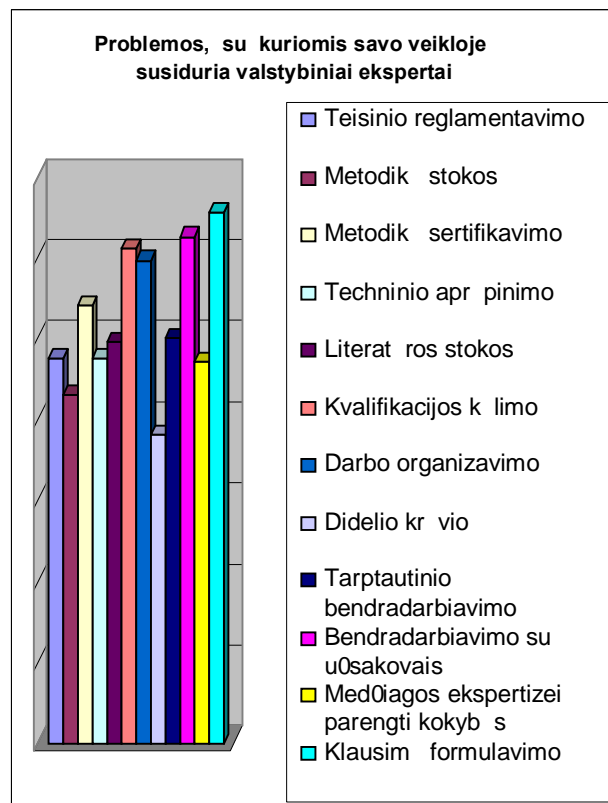


Diagrama Nr.2



Kalbant apie priva i ir valstybini ekspert darbo s lygas, galime pamatyti, kad atsakymai – klausim , ypatingai kai kuri staig ekspert , labai skiriasi. Min t ekspert atsakymai yra pateikti diagramose (fr. Priedus: diagram Nr.3).

I– pateikt diagram , kurios buvo sudarytos remiantis priva i bei valstybini ekspert atsakymais matyti, kad –iuo metu labiausiai nepatenkinti darbo s lygomis yra TMI ekspertai.

Vis gi dauguma priva i ekspert yra patenkinti savo darbo s lygomis, ta iau kai kurie privats ekspertai i–sako savo nepasitenkinim dalyvaujant teismo pos dffiuose: škadangi –alies teismo pos dffi sal se ekspertams tiesiog nenumatyta darbo vieta, nekalbant apie internetin ry– ir pan., stebimas didffiulis neatitikimas tarp investuojam flenkli sum teism pastat pertvarkym ir j –iuolaikin technin ir funkcin apr pinim ō.

Nepasitenkinimas darbo s lygomis - viena i–priefflas i , pasak ekspert , yra kai kuriose staigose esantis didelis darbo kr vis. Tai parodo ir apklaust j priva i bei valstybini ekspert skai ius bei i–reik–tos nuomon s. Dauguma priva i teismo ekspert susiduria ekspertin je veikloje su dideliu darbo kr viu, kadangi greitai ir kokybi–kai atlikti ekspertiz reikalauja nemaflai eksperto pastang . Apklaustieji privats ekspertai nurod , kad daffniausiai didelis darbo kr vis gali neigiamai

takoti ekspertizės atlikimo terminus (taip nurod dauguma apklaustųjų privačių ekspertų), paskiau, gi-  
-kokybės, tyrimo išsamum bei gali padidinti klaidos riziką.

Apie esamą didelį darbo kriv valstybinės ekspertinės staigose taip pat byloja ir valstybinis ekspertų atsakymai – klausimai, nes praktiškai iš vis staig dalyvavę valstybiniai ekspertai nurodo, kad yra tokia problema. Ši darbo krivis, atlyginimas už darbą, eksperto atsakomybė – tai pagrindiniai skauduliai<sup>59</sup>. Eksperto atsakomybė neatitinka jo gaunamo atlygio. Ekspertas savo darbe yra nepriklausomas. Kai kur užsienyje ekspertas dar vadinamas šmoksliniu teis juo, todėl, LTEC direktorės nuomone, jo nepriklausomumo garantijos turėtų būti panašios teis juo. Statistiškai tikriausiai nėra vienas sudėtingesnis nusikaltimo tyrimas ir nagrinėjimas teisme be eksperto išvados neapsieina. Atsakomybė su teise juo atsakomybe sulyginanti gal ir negalima, tačiau tikriausiai visi sutiks, kad ji tikrai didelė. Ekspertas atsakingas už tyrimo metodų pasirinkimą, jis flino, kad jam gresia baudžiamoji atsakomybė už melagingą parodymą davimą, tačiau apčiuopiamą nepriklausomumo garantiją jam nesuteikta. LTEC kaip staiga turi garantuoti ir deklaruoti, kad ekspertas yra nepriklausomas. Teoriniame plotmėje, statymų lygmenyje eksperto atsakomybė ir padėties klausimai lyg ir yra išspręsti: yra ir karjeros galimybės, ir atlyginimo reguliavimas. Tačiau, kaip dažnai biudžetinė staiga LTEC susiduria su asignavimų trūkumais, nes dabartinėje situacijoje sunku pritraukti flmones, kartais tenka atsisakyti kai kurių tyrimo metodų. Kita jau minėta problema ó ekspertų darbo krivis. Pasak direktorės kartais LTEC gauna užduot atlikti nemotyvuotus, nepagrįstus, j nuomone, tyrimus, o išvados teismuose labai vairiai vertinamos.

Vienareikšmiškai, vis apklaustieji ekspertai nuomone, kad didelis darbo krivis dažniausiai j veikloje gali takoti ekspertizės atlikimo terminus. Ekspertizės, pasak ekspertų, yra atliekamos ilgiau nei per nustatytą laiką, todėl dažnai tokius terminus tenka pratęsti, kai pavyzdžiui tam tikrų ekspertizė reikiai atlikti per mėnesį, o realus atlikimo terminas prasitęs iki dviejų mėnesių. Taigi, ekspertizės atlikimo terminai yra pirma problema, antra problema tai ó ekspertizės kokybė, už kurią pasisako taip pat nemažai apklaustųjų valstybinis ekspertų. Pasak valstybinio ekspertų, atliekamų ekspertizės kokybė tikrai prastą ir tai pabrėžia dauguma TMI ekspertų, tačiau ir kitose valstybinės institucijose dirbantys ekspertai nurodo, kad dėl didelio darbo krivio ekspertizės kokybė dažnai nukenia. Tai pat kaip problemą išskiria dauguma apklaustųjų ekspertų – klaidos rizikos padidėjimą atliekant ekspertizę, bei tyrimo išsamumą. Dalis apklausoje dalyvavusių ekspertų nurodė, kad kartais pasitaiko atvejai, kai ekspertizės yra atliekamos mafesne apimtimi nei turėtų būti. Apie

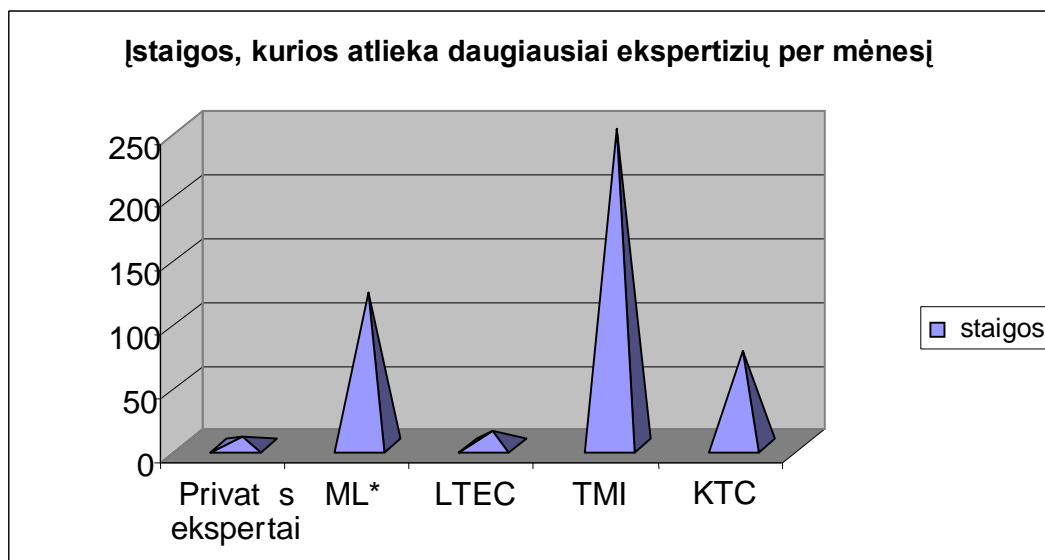
---

<sup>59</sup> Gabriel Juodkaitis-Granskienė: Ši Eksperto, kaip šmokslinio teis juo, atsakomybė neatitinka reglamentuotą nepriklausomumo garantiją. Interviu // <http://www.infolex.lt/Portal/start.asp?act=news&Tema=50&str=21153>; prisijungimo laikas: 2008-10-25.



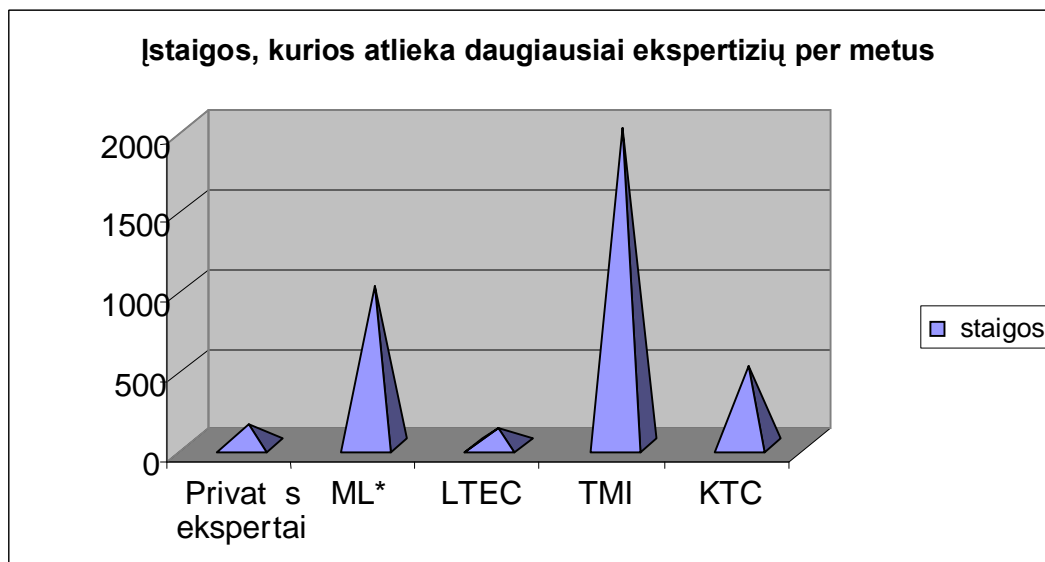
privatūs ir valstybinis ekspertų darbo krūvis byloja ir atliekamam ekspertizės kiekiui per metus ir per mėnesį (žr. diagramas Nr.4, Nr.5).

Diagrama Nr.4



\*ML (muitinės laboratorijos atliktų specialistų išvadų duomenys per mėnesį.)

Diagrama Nr.5

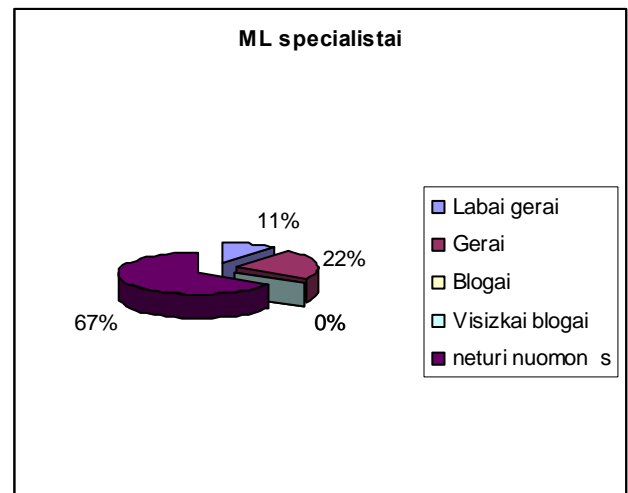
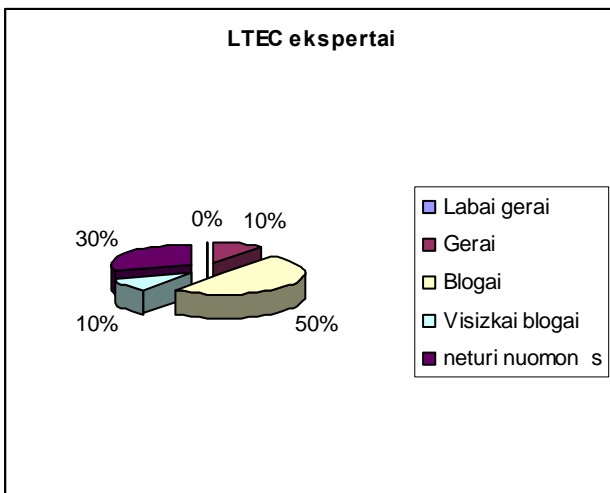
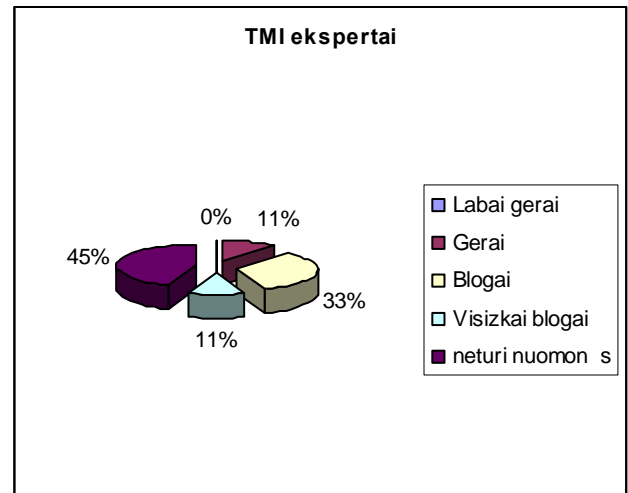
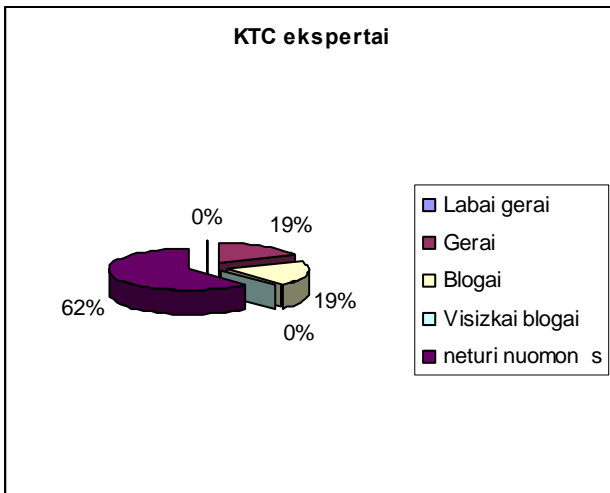


\*ML (muitinės laboratorijos atliktų specialistų išvadų duomenys per metus.)

Ekspertinėje veikloje privatus ekspertai dažniausiai privalo patys aprūpinti save vairia technika, kuri bus reikalinga jiems ekspertizės atlikimui. Valstybinėje ekspertinėje staigoje ekspertus tokia technika aprūpina pati staiga, tačiau ar pakankamai, tai jau kitas klausimas.

Apklausoje rezultatai rodo, kad didesnė dalis privačių teismo ekspertų yra gerai aprūpinti darbui reikalinga technika, kita dalis irgi yra aprūpinti, tačiau ne visa reikiama technika. Dauguma apklaustųjų valstybinėse institucijose dirbančių ekspertų nurodė, kad yra aprūpinti ne visa technika, kuri reikalinga ekspertizei atlikimui. Remiantis apklausoje duomenimis buvo nustatyta, kad šiuo metu silpniausiai tokia technika aprūpinti yra TMI ekspertai.

Atliekant valstybinė bei privačių ekspertų apklausas buvo labai svarbu sufinuoti kaip jie vertina vienas kito veiklą bei atliekamą ekspertizę kokybe. Nemažai atsakė net anketos išdalinimo stadijoje, tačiau nors ir ne visi privatiems ekspertams, dėl tam tikrų priežasčių, ryškios vertinti valstybinę ekspertų atliekamą ekspertizę kokybę, tačiau tie, kurie pasiryžė, nurodė, kad valstybinę ekspertų atliekamą ekspertizę kokybę jie vertina tik patenkinamai. Kai kurie privatiems ekspertams nurodė, kad valstybinę ekspertų išvados kartais būna nepakankamai konkrečios, tyrimas ne visada atliekamas pagal metodikas ir kt. Tačiau, kiti privatiems ekspertams valstybinės ekspertizės vertina gerai, jiems yra suprantamas valstybinę ekspertų didelis darbo krūvis ir jie netgi pasiūlytų perimti tam tikrais atvejais dalį ekspertizės iš valstybinę ekspertų, tačiau kyla klausimas, ar tai būtų manoma dabartinėje praktikoje. Savo nuomonę apie privačių ekspertų veiklą bei atliekamą ekspertizę kokybę išsakė ir valstybiniai ekspertai. Taigi, apibendrinus valstybinę ekspertų atsakymus, buvo nustatyta, kad dauguma valstybinėse ekspertinėse staigose dirbantys ekspertai dėl tam tikrų priežasčių, kurių ne vardijo, yra nepatenkinti privačių ekspertų atliekamą ekspertizę kokybe. Iš apklausoje dalyvavusių LTEC ekspertų net 50% jas vertina blogai, TMI -33% vertina blogai, KTC ekspertų dauguma savo nuomonę neišsakė, o likusieji KTC ekspertai nurodė, kad vieni yra patenkinti - 19%, o kiti ne -19% (flr. diagram Nr.6).



**Diagrama Nr.6. Kaip vertina valstybiniai ekspertai ir specialistai privačių ekspertų veiklą, bei jų atliekamų ekspertizų kokybę Lietuvoje**

Dauguma ekspertų yra patenkinti savo darbu, tačiau atsakydamos anketose nerasime nei vieno atsakymo, kuriame būtų nurodyta, kad ekspertai yra labai juo patenkinti, todėl manytume, kad reikia dar išspręsti nemažai vairaus pobūdžio problemų, susijusių su jų veikla ir galbūt ateityje padėtis pasikeis. Tam tikra dalis respondentų nurodė, kad dirba tiesiog dėl pinigų, paaiškindami tuo, kad kartais pinigų suma, kuri privatiems ekspertams gauna už atliktas privačias ekspertizes yra nemažai ir valstybinėje staigoje vargu ar gautų tokio dydžio atlygimą už atliktą ekspertizę. Dauguma privatių ekspertų taip pat nurodė – faktas, kaip pagrindinį priežastį, dėl ko atsisakė dirbti valstybinėje staigoje. Kitos respondentų išvardintos priežastys: 1) prastos (blogos) darbo sąlygos valstybinėje staigoje; 2) dirbant privaliai, pasak privatių ekspertų, darbo krivis yra maffesnis; 3) prastas materialinis ir techninis aprūpinimas valstybinėje staigoje; 4) kai kurie ekspertai nurodė, kad tiesiog

yra domu dirbti sau, patirtis ir praktika leidžia dirbti privačiu teismo ekspertu, kur yra galimybė realizuoti praktikoje turimas teorines linijas. Dauguma valstybinėse ekspertinėse staigose dirbančių ekspertų taip pat yra patenkinti savo darbu, vienintelė išimtis TMI ekspertai, kurių dauguma nurodo, kad yra nepatenkinti savo darbu.

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad dauguma privačių teismo ekspertų retkarčiais atlieka pakartotinai (papildomai) ekspertizę, kai jau buvo gauta ekspertizės išvada, – tuo atfvlilgiu daugiausiai tokiu ekspertizės tenka atlikti teismo medicinos srityje, ir tai atsitinka dažniausiai, tada, kai jau atliktos ekspertizės išvados būna nekonkrečios. Anketinėse valstybinėse ekspertų apklausose parodoma, kad ir valstybiniams ekspertams retkarčiais tenka atlikti tokio pobūdžio ekspertizes, kai kuriems net dažnai.

Ekspertų darbo kokybė dažnai priklauso nuo tyrimo metodikų, kurias jie naudoja savo ekspertinėje veikloje. Tyrimo metu buvo nustatyta, kad dauguma privačių ekspertų ir jų staigos yra apripinti aprobuotomis tyrimo metodikomis, tačiau ir – tuo atveju iškyla problemos, tiems, kas tokių metodikų neturi. Pasak kai kurių privačių ekspertų, tam tikroms metodikoms parengti net nėra kvalifikuoti specialistai, o jau sukurtos metodikos dažnai net neatspindi metodikų. Privatūs teismo vykių ekspertai nurodo, kad jų praktikoje labai dažnai yra naudojami klasikinės mechanikos dėsniai, todėl aprobuotoms metodikoms beveik nereikia. Vėliau, kiti privatūs ekspertai, turintys nemažai ekspertinio darbo staigą, turi savo asmenines metodikas, kurias sėkmingai panaudoja atliekant ekspertizes, pavyzdžiui, susijusias su tam tikrą statybos objektų ekspertizėmis. Vienas iš apklausoje dalyvavusių privačių ekspertų atliekantis privačių teismo vykių ekspertizes nurodo, kad yra Vokietijoje sukurios organizacijos šibB Forensic engineering<sup>60</sup> (kuri atlieka teismo technines, inžinierines ekspertizes) narys. Ši organizacija vienija daugybę pasaulio – ali privačių ekspertus, atliekančių privačių ekspertizes, susijusias su teismo vykių. Ši organizacija rengia nemažai praktinių seminarų, kurių metu mokslu tikslais yra atliekami tikri auto vykiai su manekonais, specialiai tam parengtoje teritorijoje ir ekspertams pavedama daug vairiausių uždavimų ir klausimų kuriuos jie patys turi atsakyti, bei iširti minėtus auto vykius, tokiu būdu ekspertai gyja nemažai patirties ir kelia savo kvalifikaciją. Organizacija išduoda specialius tarptautinius sertifikatus, kurie liudija apie konkretaus eksperto turimas specialias linijas – ioje srityje. O privatūs – ysenos ekspertai reikiamą medžiagą gauna perskaitant atitinkamą literatūrą.

Atlikus valstybinėse ekspertų atsakymų analizę buvo nustatyta, kad dauguma valstybinėse ekspertų savo veikloje yra apripinti aprobuotomis tyrimo metodikomis, tačiau ne visada, kartais toki

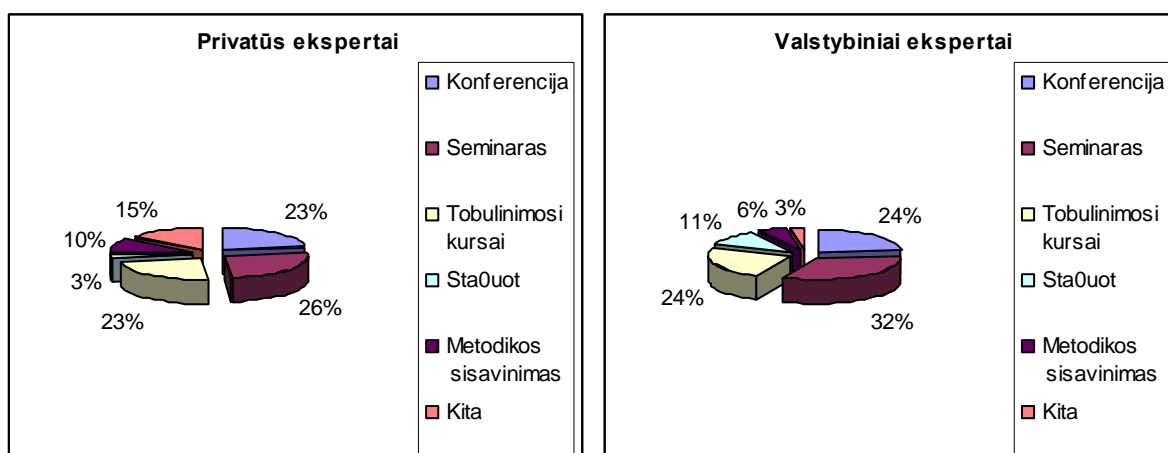
---

<sup>60</sup> Vokietijos organizacija šibB Forensic engineering// [www.ibb-forensic.de](http://www.ibb-forensic.de); prisijungimo laikas: 2008-10-10.

metodik tikrai tr ksta, kartais ekspertai jas susikuria patys. Pana-i situacija yra ir su apr pinimu moksline literat ra, nes dauguma valstybini ekspert yra apr pinti ja tik i-dalies.

Kalbant apie ekspert mokslin veiki , atlikus tyrim paai-k jo, kad prakti-kai tik vienetai priva i teismo ekspert dirba mokslin darb , dafniausiai susijus su mokslini straipsni rengimu bei tam tikt tyrim savo srityje atlikimu. Remiantis valstybini ekspert atsakymais paai-k jo, kad i-vis apklausoje dalyvavusi respondent mokslin darb dirb tik keli ekspertai i-LTEC ir TMI, kit staig ekspertai nurod , kad nedirba, ta iau kod l, prieflas i nenurod .

Gr ftant prie ekspert kvalifikacijos matome, kad apklausoje dalyvav privat s ekspertai nurod , kad daugumos i-j kvalifikacija yra keliama kasmet (tik keletas i-apklaust j nurod , kad visai nek l ). Pana- s atsakymai buvo ir valstybini ekspert atsakytose anketose (fr. diagram Nr.7).



**Diagrama Nr.7. Kokia forma dažniausiai kelia kvalifikaciją ekspertai Lietuvoje?**

Dauguma apklaust j priva i ekspert taip pat nurod , kad privat s ekspertai gali naudotis tyrimo metodikom ir nesumok j ufl jas, ta iau taikomos metodikos turi b ti formintos teis s aktuose arba teisintos arba aprobuotos atitinkam -ios srities mokslinink . Pus apklausoje dalyvavusi ekspert taip pat nurod , kad yra visi-kai apr pinti darbe moksline literat ra, kita pus nurod , kad ne visi-kai, dar kiti nurod , kad apsir pina patys pagal poreik .

Atlikus anketini apklaus apibendrinim , matyti, kad atitinkam sri i Lietuvos privat s teismo ekspertai bendradarbiauja su ekspertin mis staigomis i- vairi pasaulio -ali :

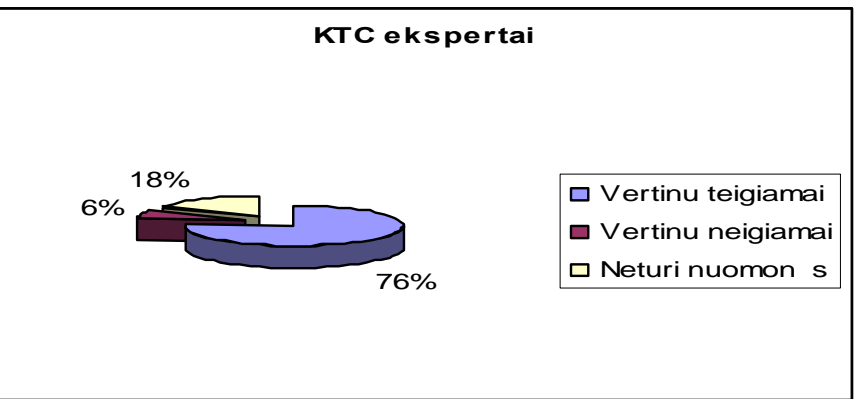
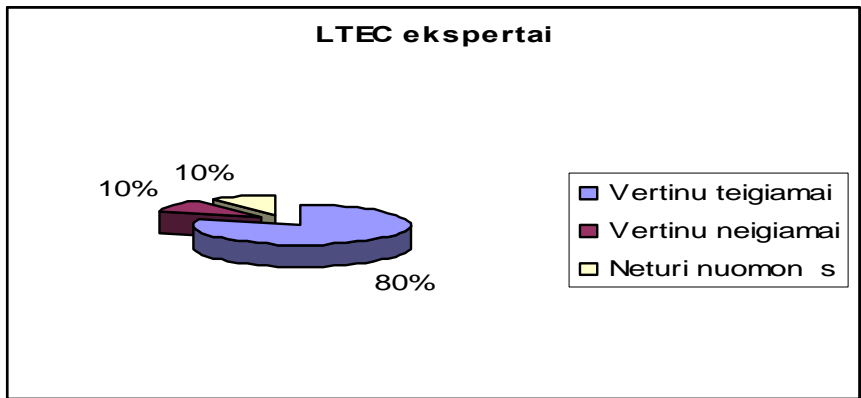
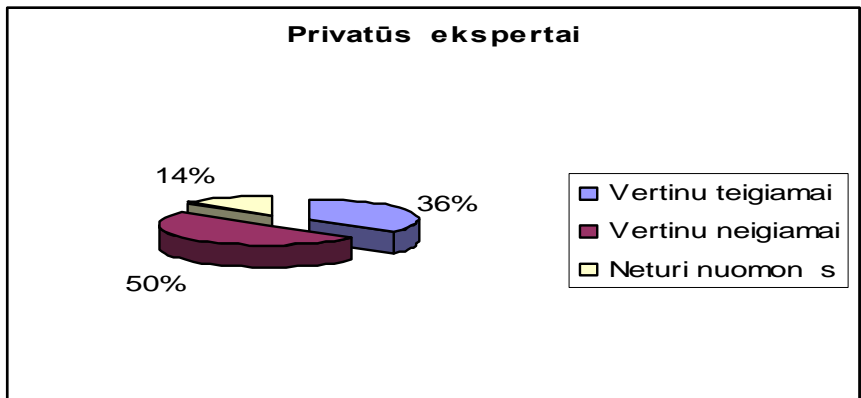
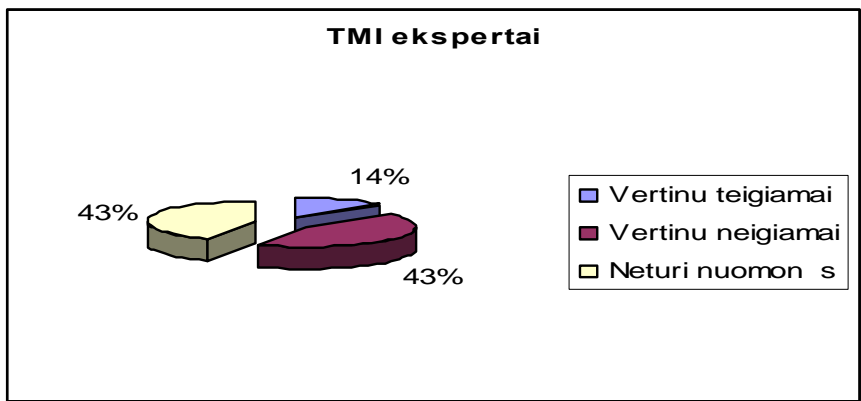
- 1) *Rusijos (daugiausiai);*
- 2) *Lenkijos, Vokietijos, Ukrainos (po lygiai);*
- 3) *Čekijos;*
- 4) *Austrijos;*

5) *kitos Europos Sąjungos (toliau – ES) šalys.*

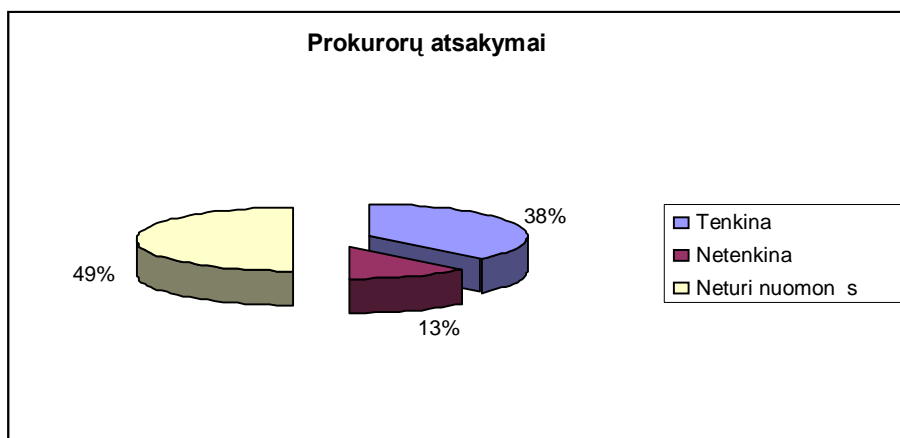
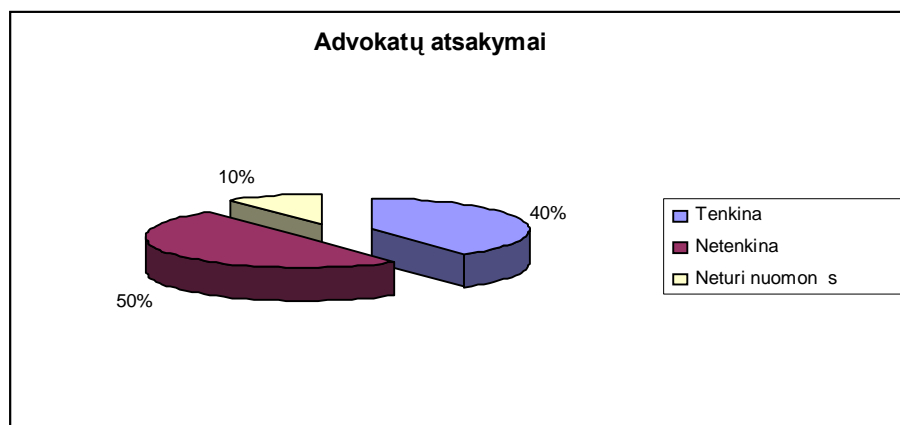
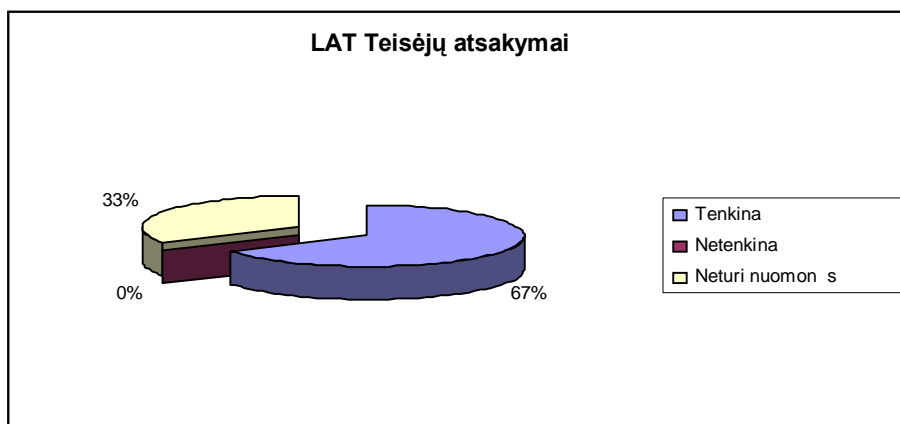
Pabrėžtina, kad tokio bendradarbiavimo su užsienio šalimis nėra pas privačius ekspertus, atliekančius ekspertizę, susijusias su statybomis, mokesčių apskaita, buhalterines ir kitas su auditu susijusias ekspertizes.

Valstybinis ekspert bendradarbiavimo su užsienio šalimis praktika: TMI – Latvija, Estija, Rusija, Italija, Vokietija; LTEC – Latvija, Estija, Rusija, Italija, Vokietija, Lenkija, kitos ES šalys; ML – Latvija, Estija, Rusija, Italija, Vokietija, Lenkija, kitos ES šalys; KTC – Latvija, Estija, Rusija, Italija, Vokietija, Lenkija, kitos ES šalys. Taigi, apibendrinus šiuos rezultatus, matome, kad ryšiai su kuriais bendradarbiauja privatūs bei valstybiniai ekspertai yra itin nemažas, todėl manytume, kad ir toliau reikia palaikyti tokį tarptautinį bendradarbiavimą, rengti vairius bendrus seminarus bei konferencijas ir tokiu būdu kelti Lietuvos ekspertų kvalifikaciją, finansiškai apimti bei ugdyti praktinius gebėjimus.

Dauguma Lietuvos vairių sričių privačiojo teismo ekspertų ekspertinės veiklos reglamentavimą vertina neigiamai ir kaip problemą nurodo, kad kartais ekspertais ir specialistais dirba bazinio išsilavinimo atitinkamoje ekspertizės srityje neturintys asmenys, reglamentavimas yra nepakankamas, todėl jį reikia nuolat tobulinti. Tačiau, dauguma tyrimė dalyvavusių teisėjų bei prokurorų nurodė, kad toks reglamentavimas juos tenkina. Dauguma advokatų nurodė, kad toks reglamentavimas jiems taip pat, kaip ir privačiojo teismo ekspertų netenkina ir palaiko privačiojo ekspertų nuomonę, kad jį reikia tobulinti. Dalis prokurorų nurodė, kad valstybinis ekspertų veiklos reglamentavimas tenkina, o privatus – ne (flr. diagramas Nr.8, Nr.9).



**Diagrama Nr.8. Kaip vertina ekspertai LR ekspertinės veiklos reglamentavimą?**



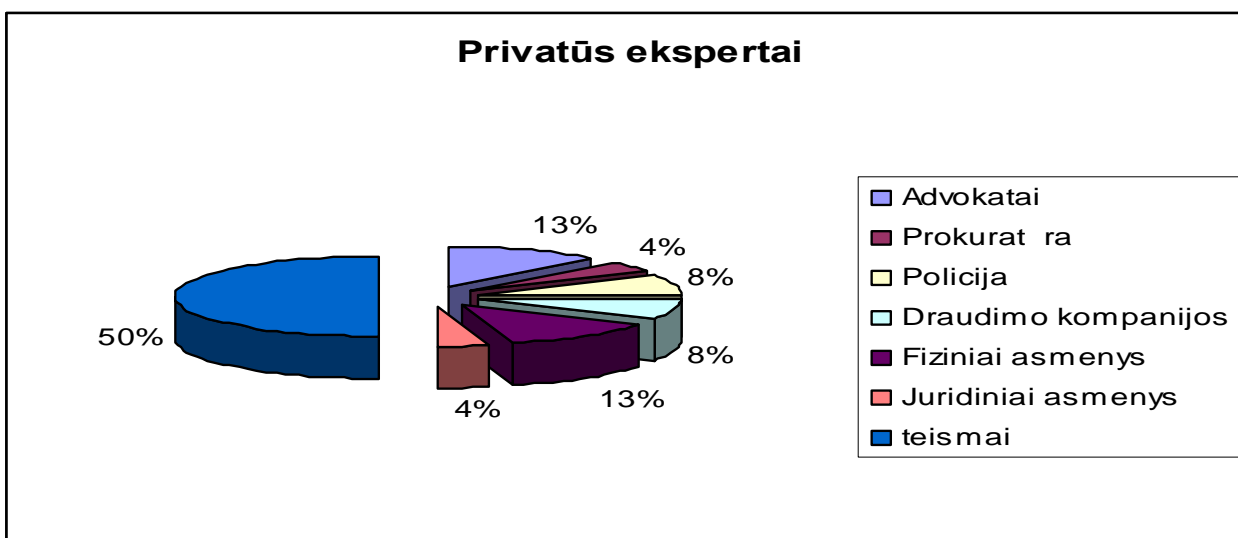
**Diagrama Nr. 9. Ar tenkina įstatyminis valstybinių ir privačių ekspertų veiklos reglamentavimas?**

Nors dėl teismo ekspertinės veiklos reglamentavimo Lietuvoje kai kuri respondentų nuomonės nesutampa, tačiau vienareikšmiškai vis apklausoje dalyvavusi privati ekspert bei daugumos teisėjų, prokurorų ir advokatų nuomonia yra ta, kad Lietuvoje yra reikalinga teismo ekspertus koordinuojanti institucija. Tam tikras funkcijas turėjo atlikti privati teismo



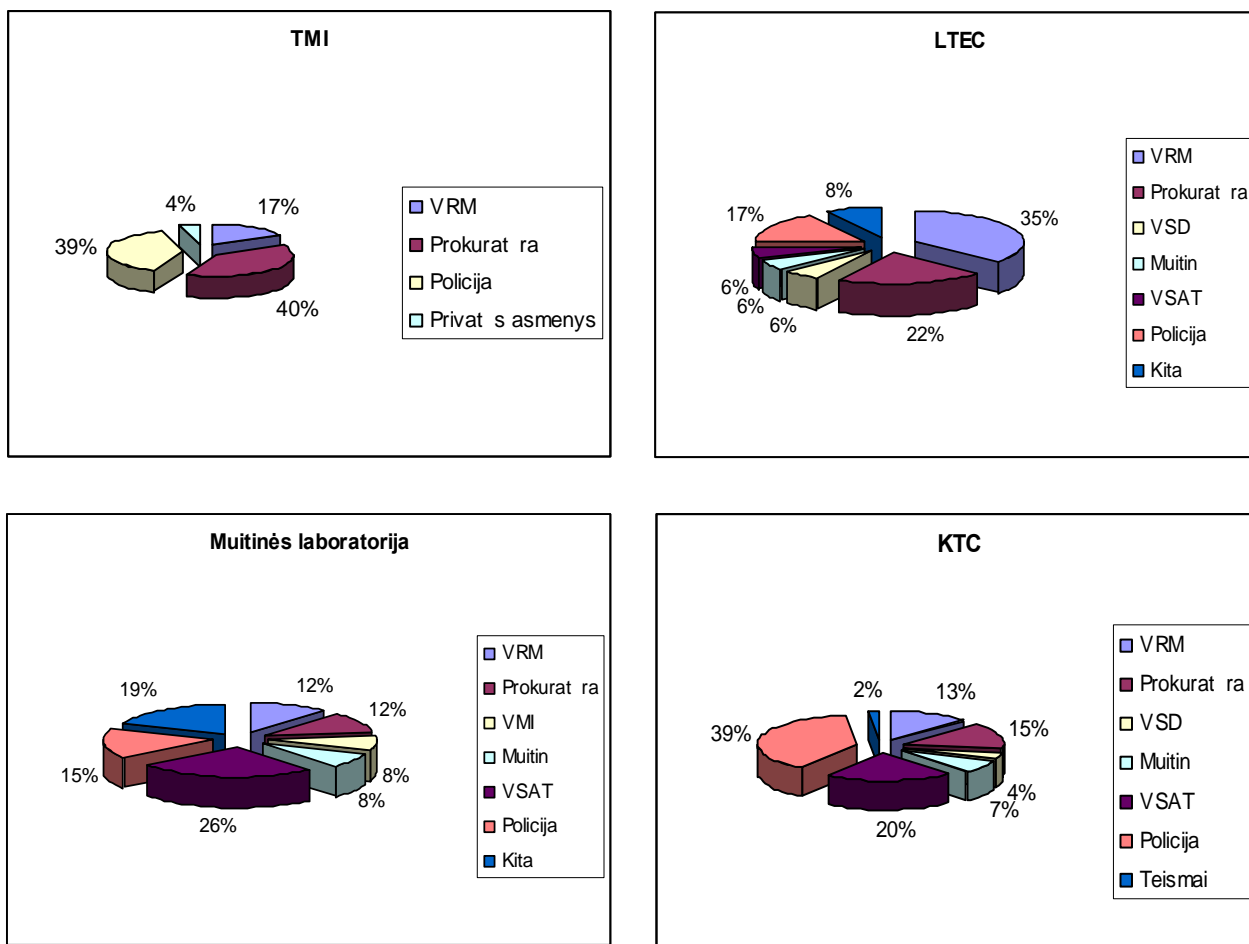
ekspertai steigta staiga šTeismo ekspert r maiō, ta iau, kaip nurod daugelis priva i ekspert , su kuriais teko bendrauti, min ta institucija prakti-kai joki koordinavimo funkcij neatlieka, tod l ekspertai pasisako ufl tai, kad b t steigta ekspert asociacija, kurioje veikt metodologin s pagal atskir ekspertizi r -i sekcijos. Teismo ekspert asociacija prie Teisingumo ministerijos -iu metu yra steigta, ta iau dar neprad jo veikti, o koordinavimo funkcija reikalinga bet kokiai veiklai. Ta iau, su -ia auk- iau min t respondent nuomone sutinka ne visi valstybiniai ekspertai (fr. Priedus: diagram Nr.10). Pasak LTEC direktor s p. G. Juodkait s-Granskien s, -iu metu egzistuoja dar viena problema ó n ra priva i ekspert kontrol s mechanizmo, tod l priva i ekspert nepriklausomum uftikrinti yra labai sunku. Privatiems ekspertams LTEC suteikia kvalifikacij , ta iau kontrol s n ra. Kontrol vertinant i-vadas, lyg ir tur t atlikti teismai. Nepriklausomumo klausimas kalbant apie priva ius ekspertus yra labai aktualus ó nes jam ufl paslaugas uflmoka proceso -alis. Nepaisant to, praktikoje n ra pasitaik atvejo, kad ekspertui (valstybiniam arba priva iam) b t i-kelta baudffiamoji byla d l melagingai pateiktos i-vados<sup>61</sup>.

Lietuvos priva i bei valstybini ekspert ufsakov ratas yra gana platus, atlikus tyrim buvo nustatyta, kad dafniausiai priva ius ekspertus kreipiasi advokatai, maflesn dal sudaro prokurorai, dalis teis j yra dalyvav pos dffiuose, kuriuose, gyn jo iniciatyva, buvo kvie iamas privatus teismo ekspertas (fr. diagram Nr.11).



diagramos Nr. 11 t sinys kitame puslapyje

<sup>61</sup> Gabriel Juodkait -Granskien : šEksperto, kaip šmokslinio teis joō, atsakomyb neatitinka reglamentuot nepriklausomumo garant ...ō Interviu// <http://www.infolex.lt/Portal/start.asp?act=news&Tema=50&str=21153>; prisijungimo laikas: 2008-10-25.



**Diagrama Nr.11. Kas yra pagrindiniai užsakovai jūsų ekspertinėje įstaigoje?**

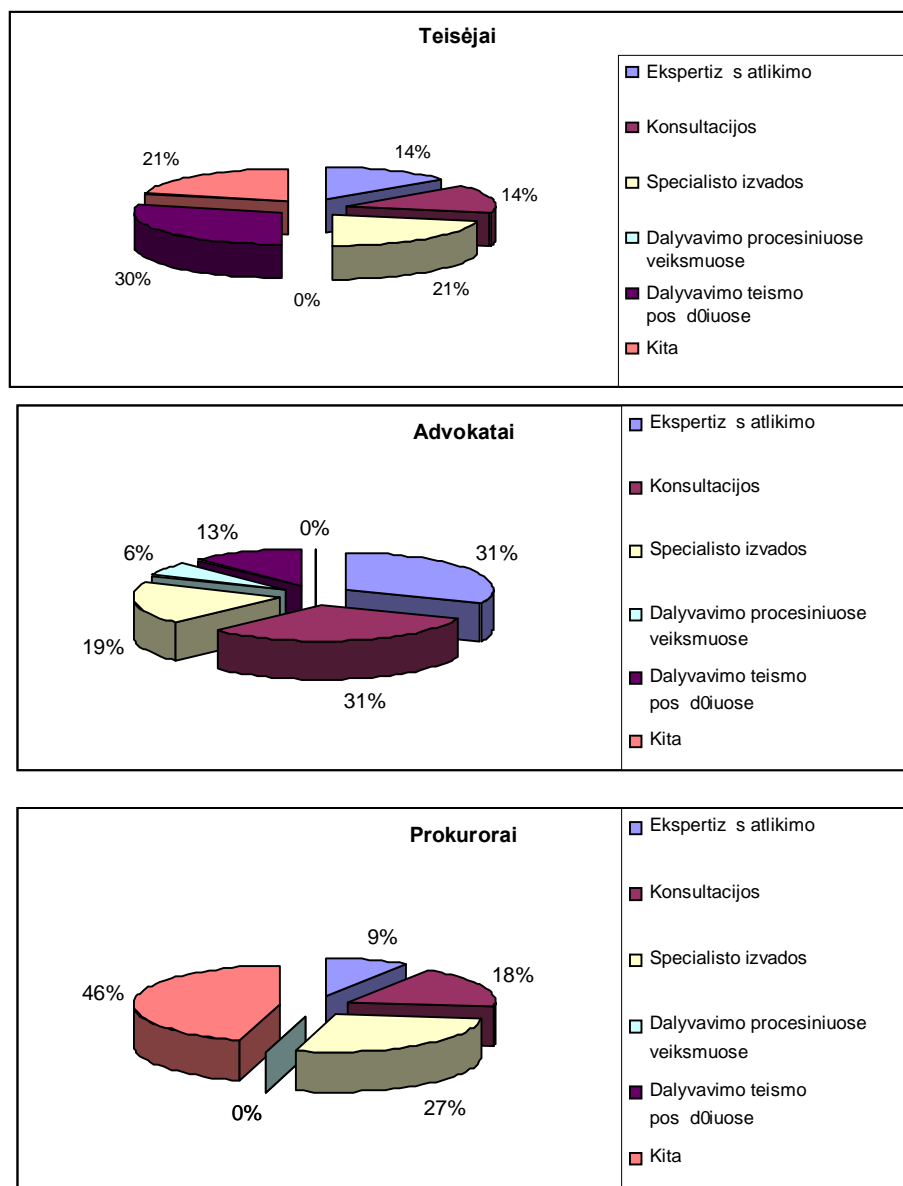
Advokatai nurodė, kad nemažai jų dalis dažnai kreipiasi privačius teismo ekspertus, tačiau arba privačios staigos, arba pavieniai privatūs ekspertai, o taip pat nurodė kitas staigas, kurias teko kreiptis dėl privačios ekspertizės atlikimo:

- Vilniaus Gedimino technikos universitetas;
- Vilniaus universiteto psichologinių inovacijų ir eksperimentinių tyrimų mokymo centras;
- Santariškių klinikos DNR laboratorijų ir kt.

Prokurorai nurodė, kad kreipiasi į šias staigas: Respublikaninę psichiatrijos kliniką, draudimo bendroves, Valstybinę teismo psichiatrijos tarnybą, Lietuvos prabavimo rūmus.

Apibendrinus teisyje, prokurorai bei advokatai atsakymus apie nurodytas priefflastis, dėl kurių dažniausiai tenka kreiptis į privačius ekspertus galime teigti, kad dažniausia priefflastis dėl kurios kreipiasi teisyje - tai dalyvavimas teismo posėdžiuose (30%). Prokurorai atsakė, kad

dažniausiai tenka kreiptis dėl specialisto išvados – 27%, konsultacij – 18 % ir dėl kit prielastys, kuri prokurorai ne vardijo – 46%. Iš advokat atsakym matyti, kad dažniausios kreipimosi prielastys, - tai konsultacijos – 31% ir ekspertiz s atlikimas – 31%. Prielastys, dėl kuri yra dažniausiai kreipiamasi priva ius ekspertus (fr. diagram Nr.12).



**Diagrama Nr.12. Priežastys, dėl kurių yra dažniausiai kreipiamasi į privačius ekspertus**

Apklausti teisėjai nurodė, kad nagrinėjant bylas dažniausiai bna pateikiamos teismo medicininės ir eismo vyki ekspertizės. Prokurorai nurodė, kad buvo pateiktos juvelyriniai dirbinių vertinimo, autotechninės, turto vertinimo bei flalos nustatymo ekspertizės. Didžiausia vairov ekspertizi, kurios buvo ufsakytos ir atliktos pasak advokat, tai: psichiatrin-psichologin,

buhalterin , ra-ysenos, DNR, psichologin , detalus planavimo, technin , medicinin , eismo vykio tyrimo, ra-ysenos bei trasologin ekspertiz . Aptariant priva i teismo ekspert atliekam ekspertizi kokyb , galime sakyti, kad j kokybe, dauguma teis j bei prokuror es patenkinti ir dauguma advokat . Tyrime dalyvav vairi advokat kontor advokatai nurod kad, priva i ekspertizi kainiai juos tenkina, ta iau -iuo atveju manytume, -is klausimas advokatams, kurie gina asmen baudffiamajame procese n ra labai aktualus, nes ekspertiz s atlikimo i-laidas turi padengti pats asmuo, kur gina advokatas. Apklaustieji prokurorai nurod , kad kartais tokie kainiai tenkina, o kartais ir ne, nes priva i ekspertizi kainiai, su kuriais savo praktikoje susid r prokurorai, svyravo nuo 100 lit iki 4000 lit ufl ekspertiz . Teis jams -is klausimas nelabai aktualus ir dauguma j nurod , kad priva i teismo ekspert atliekam ekspertizi kainiai dafniausiai jiems n ra flinomi.

Pasak apklaust j teis j , prokuror bei advokat ekspertizi atlikimo terminai j praktikoje buvo labai vair s. Teis j tarpe terminai siek nuo 2 iki 3 savai i , o advokat - dafniausiai nuo 1 savait s iki pus s met ; prokuror tarpe nuo 1 iki 4 savai i .

Nors dauguma tyrime dalyvavusi respondent nurod , kad i- esm s yra patenkinti priva i ekspertizi atlikimu Lietuvoje, ta iau nurodo tam tikrus priva i ekspertizi tr kumus. Dalis teis j , prokuror bei advokat nurodo kaip pagrindin tr kum - ilgus ekspertiz s atlikimo terminus. D l -io klausimo bendravome su privaiais teismo ekspertais, kurie pasak , kad i-tikr j -i problema egzistuoja ir ji egzistuos dar ilgai, nes -alyje n ra daug kvalifikuot vairi sri i teismo ekspert , o tie ekspertai, kurie vykdo savo ekspertin veickl , ne visada gali susp ti fizi-kai atlikti reikiam ekspertizi kiek per trump laik . D l toki pat prieflas i gali taip pat nukent ti atliktos ekspertiz s kokyb , o tai, pasak prokuror bei advokat , yra laikoma antru pagal svarb tr kumu. Kiti, maffiau reik-mingi tr kumai yra organizaciniai nesklandumai bei retkariais dideli ekspertizi kainiai bei, pasak prokuror , pasitaikantys subjektyv s vertinimai.

Daugumos advokat nuomone, dafnai d l vairi prieflas i tenka kreiptis priva ius ekspertus d l papildomos ekspertiz s atlikimo, ta iau neveltui, nes dafniausiai atlikta papildoma privati ekspertiz takojo teismin proces ar ikiteismin tyrim . Prokuror praktikoje - dafniausiai ne takojo. Pasak daugumos teis j ir prokuror , kaltinamojo ir gynybos pus ms yra vienodos galimyb s pasinaudoti specialiomis fliniomis. Ta iau, advokatai, remdamiesi savo praktika, pabr flia, kad dafniausiai daugiau, arba net visas galimybes turi tik kaltinan ioji pus .

Atlikus anketin tyrim taip pat paai-k jo, kad nors ir dauguma vis tyrime dalyvavusi teis j , advokat bei prokuror n ra kreip si d l ekspertizi atlikimo ufsienio -ali ekspertus, kai kurie teis jai kreip si kit -ali ekspertus, pavyzdffiu, Lenkijos (Krokvos mieste teismo

ekspertizė centre buvo atlikta teismo autotechninė ekspertizė). Advokatai taip pat yra kreipęsi Latvijos ekspertus, dėl transporto trasologinės ir eismo vykių ekspertizės atlikimo. Tuo atveju daugiausiai užsienio –ali ekspertus kreipęsi apklausoje dalyvavę prokurorai, pavyzdžiui, Lenkijos, dėl kompleksinių autotechninių ekspertizės, o Rusijos ekspertus, - dėl teksto senaties nustatymo, rašyenos, dokumentų techninės ekspertizės, kurioje reikėjo nustatyti kokiu laiku buvo atliktas rašas dokumentuose.

Daugumos respondentų nuomone, teismo ekspertai Lietuvoje yra nepriklausomi (ne-ali-ki), tačiau kai kurie advokatai paŧlymi, kad jį praktikoje pasitaiko nei-sami, nei-ki ekspertizės i- vad , kurios dafnai kelia abejoni dėl eksperto i- vad . O kiti advokatai mano, kad ekspertai yra –ali-ki, nes: nevienareikšmiškai b na ir subjektyvaus ir neobjektyvaus ne-ali-kumo atvej . Pavyzdžiui, kartais yra nesuvokiama, kodėl atliekant teismo medicinos ekspertizę yra reikalaujama bylos medfiaga, kurioje yra tariam j parodymai ir kita bylos medfiaga. Advokatų manymu, tai gali turėti takos ir ekspertizės akto surašymui ir specialisto i- vadai, nes i- vada turi būti daroma remiantis tik objekto (daikt , k no, lavono) tyrimu, o ne visa bylos medfiaga.

## Išvados ir pasiūlymai

1. Specialios flnios ó tai flnios, gytos praktin s veiklos, specialaus pasirengimo ar praktinio patyrimo d ka ir paremtos atitinkamos srities mokslo flni sistema, reikalinga klausim , b tin bylai i-tirti i-sprendimui, kuri neturi tyrim atliekantis pareig nas ar teismas.

2. Privat s teismo ekspertai yra asmenys, turintys teismo eksperto kvalifikacij ir ra-yti LR TES, nedirbantys valstybin je teismo ekspertiz s staigoje, ta iau galintys steigti juridinius asmenis, kuri steigim ir veikl reglamentuoja atskiri statymai.

3. Ekspert nepriklausomum pabr flia j ra-ymas specialius teismo ekspert s ra-us. Toks ra-ymas patvirtina eksperto oficial pripaflinim ir sudaro s lygas b ti nepriklausomam atliekant teismo pavedamus tyrimus. Bet vien teisinis reglamentavimas neuftikrina ekspert nepriklausomumo, reikia kad visi baudfliamojo proceso dalyviai grieftai laikyt si statym reikalavimo.

4. Dauguma valstybini ekspert savo veikloje yra apr pinti aprobuotom tyrimo metodikom, ta iau j tr ksta. Pana-i situacija yra ir su apr pinimu moksline literat ra.

5. Tik nedidel dalis priva i teismo ekspert dirba mokslin darb , kuris dafniausiai pasirei-kia mokslini straipsni rengimu bei tam tikr tyrim savo srityje atlikimu. Daugelis j neturi aprobuot tyrimo metodik .

6. Lietuvoje yra reikalinga teismo ekspert veikl koordinuojanti institucija. Tam tikras koordinavimo funkcijas tur jo atlikti priva i teismo ekspert steigta staiga šTeismo ekspert r maiõ, ta iau ji prakti-kai joki koordinavimo funkcij neatlieka. Reikalinga ekspert asociacija, kurioje veikt metodologin s atskir ekspertizi r -i sekcijos. Teismo ekspert asociacija prie Teisingumo ministerijos -iuo metu yra steigta, ta iau dar neprad jo veikti, o jos, ypa metodologini atskir ekspertizi r -i sekcij , veikla labai reikalinga.

7. priva ius ekspertus dafniausiai kreipiasi advokatai, kuri nuomone priva i ekspert atliktos ekspertiz s dafnai takojo teismin proces ir yra veiksmingos. Prokurorai priva i ekspert paslaugomis beveik nesinaudoja.

8. Apklaust teis j ir prokuror nuomone, kaltinamojo ir gynybos pus ms yra vienodos galimyb s pasinaudoti specialiomis flniomis, o advokat nuomone beveik visas galimybes turi tik kaltinan ioji pus .

9. Lietuvoje, skirtingai negu Latvijoje, n ra reglamentuota koki ekspertizi negali atlikti privat s teismo ekspertai. Toks s ra-as reikalingas ir Lietuvoje.

10. Atlikus anketinį tyrimą nustatyta, kad privatus bei valstybiniai ekspertai atlikdami ekspertines funkcijas susiduria su –iomis problemomis: nepakankamas teisinis reglamentavimas, prastas klausimų formulavimas, literatūros stoka, ekspertizės skyrimas be pagrindo, nei–sami pateikiama bylos medžiaga, uždavimai ne pagal eksperto kompetenciją skyrimas, i–kreipiamas eksperto procesinis statusas bei suvaržomos jo teisės (ekspertas kviečiamas apklausti kaip liudytojas, kartu su liudytojais pa–alinamas i–posėdžio salis ir nedalyvauja tiriant rodymus ir pan.).

Apibendrinus i–vadas galima teigti, kad Lietuvoje yra nepakankamai naudojama bei vertinama privati ekspertų veikla, pagrindiniai ufsakovai yra advokatai, kiti proceso dalyviai dažniausiai nesupranta privatus ekspertų veiklos reikšmę.

Magistro baigiamajame darbe i–kelta hipotezė *privatų ekspertų veikla nepakankamai vertinama ir panaudojama įrodinėjimo procese* pasitvirtino.

### ***Pasiūlymai:***

Siekiant tobulinti privatus ekspertų darbą, siūloma:

- 1) kelti ikiteisminio tyrimo staig pareigūnų ir teisėjų kvalifikaciją;
- 2) statymo reikalavimų vykdymo srityje turi uftikrinti prokurorų vykdoma efektyvesnė ikiteisminio tyrimo eigos kontrolė, teismų reiklumas ikiteisminio tyrimo staig praktikai ir aukštesnė teismų dmesys teisminiame bylų nagrinėjime pasitaikančioms klaidoms;
- 3) –iuo metu Lietuvoje nereikia jokių papildomų teisinių aktų, reglamentuojančių privatus teismo ekspertų veiklą, o reikia tik tobulinti jau esamus. Darant statymo pataisas siūloma atkreipti dėmesį privatus ir valstybinių ekspertų siūlymus ir pastebėjimus dėl ekspertinės veiklos reglamentavimo bei tobulinimo. Pritariant ekspertų nuomonei, siūloma papildyti LR TE naujais straipsniais, kuriuose būtų reglamentuojama specialistų veikla, i–samiau apibrėžtas ekspertų statusas, patikslinti kvalifikaciniai reikalavimai;
- 4) uftikrinti, kad realiai veiktų prie Teisingumo ministerijos steigta Teismo ekspertų asociacija, kuri iki –iol savo funkcijų neatliko.

# Literatūros sąrašas

## I. Teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 37-1341; Valstybės žinios. 2002, Nr. 46 (atitaisymas) ó su v lesniais pakeitimais.
4. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262; Valstybės žinios. 2000, Nr. 77 (atitaisymas); Valstybės žinios. 2000, Nr. 80 (atitaisymas); Valstybės žinios. 2000, Nr. 82 (atitaisymas) ó su v lesniais pakeitimais.
5. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. ó Valstybės žinios, 1961, Nr. 18-148 ó su v lesniais pakeitimais.
6. Lietuvos Respublikos teismų statymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 46-851 ó su v lesniais pakeitimais.
7. Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės statymas // Valstybės žinios. 2002 Nr. 112-4969.
8. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro sakymas dėl Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės sudarymo ir tvarkymo tvarkos patvirtinimo // Valstybės žinios. 2003, Nr. 39-1796; Valstybės žinios. 2003, Nr. 58-2625.
9. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro sakymas dėl teisinių žinių programos asmenims, siekiantiems tapti teismo ekspertais, patvirtinimo // Valstybės žinios. 2003, Nr. 39-1797.
10. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro sakymas dėl teismo ekspertizės veiklos koordinavimo tarybos nuostatų patvirtinimo // Valstybės žinios. 2003, Nr. 39-1795;
11. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro sakymas dėl sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklių patvirtinimo // Valstybės žinios. 2003, Nr. 52-2357.
12. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro sakymas dėl teisinių žinių asmenims, siekiantiems tapti teismo ekspertais, vertinimo komisijos nuostatų patvirtinimo // Valstybės žinios. 2003, Nr. 62-2836.
13. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro sakymas dėl Lietuvos teismo ekspertizės centro nuostatų patvirtinimo // Valstybės žinios. 2003, Nr. 98-4422; Valstybės žinios. 2003, Nr. 99 (atitaisymas); Valstybės žinios. 2003, Nr. 109-4892; Valstybės žinios. 2004, Nr. 108-4057.



14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. spalio 5d. nutartis Nr. 2K-563/2004.
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006m. sausio 24d. nutartys Nr. 2K-76/2006, 2K-78/2006.
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006m. lapkričio 28d. nutartis Nr. 2K-641.
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis. Teismų praktika. Nr. 27. Teisinių informacijos centras. Teisinių literatūra. Vilnius, 2007. P. 371.
18. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003m. balandžio 25d. nutarimu Nr. 524 patvirtinta Liudytojams, nukentėjusiesiems, ekspertams, specialistams, ir vertėjams išmoktina sumodyfio nustatymo ir apmokėjimo baudžiamajame procese ir administraciniuose teisinių pafleidim teisenoje tvarka.
19. French Code of Criminal Procedure, 2003 // [www.legifrance.gouv.fr/html/codes\\_traduits/cpptextA.htm](http://www.legifrance.gouv.fr/html/codes_traduits/cpptextA.htm)
20. - , 2003 // [zakon.kuban.ru/upk2001/upk2001.shtml](http://zakon.kuban.ru/upk2001/upk2001.shtml)
21. Lenkijos Respublikos baudžiamąjo proceso kodeksas // <http://karne.pl/kpk.html>
22. Lenkijos Teisingumo ministro priimtas sakas dėl Teismo ekspertų 2005-01-24 // <http://www.abc.com.pl/serwis/du/2005/0133.htm>
23. Lublino Apygardos teismo ekspertų sąrašas:// <http://bip.so.lublin.pl/wykazy/biegli.php>
24. Latvijos Respublikos teismo ekspertų statymas // <http://www.likumi.lv/doc.php?id=144788>
25. , . ó . , 2005.

## II. Specialioji literatūra

26. A.Kriščiukaičio suredaguotas 1924 m. Baudžiamąjo proceso statymas // Teisė. Nr. 6. 1924.
27. Burda R., J.Juškevičiūtė Specialieji finišo naudojimo formų Lietuvos baudžiamajame procese optimizavimas // Jurisprudencija, 2006, t. 11(89).
28. Chrystowski T. Post powanie przygotowawcze ze stanowiska procedury karnej kryminalistyki. Warszawa, 1990.
29. Ch. T. Mc Cormic Mc Cormic on Evidence - St. Paul, Minn.: West Publ., 1992. Vol.I.
30. Federal Criminal code and rules of St.Paul Minn.: West Publishing company, 1993.

31. Filosofijos flodynas. Vilnius: Mintis, 1975.
32. Hanausek T. Zarys taktyki kryminalistycznej. Warszawa , 1994.
33. Kopczyński G. Konfrontacja biegłych w polskim procesie karnym. Warszawa, 2008.
34. Juodkait G. Mokslini rodym panaudojimas ufsienio –ali ir Lietuvos baudffiamajame procese // Teis . 1997, Nr. 31.
35. Juodkait G. - Teismo ekspertiz s i–vad formulavimas // Teis Nr. 32, Vilnius: VU, 1998.
36. Juodkait G. - Teis s ekspertiz s samprata ir kompetencija // Jurisprudencija. 1999, Nr. 11(3).
37. Juodkait -Granskien G. ó Teismo ekspertiz s i–vad vertinimas // Jurisprudencija. 2001, Nr. 22(14).
38. Juodkait -Granskien G. ó Teismo ekspertiz s reglamentavimo dabartis ir perspektyvos // Teis Nr. 35, Vilnius: VU, 2000.
39. Ju–kevi i t J. ó Speciali flini panaudojimo tiriant nusikaltimus procesini form apffvalga // Jurisprudencija. 1998, Nr. 9 (1).
40. Ju–kevi i t J. Speciali flini panaudojimas tiriant nusikaltimus: b kl ir perspektyvos: daktaro dis. LTUó Vilnius., 1998.
41. Kalinowski S. Biegly I jego opinia. Warszawa, 1994.
42. Kriminalistikos ir teismo ekspertiz s problemos // Vilnius: Lietuvos teismo ekspertiz s institutas, 1996.
43. Lietuvos Respublikos baudffiamojo proceso kodekso komentaras, I ir II tomai // aut. kolektyvas, Vilnius: Teisin s informacijos centras, 2003.
44. Lietuvos Respublikos baudffiamojo proceso kodekso komentaras // aut. kolektyvas, Vilnius: Teisin s informacijos centras, 2001.
45. Lietuvi–koji enciklopedija. Kaunas, 1939. T. VII.
46. Palskys E. Procesin specialisto pad tis, parengtiniame tardyme // Soc. teis . 1968, Nr. 3.
47. Palskys E. Lietuvos kriminalistikos istorijos apybraiflos // Vilnius: LPA, 1995.
48. Palskys E. Lietuvos kriminalistikos istorijos apybraiflos (1918-1940). Monografin studija. - Vilnius: LPA, 1995
49. Palskys E., Kazlauskas M., Danisevi ius P. Kriminalistika. - Vilnius: Mintis, 1985.
50. Po–i nas P. Kriminalistin s ekspertiz s. ó Vilnius: Teismo ekspertiz s institutas, 1997.
51. Po–i nas P. Teismo ekspertiz s pagrindai. ó Vilnius: Teismo ekspertiz s institutas, 1994.
52. Psichologijos flodynas. Vilnius: Mintis, 1993.
53. Profesoriaus A.Kri– iukai io perffi r tos baudffiamojo proceso paskaitos. Kaunas. 1928.

54. Radzevičius E. Speciali flini panaudojimas tiriant nusikaltimus darb saugos taisykli reikalavim pafleidimus: teorija ir praktika Lietuvoje: daktaro dis. Soc. mokslai: teis . Vilnius., 2006.
55. Radzevičius E. Speciali flini taikymas tiriant nusikalstamus darb saugos taisykli pafleidimus // Jurisprudencija. 2003, Nr. 43 (35).
56. Rinkevičius J. Teismo ekspert nepriklausomumas // Jurisprudencija. 2001, 22(14).
57. Rinkevičius J., Juodkait -Granskien G. Apie galimus teismo ekspertiz s reglamentavimo b dus// Jurisprudencija. 2000, Nr. 18 (10).
58. Rinkevičius J. Procesiniai rodin jimo baudfliamojoje byloje pagrindai. ó Vilnius, 1990.
59. Stungys K. Speciali flini samprata ir j panaudojimo ypatumai // Jurisprudencija. 2004, Nr. 52(44).
60. Tarptautini flodffi flodynas // Vaitkevi it V. Vilnius: flodynas. 1999-2000, T .1
61. Tarptautini flodffi flodynas ó Alma littera, 2001.
62. Talalien D. Teismo ekspertiz s formulavimo praktika ir problemos // Jurisprudencija. 2000, Nr. 18 (10).
63. Technika kryminalistyczna / pod. red. W. K dzierskiego. ó T.1.-3. Szczytno, 1993 ó 1995.
64. Teismo ekspertiz s, j skyrimas, klausim formulavimas ir medffiagos joms rengimas. - Vilnius: Lietuvos teismo ekspertiz s centras, 2004.
65. Tomaszewski T. Postanowienie o powiedzeniu bieglego w teorii i praktyce // Problemy kryminalistyki. 1984, Nr.163
66. K dzierski W. Biegli prywatni w Polsce // Jurisprudencija.2000, Nr. 18 (10). P.41.
67. Verteikis P. Teismo medicinos ekspertiz // Teis . 1940. Nr. 50.
68. V.R. Ekspertiz s vaidmuo // Teisininkas,1937 Nr.4.
69. fialkauskas K. Psichiatrin s ekspertiz s reikalu // Kriminalistikos flinynas. 1935. Nr. 1.
70. A . . // Jurisprudencija. 2001, Nr. 22(14).
71. . . // . , 1993.
72. . . // . , 1986.
73. . . ( - .) ó , 1990.
74. . . . ó . . 1973
75. . ó . p . . . ó : , 1995.

76. . . - . ó : . .  
 š õ, 1964.
77. . - . . . „ . „  
 : , 1999.
78. . . - . ó , 1995.
79. - : // . . . . ó : ,  
 1997.
80. . .  
 ó . , 1978.
81. : . - : , 1987.
82. „ .  
 . //
- . 2005. . 6.
83. . . - . - : ,  
 1976.

### III. Elektroniniai (interneto) šaltiniai.

84. Lietuvos Respublikos Seimas, [www.lrs.lt](http://www.lrs.lt)
85. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, [www.tm.lt](http://www.tm.lt)
86. Lietuvos Respublikos aukščiausiasis teismas, [www.lat.lt](http://www.lat.lt)
87. Lietuvos Respublikos aukščiausiasis teismas, [www.lat.litlex.lt](http://www.lat.litlex.lt)
88. Teisinės informacijos portalas, [www.infolex.lt](http://www.infolex.lt)
89. Lietuvos teismo ekspertizės centras, [www.ltec.lt](http://www.ltec.lt)
90. Lietuvos policija, [www.policija.lt](http://www.policija.lt)
91. Teismo ekspertizės tyrimų portalas, [www.tet.lt](http://www.tet.lt)
92. Lietuvos prokuratūra, [www.prokuraturos.lt](http://www.prokuraturos.lt)
93. Dabartinis Lietuvių kalbos fodynas, [www.autoinfo.lt](http://www.autoinfo.lt)
94. Rusijos teisinės informacijos portalas, [www.lawmix.ru](http://www.lawmix.ru)
95. Latvijos Respublikos oficialus laikraštis, <http://www.vestnesis.lv>
96. Vokietijos organizacija šIbB Forensic engineeringõ, [www.ibb-forensic.de](http://www.ibb-forensic.de)
97. Lenkijos teisinės informacijos portalas, [www.amsik.pl](http://www.amsik.pl)
98. Lenkijos kriminalistikos forumas, [www.kryminalistyka.fr.pl](http://www.kryminalistyka.fr.pl)
99. Lenkijos teisinės informacijos portalas, [www.profinfo.pl](http://www.profinfo.pl)

100. Lenkijos teisinis informacijos portalas, [www.prawo.lex.pl](http://www.prawo.lex.pl)
101. Lenkijos teisinis informacijos portalas, [www.karne.pl](http://www.karne.pl)

## Santrauka

### PRIVATŪS EKSPERTAI IR JŲ VAIDMUO TEISMO PROCESĖ

**Raktiniai žodžiai:** *specialios žinios, privatūs teismo ekspertai, valstybiniai ekspertai, ekspertizė, specialistas, ekspertas.*

Nepakankamas speciali flini panaudojimas renkant ir tiriant rodymus gali lemti nusikaltimus tirian i institucij veiklos tr kumus, flem nusikaltim i-ai-kinimo lyg , prast j i-tyrimo kokyb . Ypatinga vieta tur t b ti skiriama speciali flini panaudojimui tiriant nusikaltimus. Tod l specialistas ir ekspertas –aukiami dalyvauti teisme bylos nagrin jimo dalyvi pra-ymu ar teismo iniciatyva, kai baudfliamosios bylos aplinkyb ms nustatyti reikia speciali (mokslo, meno, technikos ir kt.) flini , ta iau ne i-teis s ir ne i-gyvenimi-kos patirties sri i .

Darbe nagrin jama priva i ekspert ir valstybini ekspert veiklos statyminio reglamentavimo privalumai ir tr kumai, analizuojamas j vaidmuo Lenkijos, Latvijos ir Lietuvos teismo procese, aptariamos pagrindin s problemos su kuriomis susiduria privat s ekspertai. Supafflininama su valstybini bei priva i teismo ekspert ekspertiz s akt vertinimu teism praktin je veikloje. Analizuojami atliktos anketin s apklausos priva i bei valstybini ekspert , teis j , prokuror ir advokat atsakymai, aptariamos svarbiausios j i-skiriamos problemos.

LR teismo ekspertiz s statyme pirm kart paminima priva i teismo ekspert s voka, kuri veickl , kaip ir valstybini ekspert , reglamentuoja LR BPK. LR teismo ekspertiz s statymu tvirtinti kvalifikaciniai reikalavimai valstybiniams ir privatiems teismo ekspertams, teismo eksperto kvalifikacijos suteikimo tvarka, speciali flini panaudojimo atliekant teismo ekspertizes s lygos bei tvarka, ekspert statusas, nepriklausomumas ir atsakomyb . Deja, reglamentuojant priva i ekspert veickl yra nemaflai tr kum , o j atlikt tyrim panaudojimo praktika n ra pakankamai efektyvi, tuo pa iu nei-naudojamos speciali flini panaudojimo galimyb s. Spar iai besivystant mokslui bei technikai, priva i ir valstybini ekspert vaidmuo tiriant nusikaltimus vis auga.

## Summary

### PRIVATE EXPERTS AND THEIR ROLE IN THE COURT TRIAL

**Key words:** *special knowledge, specialist, expert, private forensic experts, public forensic experts.*

Lack of special knowledge during collection and investigation of evidence could decide about work quality of investigational institutions, low level of crime explanation, and poor quality of investigation itself. Special attention should be paid to use of special knowledge during crime investigation.

Specialist and expert are used to be summoned to the court by the request of the court participants or the initiative of the court when special knowledge (including science, art, technological, etc.) except for law and lifelike experience is needed to find out the circumstances of the criminal case.

We examine advantages and disadvantages of private and public experts' activity legislation, analyze their role in court proceedings in Poland, Latvia and Lithuania, and discuss the main problems faced by private experts. We introduce the court's assessment of public and private forensic experts' acts of expertise in judicial practice. We analyze questionnaires completed by private and public experts, judges, prosecutors and lawyers and discuss the most important problems distinguished by them.

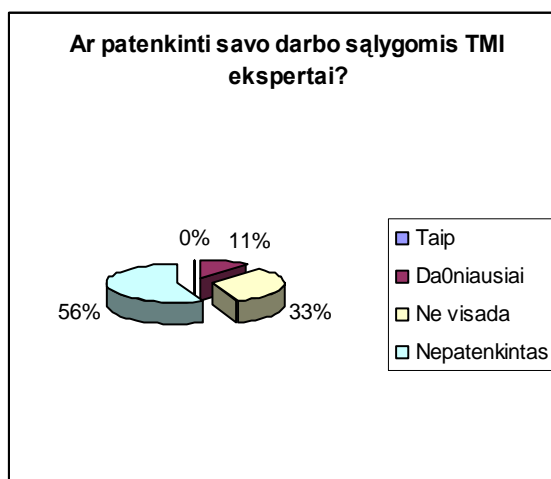
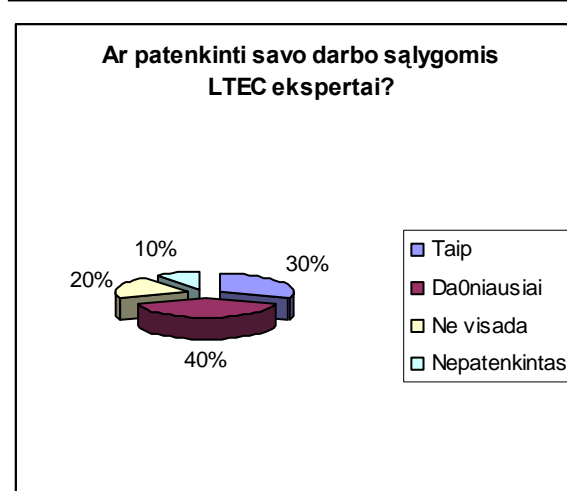
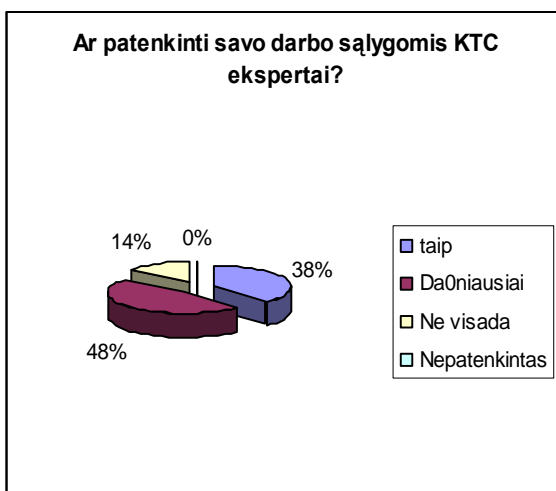
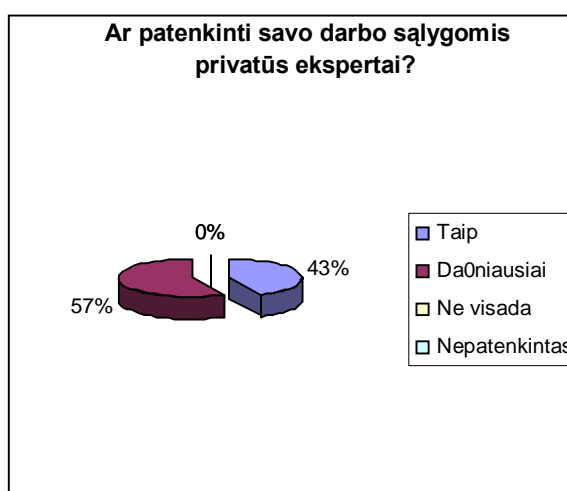
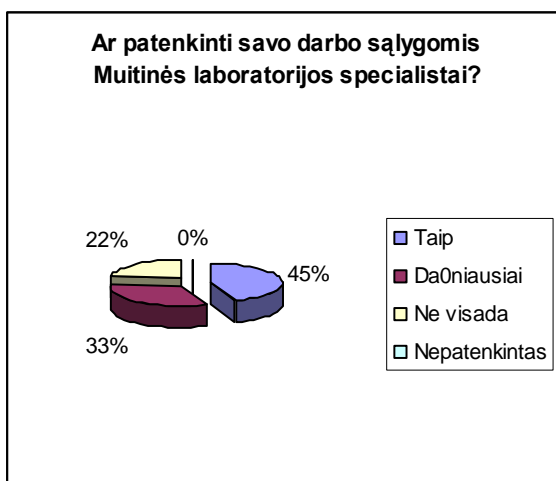
It is the first time when the concept of Private Forensic Experts was mentioned in Lithuanian Republic Forensic Science Act, whose activity as well as that of the public experts, is defined by Lithuanian Code of Criminal Procedure. Lithuanian Republic Forensic Science Act enforces qualification requirements for public and private forensic experts, qualification granting order, conditions and order for using special knowledge while carrying out forensic expertise, experts' status, independence and responsibility.

Unfortunately, there are a number of shortcomings in the regulation of private experts' activities, and the practices using their studies are not efficient enough, at the same time the opportunities for using special knowledge are missed. During the rapid development of science and technology, the role of private and public experts in criminal investigations continues to grow.

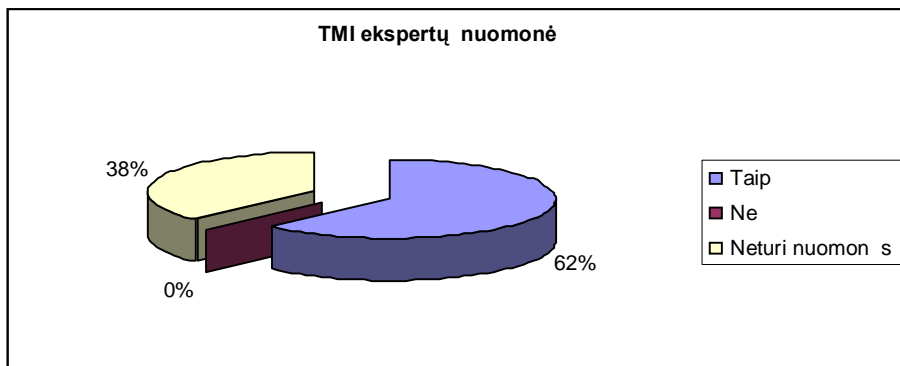
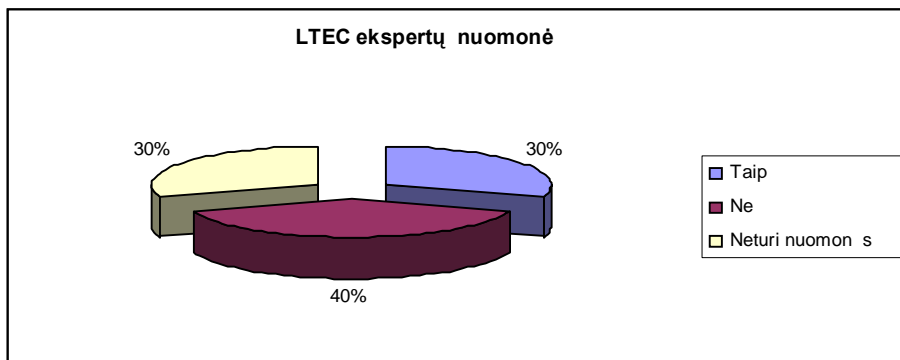
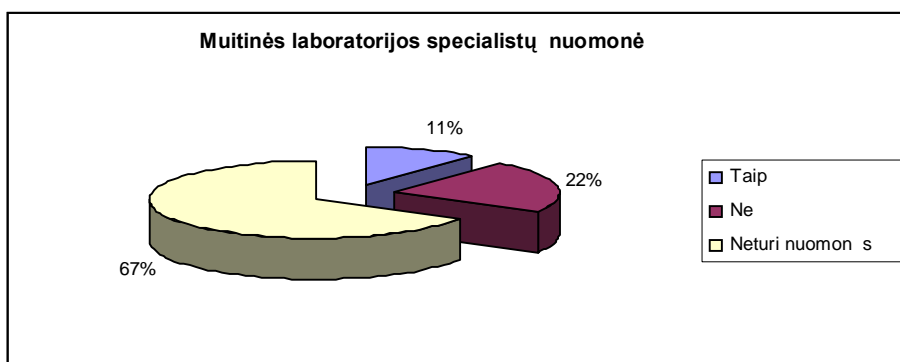
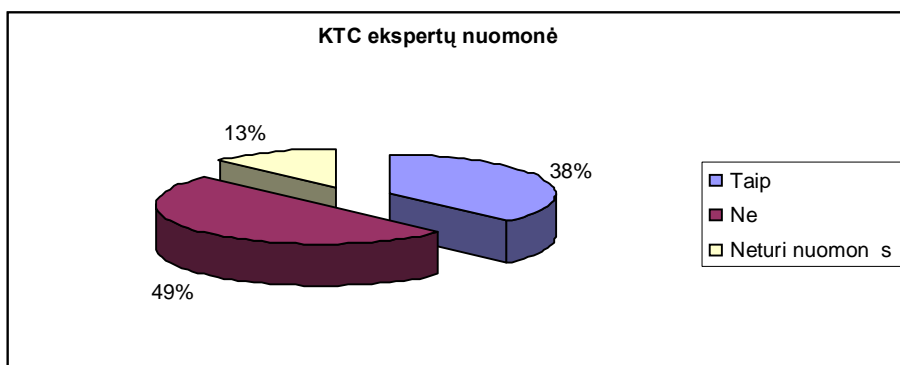
# **PRIEDAI**



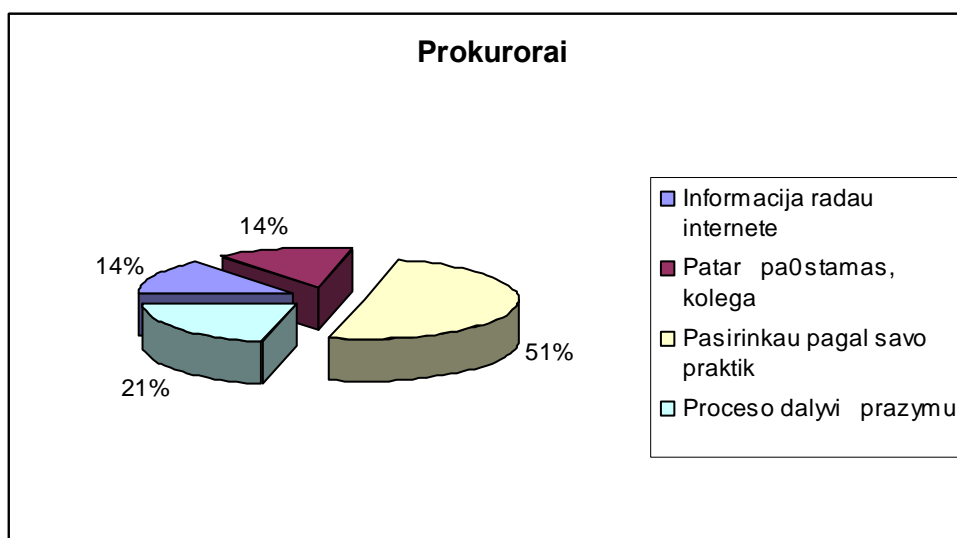
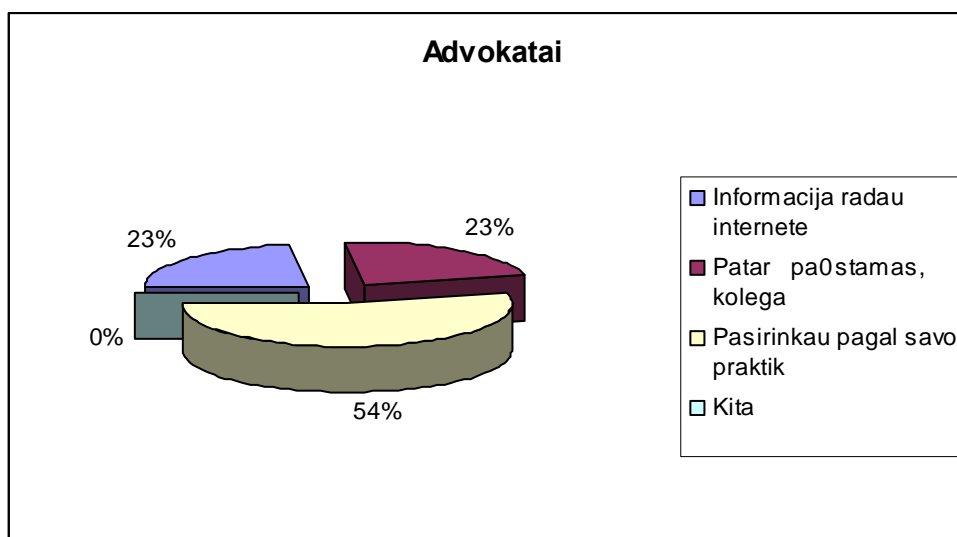
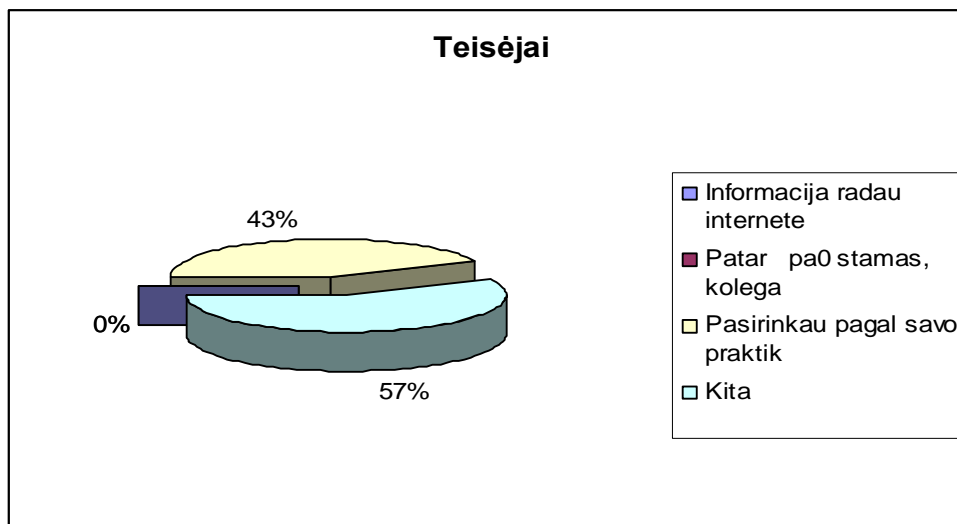
**AR PATENKINTI SAVO DARBO SĄLYGOMIS EKSPERTAI?**



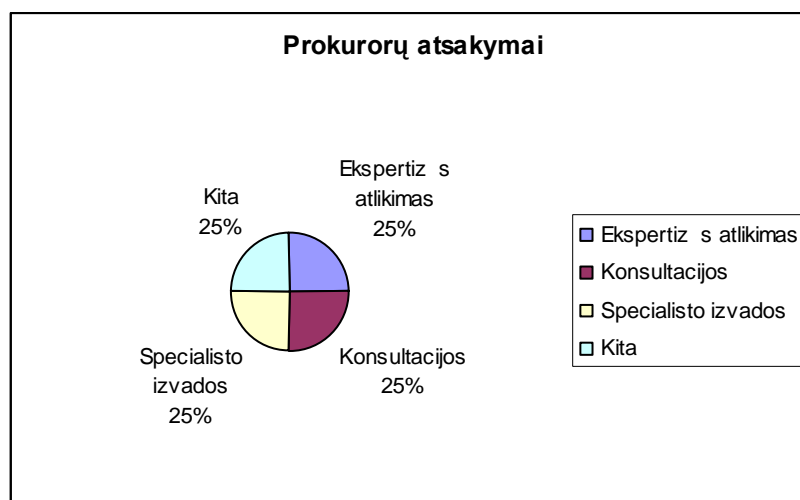
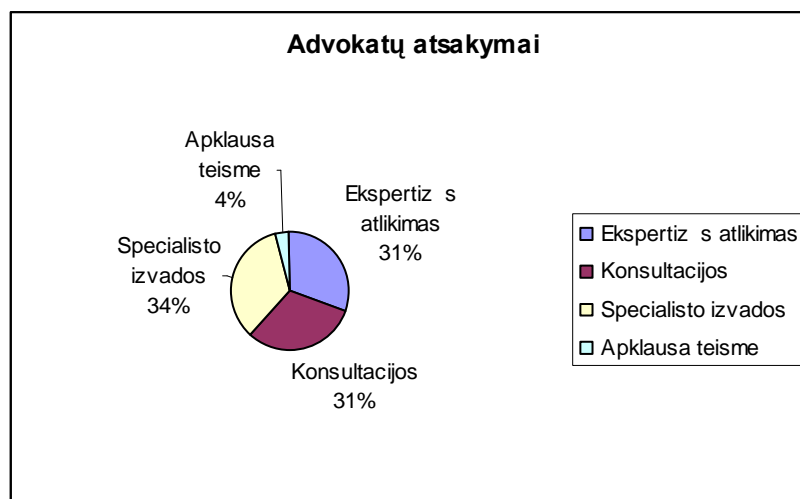
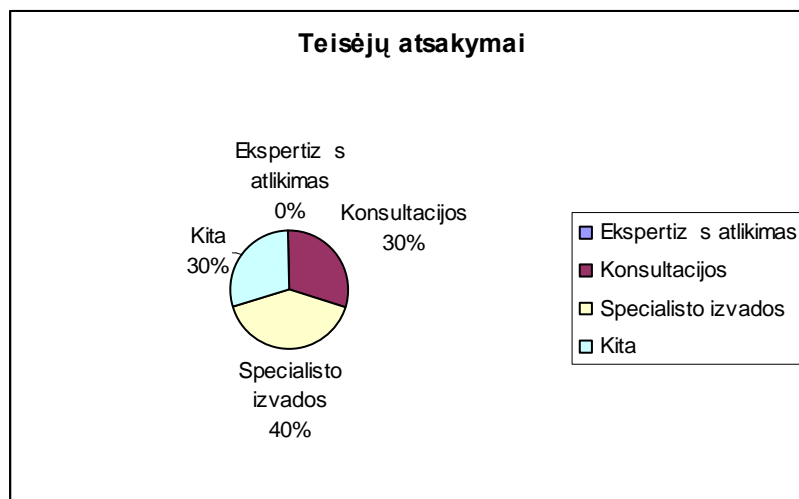
**AR REIKALINGA LIETUVOJE EKSPERTINĘ VEIKLĄ KOORDINUOJANTĮ INSTITUCIJĄ?**



**KAIP PASIRINKOTE EKSPERTINĘ ĮSTAIGĄ?**



**KOKIA SPECIALIŲ ŽINIŲ FORMA, EKSPERTINĖJE VEIKLOJE DALYVAUJA PRIVATŪS EKSPERTAI**



*Anketos, kuri buvo skirta užpildyti privatiems ekspertams, pavyzdys:*

## ANKETA

**Gerbiamas respondente,**

Jūsų dalyvavimas šioje apklausoje yra labai svarbus. Jums pateikiamas klausimynas, kuriuo siekiama suflinoti Jūsų nuomonę apie privačią bei valstybinę ekspertų veiklą Lietuvoje. Maloniai Jūsų prašytume pareikšti savo nuomonę atsakant anketoje pateiktus klausimus.

Informacija, kuri Jūsų pateiksite, pasitarnaus vien mokslui tikslams. Apklausa yra anoniminė. Pateikti duomenys bus naudojami mokslui tiriamajame darbe „Privatūs ekspertai ir jų vaidmuo teismo procese“, rašomame Mykolo Romerio universitete.

*Nuoširdžiai dėkojame už Jūsų atsakymus ir pagalbą !!!*

### **1. Jūsų išsilavinimas :**

- (1) Aukštasis
- (2) Aukštesnysis
- (3) Profesinis
- (4) Kita

### **2. Įrašykite įstaigos pavadinimą, kurioje dirbate:**

- (1) Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras KTC
- (2) Lietuvos teismo ekspertizės centras LTEC
- (3) Mykolo Romerio universiteto Teismo medicinos institutas
- (4) Muitinės Laboratorija
- (5) Privati įstaiga, biuras (nurodykite kokia tai įstaiga)
- (6) Kita

### **3. Jūsų lytis:**

- (1) Moteris
- (2) Vyras

### **4. Jūsų ekspertinio darbo stažas :**

- (1) Nuo 1 iki 5 metų .
- (2) Nuo 5 iki 10 metų .
- (3) Nuo 10 iki 15 metų .
- (4) Virš 15 metų .

**5. Kokias specialias studijas esate baigę? (nurod studij program ra–ykite baigimo metus).**

- (1) Technines, .....m.
- (2) Teisines,.....m.
- (3) Socialiniai mokslai,.....m.
- (4) Chemija,.....m.
- (5) Fizika,.....m.
- (6) Biologija,.....m.
- (6) Kita.....m.

**6. Koks yra Jūsų darbo pobūdis įstaigoje, kurioje dirbate?**

- (1) Vadovas (direktorius, vir–ininkas)
- (2) Ekspertas
- (3) Kita..

**7. Kokias ekspertizes atliekat? (apibraukite reikiam ).**

- Ra–ysenos ekspertizes;
- Lingvistikos (autoryst s) ekspertizes;
- Kalbos, balso bei garso signal ir j ra–ymo priemoni (fonoskopines) ekspertizes;
- Dokument (dokument rekvizit , dokument medfliag , spausdint tekst ir spausdinimo priemoni ) ekspertizes;
- Portret ekspertizes;
- Trasologines ekspertizes;
- Daktiloskopin s ekspertizes;
- Transporto trasologines ekspertizes;
- Balistines ekspertiz s;
- <sup>TM</sup>vio p dsak ekspertizes;
- Ne–aunam j ginkl ekspertizes;
- Pluo–tini medfliag ekspertizes;
- Plastik (polimerini medfliag ) ekspertizes;
- Dafl ekspertizes;
- Naftos produkt ekspertizes;
- Narkotini ir psichotropini medfliag ekspertizes;
- Alkoholini skys i ir aparat naminei degtinei gaminti ekspertizes;
- Stiklo ekspertizes;
- Metal ekspertizes;
- Metalografines ekspertizes;
- Dirvoftemio ekspertizes;
- Augalin s ir gyvulin s kilm s objekt ekspertizes;
- Bankininkyst s ekspertizes;
- Buhalterines ekspertizes;
- Finans ekspertizes;
- Darbo ekonomikos ekspertizes;
- Eismo vyki ekspertizes;

- Gaisr ekspertizes;
- Darb saugos ekspertizes;
- Elektros energijos apskaitos prietais ekspertizes;
- Informacini technologij ekspertizes;
- Fonogram , audiovizualini k rini ir kompiuterini flaidybini ir video program laikmenose ekspertizes;
- Vaizd ekspertizes;
- Kita

**8. Kiek ekspertizių per mėnesį atliekate?**

- (1) Nuo 1 iki 5 ekspertizi .
- (2) Nuo 5 iki 10 ekspertizi .
- (3) Nuo 10 iki 15 ekspertizi .
- (4) Nuo 15 iki 25 ekspertizi .
- (5) Vir–25 ekspertizi .
- (6) Kita ( ra–ykite savo skai i )

**9. Ar esate patenkinti ekspertizių atlikimo kokybe Lietuvoje? (savo atsakym motyvuokite ir nurodykite priežast d l ko taip manote).**

- (1) Esu labai patenkinta(s).
- (2) Patenkinta(s).
- (3) Nelabai patenkinta(s)
- (4) Nepatenkinta(s)

**10. Ar tenka (tekdamo) atlikinėti ekspertizes kaimyninių šalių ( Latvijos, Lenkijos, Rusijos) prašymu? (nurodykite konkre iai –al bei kokia tai buvo ekspertiz ).**

- (1) Latvija
- (2) Lenkija
- (3) Rusija
- (4) Kita

**11. Ar Lietuvos teismo ekspertizės įstatymas Jūsų manymu pakankamai išsamiai reglamentuoja ekspertinę veiklą? (savo atsakym motyvuokite nurodydami tr kumus, bei nurodykite kas J s manymu jame dar tur t b ti pamin ta)**

- (1) Gerai .
- (2) Patenkinamai
- (3) Blogai.
- (4) Visi–kai blogai.
- (5) Kita.

**12. Ar Jūsų manymu Lietuvos teismo ekspertizės įstatyme yra tinkamai apibrėžta privati ekspertinė veikla? ( jei nepakankamai, nurodykite, kod l?).**

- (1) Taip pakankamai.

(2) Ne nepakankamai

**13. Kokių dar teisinių aktų, reglamentuojančių (privačių) teismo ekspertų veiklą, Jūsų manymu reikėtų (trūksta) Lietuvoje?** ( nurodykite, koks tai galėtų būti teisinis aktas arba pan. ir kaip jis turėtų reglamentuoti).

**14. Su kokiomis problemomis dažniausiai susiduriate atliekant savo ekspertines funkcijas? Reitinguokite pagal svarbą** (tu– išius langelius flym kite ne varnelėmis, o flym kite skaičiais pagal svarbą).

- (1) Teisinio reglamentavimo
- (2) Metodikos stokos
- (3) Metodikų sertifikavimo
- (4) Techninio aprašymo
- (5) Literatūros stokos
- (6) Kvalifikacijos kėlimo
- (7) Darbo organizavimo
- (8) Didelio krėvio
- (9) Tarptautinio bendradarbiavimo
- (10) Bendradarbiavimo su ufsakovais
- (11) Medfliagos ekspertizei parengimo kokybė
- (12) Klausimų formulavimo
- (13) Kitos ( ra–ykite)

**15. Ar esate patenkinti savo darbo sąlygomis?**

- (1) Taip
- (2) Dažniausiai
- (3) Ne visada
- (4) Nepatenkintas

**16. Ar dažnai susiduriate su per dideliu darbo krėviu?** (pasirinkus atsakymą šNesusiduriuõ 17 kl. atsakinėti nereikia).

- (1) Labai dažnai
- (2) Ne visada
- (3) Retkarčiais
- (4) Nesusiduriu

**17. Kaip per didelis darbo krėvis Jūsų manymu neigiamai įtakoja ekspertinę veiklą** (savo atsakymą trumpai motyvuokite).

- (1) Atlikimo terminus
- (2) Kokyb
- (3) Tyrimo pilnum
- (4) Padidina klaidos rizik
- (5) Kita



**18. Kiek ekspertizių per mėnesį ir per metus esate atlikę daugiausiai?** (rašykite tiksliai skaičius, jei pamenate, jei ne, tai maždaug kiek).

a) per mėnesį.....b) per metus.....

**19. Ar esate pakankamai aprūpinti technika, kurią naudojate ekspertizių atlikimui?**

- (1) Aprūpinti labai gerai ....
- (2) Aprūpinti ne visa technika....
- (3) Silpnai aprūpinti.
- (4) Visiškai neaprūpinti.

**20. Kaip vertinate valstybinių ekspertų veiklą bei jų atliekamų ekspertizių kokybę?** (atsakymą motyvuokite).

- (1) Labai gerai .
- (2) Gerai.
- (3) Blogai .
- (4) Visiškai blogai.
- (5) Kita.

**21. Ar esate patenkinti savo darbu?**

- (1) Labai patenkinti
- (2) Patenkinti
- (3) Dirbu dėl pinigų
- (4) Nepatenkinti

**22. Kas Jus paskatino užsiimti privačia ekspertine veikla?**

- (1) Mafas atlyginimas valstybinėje staigoje
- (2) Prastos (blogos) darbo sąlygos valstybinėje staigoje
- (3) Darbo krūvis mafesnis
- (4) Palikau ankstesnį darbą dėl blogo kolektyvo
- (5) Prastas materialinis - techninis aprūpinimas valstybinėje staigoje
- (6) Dėl didesnio atlyginimo
- (7) Kita.

**23. Kur esate dirbęs anksčiau?** (nurodykite staigos pavadinimą bei kokias ekspertizes atlikinėjote?)

**24. Ar teko atlikti pakartotinę (papildomą) ekspertizę, kai jau buvo gauta ekspertizės išvada?**

- (1) Tenka dažnai
- (2) Retkarbiais
- (3) Neteko
- (4) Kita.

**25. Ar Jūsų įstaiga (Jūs) esate aprūpinti aprobuotom tyrimo metodikom?** (nurodykite kokios tai metodikos ir kur jas gaunate Jūsų arba įstaiga, kurioje dirbate)

- (1) Taip
- (2) Ne
- (3) Ne visada
- (4) Kita

**26. Ar gali privatus ekspertas, nesumokėjęs, naudotis tyrimo metodikom? (savo atsakym argumentuokite).**

- (1) Taip gali
- (2) Ne negali.

**27. Ar esate aprūpinti darbe mokslinė literatūra?**

- (1) Aprūpintas pilnai
- (2) Aprūpintas iš dalies
- (3) Neapūpintas
- (4) Kita.

**28. Ar įstaiga, kurioje dirbate yra akredituota?**

- (1) Taip
- (2) Ne
- (3) Nežinau

**29. Ar palaikote (bendradarbiaujate) ryšius su užsienio šalių ekspertinėmis įstaigomis bei ekspertais (nurodykite su kokiomis šalimis palaikote ryšius, bendradarbiaujate)**

- (1) Turime (šalimis.....)
- (2) Neturime
- (3) Kita.....

**30. Kada paskutinį kartą kėlėte kvalifikaciją?**

- (1) Kiek laiko prieš (nurodykite prieš kiek laiko, m., m. n. ....)
- (2) Niekada
- (3) Kita...

**31. Kokia forma kėlėte savo kvalifikaciją?**

- (1) Konferencija
- (2) Seminaras
- (3) Tobulinimosi kursai
- (4) Stažuotė
- (5) Metodikos susavinimas
- (6) Kita.....

**32. Ar dirbate mokslinį darbą ?**

- (1) Taip (nurodykite kod ?.....)
- (2) Ne
- (3) Kita

**33. Kaip vertinate Lietuvos Respublikos ekspertinės veiklos reglamentavimą? (savo atsakym motyvuokite).**

- (1) Vertinu Teigiamai
- (2) Vertinu Neigiamai
- (3) Kita

**34. Ar reikalinga ekspertinę veiklą koordinuojanti institucija?(nurodykite, kod I taip manote)**

- (1) Taip (.....)
- (2) Ne (.....)
- (3) Kita (.....)

**35. Kas yra pagrindiniai užsakovai jūsų ekspertinėje įstaigoje ( pas Jus) ?**

- (1) VRM
- (2) Prokurat ra
- (3) VSD
- (4) Muitin
- (5) VSAT
- (6) Policija
- (7) Kita..

**36. Ar esate įrašyti i Teisingumo ministerijos teismo ekspertų sąrašą?**

- (1) Taip
- (2) Ne
- (3) Kita.

*Anketos, kuri buvo skirta užpildyti valstybiniam ekspertams, pavyzdys:*

## ANKETA

**Gerbiamas respondente,**

Jūsų dalyvavimas šioje apklausoje yra labai svarbus. Jums pateikiamas klausimynas, kuriuo siekiama suflinoti Jūsų nuomonę apie privatinę bei valstybinę ekspertų veiklą Lietuvoje. Maloniai Jūs prašytume pareikšti savo nuomonę atsakant anketoje pateiktus klausimus.

Informacija, kuri Jūs pateiksite, pasitarnaus vien mokslui tikslams. Apklausa yra anoniminė. Pateikti duomenys bus naudojami mokslui tiriamajame darbe „Privatinis ekspertai ir jų vaidmuo teismo procese“, rašomame Mykolo Romerio universitete.

*Nuoširdžiai dėkojame už Jūsų atsakymus ir pagalbą !!!*

**1. Jūsų išsilavinimas :**

- (1) Aukštasis
- (2) Aukštesnysis.
- (3) Profesinis
- (4) Kita.

**2. Įrašykite įstaigos pavadinimą, kurioje dirbate:**

- (1) Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras KTC
- (2) Lietuvos teismo ekspertizės centras LTEC
- (3) Mykolo Romerio universiteto Teismo medicinos institutas
- (4) Muitinės laboratorija
- (5) Privatinė staiga (biuras).
- (6) Kita.

**3. Jūsų lytis:**

- (1) Moteris
- (2) Vyras

**4. Jūsų ekspertinio darbo stažas :**

- (1) Nuo 1 iki 5 metų .
- (2) Nuo 5 iki 10 metų .
- (3) Nuo 10 iki 15 metų .
- (4) Virš 15 metų .

5. **Kokias specialias studijas esate baigę?** (nurod studij program ra-ykite baigimo metus).
- (1) Technines, .....m.
  - (2) Teisines,.....m.
  - (3) Socialiniai mokslai,.....m.
  - (4) Chemija,.....m.
  - (5) Fizika,.....m.
  - (6) Biologija,.....m.
  - (6) Kita.....m
6. **Koks yra Jūsų darbo pobūdis įstaigoje, kurioje dirbate?**
- (1) Vadovas (direktorius, vir-ininkas)
  - (2) Ekspertas
  - (3) Kita...
7. **Kokias ekspertizes atliekat?** (apibraukite reikiam ).
- Ra-ysenos ekspertizes;
  - Lingvistikos (autoryst s) ekspertizes;
  - Kalbos, balso bei garso signal ir j ra-yimo priemoni (fonoskopines) ekspertizes;
  - Dokument (dokument rekvizit , dokument medfliag , spausdint tekst ir spausdinimo priemoni ) ekspertizes;
  - Portret ekspertizes;
  - Trasologines ekspertizes;
  - Daktiloskopin s ekspertizes;
  - Transporto trasologines ekspertizes;
  - Balistines ekspertiz s;
  - <sup>TM</sup>vio p dsak ekspertizes;
  - Ne-aunam j ginkl ekspertizes;
  - Pluo-tini medfliag ekspertizes;
  - Plastik (polimerini medfliag ) ekspertizes;
  - Dafl ekspertizes;
  - Naftos produkt ekspertizes;
  - Narkotini ir psichotropini medfliag ekspertizes;
  - Alkoholini skys i ir aparat naminei degtinei gaminti ekspertizes;
  - Stiklo ekspertizes;
  - Metal ekspertizes;
  - Metalografines ekspertizes;
  - Dirvoftemio ekspertizes;
  - Augalin s ir gyvulin s kilm s objekt ekspertizes;
  - Bankininkyst s ekspertizes;
  - Buhalterines ekspertizes;
  - Finans ekspertizes;
  - Darbo ekonomikos ekspertizes;
  - Eismo vyki ekspertizes;
  - Gaisr ekspertizes;

- Darb saugos ekspertizes;
- Elektros energijos apskaitos prietais ekspertizes;
- Informacini technologij ekspertizes;
- Fonogram , audiovizualini k rini ir kompiuterini flaidybini ir video program laikmenose ekspertizes;
- Vaizd ekspertizes;
- Kita

**8. Kiek ekspertizių per mėnesį atliekate?**

- (1) Nuo 1 iki 5 ekspertizi .
- (2) Nuo 5 iki 10 ekspertizi .
- (3) Nuo 10 iki 15 ekspertizi .
- (4) Nuo 15 iki 25 ekspertizi .
- (5) Vir–25 ekspertizi .
- (6) Kita ( ra–ykite savo skai i ) .....

**9. Ar esate patenkinti ekspertizių atlikimo kokybe Lietuvoje?** (savo atsakym motyvuokite ir nurodykite priežast d l ko taip manote).

- (1) Esu labai patenkinta(s).....
- (2) Patenkinta(s).....
- (3) Nelabai patenkinta(s).....
- (4) Nepatenkinta(s)....

**10. Ar tenka (tekdamo) atlikinėti ekspertizes kaimyninių šalių (Latvijos, Lenkijos, Rusijos) prašymu?** (nurodykite konkre iai –al bei kokia tai buvo ekspertiz ).

- (1) Latvija.....
- (2) Lenkija.....
- (3) Rusija.....
- (4) Kita.....

**11. Ar Lietuvos teismo ekspertizės įstatymas Jūsų manymu pakankamai išsamiai reglamentuoja ekspertinę veiklą?** (savo atsakym motyvuokite nurodydami tr kumus, bei nurodykite kas J s manymu jame dar tur t b ti pamin ta)

- (1) Gerai .....
- (2) Patenkinamai .....
- (3) Blogai.....
- (4) Visi–kai blogai.....
- (5) Kita....

**12. Ar Jūsų manymu Lietuvos teismo ekspertizės įstatyme yra tinkamai apibrėžta privati ekspertinė veikla?** ( jei nepakankamai, nurodykite, kod l?).

- (1) Taip pakankamai....

(2) Ne nepakankamai ....

**13. Kokių dar teisinių aktų, reglamentuojančių (privačių) teismo ekspertų veiklą, Jūsų manymu reikėtų (trūksta) Lietuvoje?** ( nurodykite, koks tai galėtų būti teisinis aktas arba pan. ir kaip jis turėtų reglamentuoti).

**14. Su kokiomis problemomis dažniausiai susiduriate atliekant savo ekspertines funkcijas? Reitinguokite pagal svarbą** (tu– išius langelius flym kite ne varnelėmis, o flym kite skaičiais pagal svarbą).

- (1) Teisinio reglamentavimo
- (2) Metodikų stokos
- (3) Metodikų sertifikavimo
- (4) Techninio aprašymo
- (5) Literatūros stokos
- (6) Kvalifikacijos kėlimo
- (7) Darbo organizavimo
- (8) Didelio krėvio
- (9) Tarptautinio bendradarbiavimo
- (10) Bendradarbiavimo su ufsakovais
- (11) Medfliagos ekspertizei parengimo kokybė
- (12) Klausimų formulavimo
- (13) Kitos ( ra–ykite)

**15. Ar esate patenkinti savo darbo sąlygomis?**

- (1) Taip
- (2) Dažniausiai
- (3) Ne visada
- (4) Nepatenkintas

**16. Ar dažnai susiduriate su per dideliu darbo krėviu?** (pasirinkus atsakymą šNesusiduriuõ 17 kl. atsakinėti nereikia).

- (1) Labai dažnai
- (2) Ne visada
- (3) Retkarčiais
- (4) Nesusiduriu

**17. Kaip per didelis darbo krėvis Jūsų manymu neigiamai įtakoja ekspertinę veiklą** (savo atsakymą trumpai motyvuokite).

- (1) Atlikimo terminus
- (2) Kokyb
- (3) Tyrimo pilnum
- (4) Padidina klaidos rizik
- (5) Kita

**18. Kiek ekspertizių per mėnesį ir per metus esate atlikę daugiausiai?** (rašykite tikslų skaičių, jei pamenate, jei ne, tai maždaug kiek).

a) per mėnesį.....b) per metus.....

**19. Ar esate pakankamai aprūpinti technika, kurią naudojate ekspertizių atlikimui?**

- (1) Aprūpinti labai gerai .....
- (2) Aprūpinti ne visą techniką.....
- (3) Silpnai aprūpinti.....
- (4) Visiškai neaprūpinti.....

**20. Kaip vertinate privačių ekspertų veiklą bei jų atliekamų ekspertizių kokybę?** (atsakymą motyvuokite).

- (1) Labai gerai .....
- (2) Gerai.....
- (3) Blogai .....
- (4) Visiškai blogai.....
- (5) Kita.....

**21. Ar esate patenkinti savo darbu?**

- (1) Labai patenkinti.
- (2) Patenkinti
- (3) Dirbu dėl pinigų
- (4) Nepatenkinti.

**22. Kur esate dirbęs anksčiau?** (nurodykite staigos pavadinimą bei kokias ekspertizes atlikinėjote?)

**23. Ar teko atlikti pakartotinę (papildomą) ekspertizę, kai jau buvo gauta ekspertizės išvada?**

- (1) Tiesiogiai
- (2) Retkarbiais
- (3) Neteko
- (4) Kita.....

**24. Ar Jūsų įstaiga (Jūs) esate aprūpinti aprobuotomis tyrimo metodikomis?** (nurodykite kokios tai metodikos ir iš kur jas gaunate Jūsų arba įstaiga, kurioje dirbate)

- (1) Taip
- (2) Ne
- (3) Ne visada
- (4) Kita



**25. Ar esate aprūpinti darbe moksline literatūra?**

- (1) Apr pintas pilnai
- (2) Apr pintas i–dalis
- (3) Neapr pintas
- (4) Kita.....

**26. Ar įstaiga, kurioje dirbate yra akredituota?**

- (1) Taip
- (2) Ne
- (3) Nežinau

**27. Ar palaikote (bendradarbiaujate) ryšius su užsienio šalių ekspertinėmis įstaigomis bei ekspertais (nurodykite su kokiomis –alimis palaikote ry–ius, bendradarbiaujate)**

- (1) Turime (–alis.....)
- (2) Neturime
- (3) Kita.....

**28. Kada paskutinį kartą kėlėte kvalifikaciją?**

- (1) K liau prie–( ra–ykite prie–kiek laiko, m., m n. ....)
- (2) Nek liau
- (3) Kita.....

**29. Kokia forma kėlėte savo kvalifikaciją?**

- (1) Konferencija
- (2) Seminaras
- (3) Tobulinimosi kursai
- (4) Stafluot
- (5) Metodikos sisavinimas
- (6) Kita.....

**30. Ar dirbate mokslinį darbą ?**

- (1) Taip (nurodykite kok ?.....)
- (2) Ne
- (3) Kita.....

**31. Kaip vertinate Lietuvos Respublikos ekspertinės veiklos reglamentavimą? (savo atsakym motyvuokite).**

- (1) Vertinu Teigiamai
- (2) Vertinu Neigiamai
- (3) Kita.....

**32. Ar reikalinga ekspertinę veiklą koordinuojanti institucija?(nurodykite, kod l taip manote)**

- (1) Taip (.....)
- (2) Ne (.....)
- (3) Kita (.....)

**33. Kas yra pagrindiniai užsakovai Jūsų ekspertinėje įstaigoje (pas Jus) ?**

- (1) VRM
- (2) Prokuratūra
- (3) VSD
- (4) Muitin
- (5) VSAT
- (6) Policija
- (7) Kita.....

**34. Ar esate įrašyti į TM teismo ekspertų sąrašą?**

- (1) Taip
- (2) Ne
- (3) Kita.....

*Anketos, kuri buvo skirta užpildyti ekspertizų užsakovams, pavyzdys:*

## ANKETA

**Gerbiamas respondente,**

Jūsų dalyvavimas šioje apklausoje yra labai svarbus. Jums pateikiamas klausimynas, kuriuo siekiama suflinoti Jūsų nuomonę apie privačią bei valstybinę ekspertų veiklą Lietuvoje. Maloniai Jūsų prašytume pareikšti savo nuomonę atsakant anketoje pateiktus klausimus.

Informacija, kuri Jūs pateiksite, pasitarnaus vienam mokslui tikslams. Apklausa yra anoniminė. Pateikti duomenys bus naudojami mokslui tiriamajame darbe „Privatūs ekspertai ir jų vaidmuo teismo procese“, rašomame Mykolo Romerio universitete.

*Nuoširdžiai dėkojame už Jūsų atsakymus ir pagalbą !!!*

### 1. Įrašykite įstaigos pavadinimą kurioje dirbate?.

- (1) VRM
- (2) Prokuratūra
- (3) Advokatų kontora
- (4) Teismas
- (5) FNTT
- (6) VSD
- (7) VSAT
- (8) Muitin
- (9) Kita

### 2. Jūsų išsilavinimas?

- (1) Aukštasis.
- (2) Aukštesnysis
- (3) Profesinis
- (4) Kita

### 3. Jūsų lytis?

- (1) Moteris
- (2) Vyras

**4. Jūsų amžius?**

.....

**5. Ar esate kreipęsi pas privačius ekspertus dėl tyrimo atlikimo?**

- (1) Taip
- (2) Ne
- (3) Apie tokius negird jau
- (4) Kita í í í í í í í ..

**6. Į kurią įstaigą kreipėtės dėl ekspertizės atlikimo?**

- (1) LKPB KTC
- (2) LTEC
- (3) MRU TMI
- (4) Privati staiga
- (5) Kita.....

**7. Dėl kokios priežasties buvo kreiptasi į privačius ekspertus?**

- (1) Ekspertizės atlikimo.
- (2) Konsultacijos.
- (3) Specialisto išvados.
- (4) Dalyvavimo procesiniuose veiksmuose.
- (5) Dalyvavimo teismo posėdžiuose.
- (6) Kita.....

**8. Kokios rūšies ekspertizė buvo atlikta?.....**

**9. Ar tenkino atliktos ekspertizės kokybė? (jei buvote nepatenkinti ekspertizės kokybe, nurodykite**

kodį)

- (1) Taip
- (2) Ne í í í
- (3) Kitaí í í

**10. Kokia buvo ekspertizės atlikimo trukmė?**

.....

**11. Ar tenkino įkainiai už atliktą ekspertizę?**

- (1) Taip

- (2) Ne

**12. Kokius trūkumus pastebėjote atlikus ekspertizę?**

- (1) Ilgi ekspertizės atlikimo terminai.
- (2) Prasta kokybė.
- (3) Aukšta kaina.
- (4) Organizaciniai nesklaidumai.
- (5) Kita.....

**13. Ar teko kreiptis dėl papildomos ekspertizės atlikimo?**

- (1) Taip
- (2) Ne
- (3) Kitai išvardinti ..

**14. Ar atlikta ekspertizė įtakojo teisminį procesą (ikiteisminį tyrimą)?**

- (1) Taip
- (2) Ne
- (3) Kitai išvardinti ..

**15. Kaip pasirinkote ekspertinę įstaigą?**

- (1) Informacija radau internete.
- (2) Patarimą pasiūstamas, kolega.
- (3) Pasirinkau pagal savo praktiką.
- (4) Kita.....

**16. Ar tenkina Jus įstatyminis valstybinių ir privačių teismo ekspertų veiklos reglamentavimas?**

- (1) Taip
- (2) Ne
- (3) Kitai išvardinti ..

**17. Ar yra vienodos galimybės pasinaudoti specialiomis žiniomis kaltinamojo ir gynybos pusėmis?**

- (1) Taip
- (2) Visas galimybes turi tik kaltinamąjį pusė.
- (3) Visas galimybes turi tik gynybos pusė.
- (4) Kita.....

**18. Ar galite išvardinti kokių ekspertizių neatlieka valstybiniai ekspertai ir dėl to tenka kreiptis į privačius ekspertus? (reikiamą apibraukite).**

- Rašyenos ekspertizė;
- Lingvistikos (autorystė) ekspertizė;
- Kalbos, balso bei garso signalų ir jų rašymo priemonių (fonoskopinės) ekspertizė;
- Dokumentų (dokumentų rekvizitų, dokumentų medžiagų, spausdintų tekstų ir spausdinimo priemonių) ekspertizė;
- Portretų ekspertizė;
- Trasologinė ekspertizė;
- Daktiloskopinė ekspertizė;
- Transporto trasologinė ekspertizė;
- Balistinė ekspertizė;
- Tūpavimo pėdsakų ekspertizė;
- Neaunamųjų ginklų ekspertizė;
- Pluotinių medžiagų ekspertizė;
- Plastikų (polimerinių medžiagų) ekspertizė;
- Daiktų ekspertizė;
- Naftos produktų ekspertizė;
- Narkotinių ir psichotropinių medžiagų ekspertizė;
- Alkoholinių skysčių ir aparatų naminei degtinei gaminti ekspertizė;
- Stiklo ekspertizė;
- Metalų ekspertizė;
- Metalografinė ekspertizė;
- Dirvožemio ekspertizė;
- Augalinių ir gyvulinės kilmės objektų ekspertizė;
- Bankininkystės ekspertizė;
- Būhalterinės ekspertizė;
- Finansų ekspertizė;
- Darbo ekonomikos ekspertizė;
- Eismo vykių ekspertizė;
- Gaisrų ekspertizė;
- Darbo saugos ekspertizė;
- Elektros energijos apskaitos prietaisų ekspertizė;
- Informacinių technologijų ekspertizė;
- Fonogramų, audiovizualinių kūrinių ir kompiuterinių flaidybinių ir video programų laikmenose ekspertizė;
- Vaizdų ekspertizė;
- Kitai šiai sąrašui .

### 19. Kokias ekspertizių rūšis galima pavesti atlikti tik privatiems ekspertams ?

- Mirusių žmonių kūnų ir jų dalių ekspertizės
- Gyvųjų asmenų ekspertizės
- Deontologinės ekspertizės
- Toksikologinės ekspertizės
- Serologinės ekspertizės
- Citologinės ekspertizės
- DNR ekspertizės

- Osteologin s ekspertizes
- Medicinos kriminalistikos ekspertizes
- Trasologin s ekspertizes
- Metal koncentracijos nustatymo biologiniuose objektuose ekspertizes
- Histologin s ekspertizes
- Ra-ysenos ekspertizes;
- Lingvistikos (autoryst s) ekspertizes;
- Kalbos, balso bei garso signal ir j ra-ymo priemoni (fonoskopines) ekspertizes;
- Dokument (dokument rekvizit , dokument medfliag , spausdint tekst ir spausdinimo priemoni ) ekspertizes;
- Portret ekspertizes;
- Trasologines ekspertizes;
- Daktiloskopin s ekspertizes;
- Transporto trasologines ekspertizes;
- Balistines ekspertiz s;
- <sup>TM</sup>vio p dsak ekspertizes;
- Ne-aunam j ginkl ekspertizes;
- Pluo-tini medfliag ekspertizes;
- Plastik (polimerini medfliag ) ekspertizes;
- Dafl ekspertizes;
- Naftos produkt ekspertizes;
- Narkotini ir psichotropini medfliag ekspertizes;
- Alkoholini skys i ir aparat naminei degtinei gaminti ekspertizes;
- Stiklo ekspertizes;
- Metal ekspertizes;
- Metalografines ekspertizes;
- Dirvoftemio ekspertizes;
- Augalin s ir gyvulin s kilm s objekt ekspertizes;
- Bankininkyst s ekspertizes;
- Buhalterines ekspertizes;
- Finans ekspertizes;
- Darbo ekonomikos ekspertizes;
- Eismo vyki ekspertizes;
- Gaisr ekspertizes;
- Darb saugos ekspertizes;
- Elektros energijos apskaitos prietais ekspertizes;
- Informacini technologij ekspertizes;
- Fonogram , audiovizualini k rini ir kompiuterini flaidybini ir video program laikmenose ekspertizes;
- Vaizd ekspertizes;
- Kitai í í í í í í .....

## 20. Kokias ekspertizių rūšis gali atlikti tik valstybinės įstaigos?

- Mirusi flmoni k n ir j dali ekspertizes
- Gyv asmen ekspertizes

- Deontologines ekspertizes
- Toksikologines ekspertizes
- Serologines ekspertizes
- Citologines ekspertizes
- DNR ekspertizes
- Osteologines ekspertizes
- Medicinos kriminalistikos ekspertizes
- Trasologines ekspertizes
- Metal koncentracijos nustatymo biologiniuose objektuose ekspertizes
- Histologines ekspertizes
- Ra–senos ekspertizes;
- Lingvistikos (autoryst s) ekspertizes;
- Kalbos, balso bei garso signal ir j ra–ymo priemoni (fonoskopines) ekspertizes;
- Dokument (dokument rekvizit , dokument medfliag , spausdint tekst ir spausdinimo priemoni ) ekspertizes;
- Portret ekspertizes;
- Trasologines ekspertizes;
- Daktiloskopines ekspertizes;
- Transporto trasologines ekspertizes;
- Balistines ekspertizes;
- <sup>TM</sup>vio p dsak ekspertizes;
- Ne–aunam j ginkl ekspertizes;
- Pluo–tini medfliag ekspertizes;
- Plastik (polimerini medfliag ) ekspertizes;
- Dafl ekspertizes;
- Naftos produkt ekspertizes;
- Narkotini ir psichotropini medfliag ekspertizes;
- Alkoholini skys i ir aparat naminei degtinei gaminti ekspertizes;
- Stiklo ekspertizes;
- Metal ekspertizes;
- Metalografines ekspertizes;
- Dirvofemio ekspertizes;
- Augalin s ir gyvulin s kilm s objekt ekspertizes;
- Bankininkyst s ekspertizes;
- Buhalterines ekspertizes;
- Finans ekspertizes;
- Darbo ekonomikos ekspertizes;
- Eismo vyki ekspertizes;
- Gaisr ekspertizes;
- Darb saugos ekspertizes;
- Elektros energijos apskaitos prietais ekspertizes;
- Informacini technologij ekspertizes;
- Fonogram , audiovizualini k rini ir kompiuterini flaidybini ir video program laikmenose ekspertizes;
- Vaizd ekspertizes;
- Kitai í í í í í í í í í í í



**21. Kokia specialių žinių forma ekspertinėje veikloje dalyvauja privatūs ekspertai?**

- (1) Ekspertizės atlikimas
- (2) Konsultacijos
- (3) Specialisto išvados
- (4) Kita.....

**22. Ar tekdavo kreiptis į ekspertus iš užsienio šalių dėl tam tikrų ekspertizės atlikimo? (jei buvo toki atvej praeime nurodyti dėl koki ekspertizės rai ir iš kurios šalies ekspertai tai buvo).**

- (1) Taip
- (2) Ne
- (3) Kita

**23. Ar Jūsų manymu teismo ekspertai Lietuvoje yra nepriklausomi (nešališki) ?**

- (1) Taip
- (2) Ne (nurodykite kodėl taip manote).....
- (3) Kitaí í í í í í í ....

**24. Ar reikalinga ekspertinę veiklą koordinuojanti institucija?**

- (1) Taip
- (2) Ne
- (3) Kita.....

## **Rekomendacijos teismo ekspertizės įstaigoms suteikiant teismo eksperto kvalifikaciją asmenims, nedirbantiems teismo ekspertizės įstaigoje**

2003 m. rugsėjo 17 d., Vilnius

1. Šios rekomendacijos reglamentuoja tvarką, kuria vadovaujantis suteikiama teismo eksperto kvalifikacija asmenims, siekiantiems tapti teismo ekspertais, bet nedirbantiems teismo ekspertizės įstaigoje (toliau vadinama – asmuo).

2. Asmuo teisės akto nustatyta tvarka privalo sumokėti valstybės biudžetui mokestį už dalyvavimą teismo eksperto kvalifikaciniame egzamine.

3. Asmuo teismo ekspertizės įstaigai privalo pateikti:

3.1. prašymą suteikti tolesnę ekspertizės darantį teismo eksperto kvalifikaciją;

3.2. aukštųjų išsilavinimą, tinkantį pasirinktai eksperto specializacijai, liudijantį dokumentą;

3.3. asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą;

3.4. gyvenimo aprašymą;

3.5. valstybinio socialinio draudimo pažymėjimą;

3.6. dokumentą, patvirtinantį, kad yra sumokėtas mokestis už dalyvavimą teismo eksperto kvalifikaciniame egzamine;

3.7. dvi fotonuotraukas (3x4).

Teismo ekspertizės įstaiga nepriima prašymų suteikti ekspertinę kvalifikaciją toms ekspertizės rėmėjams, kurios yra susijusios su slapta valstybės informacija (pvz., pinigų specialiosios apsaugos priemonės ir kt.), su pavojingais ir ribotoje ar draustinoje apyvartoje esančiais objektais tyrimu (–aunamieji ginklai, narkotiniai ir psichotropiniai medžiagai ir pan.), išskyrus asmenis, kurie turi teisę disponuoti šia informacija ar dirbti su pavojingais, ribotoje ar draustinoje apyvartoje esančiais objektais. Minėti asmenys privalo pateikti teismo ekspertizės įstaigai nustatytos formos leidimą.

4. Asmenys gali pateikti dokumentus teismo ekspertizės įstaigai asmeniškai arba siųsti registruotu laišku.

5. Jeigu asmenys pateikia dokumentus asmeniškai, –i rekomendacijų 3 punkte nurodytą dokumentą originalus, sutikrinusi su pateiktomis kopijomis, teismo ekspertizės įstaiga grąžina asmeniui dokumentą priėmimo metu.

6. Jeigu dokumentai teismo ekspertizės įstaigai siunčiami registruotu laišku, pateikiamos –i rekomendacijų 3 punkte nurodytą dokumentą notaro patvirtintos kopijos.

7. Dokumentai registruojami asmenų prašymais ir kitais pateiktais dokumentais registravimo būdu.

8. Teismo ekspertizės staiga, gavusi dokumentus, patikrina, ar juos pateiktas asmuo atitinka Teismo ekspertizės statyme (fiin., 2002, Nr. 112-4969) nustatytus reikalavimus asmeniui, siekiančiam tapti teismo ekspertu.

9. Jeigu asmuo neatitinka šios rekomendacijos 8 punkte nurodytą reikalavimą, teismo ekspertizės staigos vadovas per 5 darbo dienas išsiaiškina jam pranešimą apie tai, kad jam neleidžiama dalyvauti egzamine (pretendentų prašymais ir dokumentų kopijomis nešiojami). Jeigu pretendentas atitinka šiuos reikalavimus, jam išsiaiškina pranešimą apie egzaminą datą, laiką ir vietą.

10. Asmuo, pateikdamas dokumentus asmeniškai, su šios rekomendacijos 9 punkte nurodyta informacija gali būti supažindintas teismo ekspertizės staigoje pasirašytinai (pasirašoma ant pranešimo).

11. Teismo ekspertizės staiga kiekvienam pretendentui pasirašytinai teikia teismo ekspertizės staigos vadovo patvirtintą specialiąją teismo eksperto kvalifikacijos programą ir teisingumo ministro 2003 m. balandžio 18 d. sakymu Nr. 112 patvirtintą teisinių šalių programą asmenims, siekiantiems tapti teismo ekspertais (fiin., 2003, Nr. 39-1797). Jeigu asmuo dokumentus atsiuntė registruotu laišku, specialioji teismo eksperto kvalifikacijos ir teisinių šalių programos asmenims, siekiantiems tapti teismo ekspertais, programos išsiaiškina kartu su pranešimu apie kvalifikacinio egzaminą datą, laiką ir vietą.

12. Teismo eksperto kvalifikacinis egzaminas turi vykti ne anksčiau kaip po dviejų mėnesių ir ne vėliau kaip po trijų mėnesių nuo prašymo pateikimo dienos. Kvalifikacinio egzaminą datą, laiką ir vietą nustato komisijos pirmininkas.

13. Specialiojoje teismo eksperto kvalifikacijos programoje nurodytus dokumentus asmenys turi pateikti teismo ekspertizės staigai ne vėliau kaip keturiolika kalendorinių dienų iki kvalifikacinio egzaminą.

14. Kvalifikacinė komisija sudaroma Teismo ekspertizės statyme nustatyta tvarka. Kvalifikacinės komisijos darbo organizavimą, kvalifikacinio egzaminą tvarką reglamentuoja teismo ekspertizės staigos vadovo patvirtinti Kvalifikacinės komisijos nuostatai (reglamentas).

15. Asmenys, nesutinkantys su komisijos sprendimu, gali ne vėliau kaip per penkias darbo dienas nuo išvados paskelbimo apskųšti teismo ekspertizės staigos vadovui. Asmens skundas dėl Teismo eksperto kvalifikacinės komisijos išvados turi būti išnagrinėtas per dešimt darbo dienų nuo jo pateikimo.

16. Teismo ekspertizės staigos vadovo sprendimai dėl atsisakymo suteikti teismo eksperto kvalifikaciją ar pratęsti kvalifikacinio pažymėjimo galiojimo terminą per penkias darbo dienas nuo sprendimo gavimo dienos gali būti skundžiami teisingumo ministrui. Asmens skundas dėl teismo ekspertizės staigos vadovo sprendimo turi būti išnagrinėtas per dešimt darbo dienų nuo gavimo dienos.

17. Teisingumo ministro sprendimai dėl atsisakymo patenkinti skundo reikalavimus gali būti skundžiami teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos statymo (fin., 1999, Nr. 13-308; 2000, Nr. 85-2566) nustatyta tvarka.

18. Teismo ekspertas ne vėliau kaip likus vienam mėnesiui iki išduoto kvalifikacinio pažymėjimo galiojimo termino dienos gali kreiptis į teismo ekspertizės staigos vadovą dėl pažymėjimo galiojimo termino pratęsimo. Prie prašymo pridedama:

18.1. teismo eksperto kvalifikacinis pažymėjimas;

18.2. ataskaita apie per 5 metus atliktas ekspertizes ir tyrimus;

18.3. asmens tapatybę patvirtinantis dokumentas;

18.4. dokumentas, patvirtinantis, kad yra sumokėtas mokestis už dalyvavimą teismo eksperto kvalifikaciniame egzamine;

18.5. dvi fotonuotraukos (3x4);

18.6. kiti dokumentai, patvirtinantys eksperto kompetenciją atlikti atitinkamos srities ekspertinius tyrimus.

19. Kvalifikacinis egzaminas –iems asmenims organizuojamas ir vyksta laikantis Teismo ekspertizės statyme, –iose rekomendacijose ir teismo ekspertizės staigos vadovo patvirtintuose Kvalifikacinės komisijos nuostatuose (reglamente) nustatytos tvarkos.